

หนังสือเรียนภาษาไทย

ท ๓๐๕ ท ๓๐๖

หลักภาษาไทย เล่ม ๓

ม ๔๙๕.๙๑

มว:ท

๑ ๕๔๖ ท

ท ๓ (๒๕๔๖)

DCID LIBRARY

0000018766

กระทรวงศึกษาธิการ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

๑๘๕

ตัวอย่างสื่อการเรียนการสอน
ฉบับพัฒนาหนังสือ
ให้คำแนะนำ
ตัวอย่าง

หนังสือเรียนภาษาไทย

ท ๓๐๕ ท ๓๐๖

หลักภาษาไทย

เล่ม ๓

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๐

(ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

ISBN 974-01-2483-6

พิมพ์ครั้งที่สิบสี่ ๔๐๐,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๔๔

วันที่... ๒๓.๓.๕๖
เลขทะเบียน... ม 13095 ค.๓
เลขเรียกหนังสือ... ม 496.91 ม.๑: ๓

๑ 546 ๗

องค์การค้ำของครูสภาจัดพิมพ์จำหน่าย

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว

๒๒๔๕ ถนนลาดพร้าว วังทองหลาง กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ชก๒๑๑

คำนำ

หนังสือเรียนภาษาไทย ท ๓๐๕ ท ๓๐๖ หลักภาษาไทย เล่ม ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ เล่มนี้ คณะกรรมการปรับปรุงหนังสือเรียนและคู่มือครูภาษาไทย ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ และมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช ๒๕๒๔ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งได้จัดทำขึ้น โดยนำผลการวิเคราะห์หนังสือจากการประชุมปฏิบัติการ จากงานวิจัยที่มีผู้ทำไว้และจากงานวิจัยของกรมวิชาการมาพิจารณาประกอบ ในการนี้ได้ปรับปรุง เนื้อหาและแบบฝึกหัดบางส่วนของหนังสือเรียนภาษาไทย ท ๓๐๕ ท ๓๐๖ หลักภาษาไทย เล่ม ๓ ชั้น มัธยมศึกษาปีที่ ๓ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ให้มีความยากง่ายและ เหมาะสมกับวัยเพื่อประโยชน์แก่การใช้ภาษาในการสื่อสาร และให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภาษาไทย สำหรับการศึกาในระดับที่สูงต่อไปมากยิ่งขึ้น

หนังสือเล่มนี้เนื้อหาประกอบด้วยเรื่อง คำ กลุ่มคำ การสังเกตลักษณะของคำที่เป็นคำไทยแท้ กับคำที่มาจากภาษาอื่น การสะกดคำให้ถูกต้อง ประโยคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นและราชาศัพท์ แต่ละเรื่อง จะมีแบบฝึกหัดจำนวนหนึ่งเพื่อเป็นพื้นฐานส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ และเกิดความชำนาญเป็นขั้นตอนจากง่ายไปหายาก รวมทั้งให้มีโอกาสสนทนาแลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกันและกัน ถ้านักเรียนได้ฝึกฝนอย่างเพียงพอจะเข้าใจภาษาไทยมากขึ้นและเข้าใจสังคมไทย มากยิ่งขึ้นด้วย การใช้หนังสือเรียนนี้ควรใช้ควบคู่กับหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เล่ม ๓ ให้เกี่ยวเนื่องกลมกลืนกัน และเพื่อให้เข้าใจจุดประสงค์ในการใช้หนังสือเรียนเล่มนี้อย่างดี อันจะช่วย ให้การเรียนการสอนวิชานี้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูและนักเรียนควรอ่านคำแนะนำในการใช้ หนังสือเรียนซึ่งพิมพ์ไว้ตอนต้นของหนังสือเป็นเบื้องต้น

กรมวิชาการหวังว่าหนังสือเรียนนี้จะอำนวยความสะดวกต่อการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี หากมีข้อควรแก้ไข กรมวิชาการยินดีรับข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขปรับปรุงหนังสือเรียนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และขอขอบคุณผู้มีส่วนร่วมจัดทำหนังสือทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้

(นายพนม พงษ์ไพบูลย์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๕

สารบัญ

คำชี้แจง	หน้า
บทที่ ๑ คำ	๑
องค์ประกอบของคำ	๒
รูปลักษณะของคำไทย	๒
บทที่ ๒ กลุ่มคำและหน้าที่ของกลุ่มคำ	๑๑
กลุ่มคำ	๑๑
หน้าที่ของกลุ่มคำ	๑๒
บทที่ ๓ การสังเกตลักษณะของคำที่เป็นคำไทยแท้กับคำที่มาจากภาษาอื่น	๑๘
ลักษณะคำไทยแท้	๑๘
ลักษณะคำไทยที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต	๒๒
ลักษณะคำไทยที่มาจากภาษาเขมร	๒๓
บทที่ ๔ การสะกดคำให้ถูกต้อง	๒๕
การใช้รูปวรรณยุกต์	๒๖
การเขียนคำที่ออกเสียง อะ	๒๘
การเขียนคำที่ออกเสียง อำ	๓๔
การเขียนคำพ้องเสียง	๓๔
การเขียนตัวการันต์และการใช้ไม้ทัณฑฆาต	๔๒
การใช้ ช ทร	๔๕
การใช้ น ณ	๔๕
การใช้ รร (ร หัน)	๔๖
บทที่ ๕ ประโยคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น	๕๒
ประโยคความเดียวที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น	๕๓
ประโยคความรวมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น	๕๕
ประโยคความซ้อนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น	๕๗
ประโยคแสดงเงื่อนไข	๕๘

บทที่ ๖	ราชาศัพท์ที่จำเป็นต่อทราบ	หน้า
	การใช้คำขึ้นต้น คำสรรพนาม และคำลงท้ายในการพูด	๖๓
	การใช้คำขึ้นต้น คำสรรพนาม และคำลงท้ายในการเขียนหนังสือ	๖๓
	ตัวอย่างราชาศัพท์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน	๖๔
ภาคผนวก		๗๒
	ชื่อเฉพาะต่าง ๆ	๗๒
	คำที่มักเขียนผิด	๗๐

คำแนะนำในการใช้หนังสือเรียนหลักภาษาไทย

หนังสือเรียนหลักภาษาไทย เล่ม ๑, ๒, ๓ มีจุดประสงค์เพื่อให้นักเรียนเป็นคนช่างสังเกต ภาษาอังกฤษของตนเองที่ใช้กันอยู่ในครอบครัว ในสังคม และในวงการอื่นทั่วประเทศ ทั้งนี้เพราะความช่างสังเกตเป็นคุณสมบัติที่ทำให้มนุษย์มีความสามารถเด่นขึ้นมา เนื้อหาความรู้หลักภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ก็ได้มาจากการสังเกตภาษาที่ใช้กันอยู่จริง แล้วนำมาจัดให้เป็นหมวดหมู่ขึ้นเพื่อให้นักเรียนอ่านทำความเข้าใจด้วยตนเองได้สะดวก มิได้วางกฎเกณฑ์ตายตัวเสมอไป

นอกจากมุ่งให้สังเกตภาษาของตนเองแล้ว หนังสือเรียนหลักภาษาไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นยังมุ่งให้นักเรียนได้รับความรู้พื้นฐานต่าง ๆ เพื่อกระตุ้นให้รู้จักคิดรู้จักถามพร้อมกันไปด้วย เพราะการรู้จักคิดรู้จักถามจะฝึกให้ตนฉลาดขึ้น และช่วยให้คนอื่นพลอยฉลาดขึ้นด้วย

ความรู้เกี่ยวกับหลักภาษาไทยในระดับนี้จัดไว้ให้พอเหมาะแก่วัยของผู้เรียนหรือเท่าที่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจำเป็นต้องเรียนรู้เท่านั้น ไม่ได้กล่าวไว้โดยครบถ้วน ความรู้ทางหลักภาษาเท่าที่บรรจุไว้จะเป็นพื้นฐานที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักคิด เช่น คิดเปรียบเทียบกับภาษาที่นักเรียนใช้กันอยู่เป็นประจำและคิดโต้แย้งกันบ้างในฐานะเป็นเครื่องนำความสนุกเชิงวิชาการมาให้เรา ในการโต้แย้งเราต้องพยายามศึกษาหาเหตุผลที่จะแสดงความเข้าใจของเรา ถ้านักเรียนโต้แย้งกันหรือหักท้วงโต้แย้งกับครู เราก็ถือว่าเป็นการนำไปสู่ความเบิกบาน และเพิ่มความสนใจภาษาไทย ดังนั้น การโต้แย้งกันเรื่องภาษาไทย จึงควรถือว่าเป็นพฤติกรรมที่ดีที่จะนำให้คนใช้ภาษาไทยทั้งหลายเข้าใจภาษาไทยมากขึ้น และเข้าใจสังคมไทยมากขึ้นโดยปริยาย การโต้แย้งเกี่ยวกับลักษณะที่เราพบเห็นในภาษาไทยไม่ควรนำไปสู่ความขัดเคืองกัน

เมื่อนักเรียนได้คิดเปรียบเทียบ คิดโต้แย้ง และได้นำไปใช้ ก็จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และจดจำข้อความสำคัญได้เองโดยไม่ต้องท่องจำ หลักภาษานั้นแท้จริงก็คือ ข้อสรุปจากการสังเกตภาษาที่เราใช้กันอยู่และนักภาษาได้ประมวลเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นมา จึงเป็นธรรมดาอยู่เองที่กฎเกณฑ์ไม่อาจครอบคลุมภาษาที่ใช้อยู่ได้ทั้งหมด นักเรียนควรหมั่นสังเกตสิ่งเหล่านี้ โดยเฉพาะเมื่อครูชี้แนะให้สังเกตหรือให้ตอบคำถาม นักเรียนควรเอาใจใส่เพื่อประโยชน์แก่ตัวนักเรียนเอง

การเล่าเรียนวิชาความรู้ใด ๆ ก็ตาม ถ้าขาดการฝึกฝนก็จะไม่บังเกิดความเข้าใจและความชำนาญ ในหนังสือเรียนหลักภาษาไทยนี้จึงมีแบบฝึกหัดอยู่ท้ายบทบ้าง กลางบทบ้าง แบบฝึกหัดเหล่านี้เตรียมไว้พอเป็นพื้นฐานส่งเสริมให้นักเรียนช่วยกันหาความรู้มาแลกเปลี่ยนกัน นักเรียนควรเข้าใจด้วยว่า แบบฝึกหัดนั้นไม่ใช่แบบทดสอบหรือข้อสอบ แต่เป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจและเกิดความชำนาญเป็นขั้นเป็นตอนจากง่ายไปหายาก แบบฝึกหัดดังกล่าวมีหลายประเภทอยู่แล้ว ครูผู้สอนยังอาจคิดแบบฝึกหัดเพิ่มเติมให้แปลกออกไปอีกหลายประเภทให้

(๒)

นักเรียนทำก็ได้ นักเรียนจะได้มีโอกาสใช้ความคิด และเขียนตอบด้วยตัวเอง ส่วนแบบทดสอบหรือข้อสอบนั้นเป็นเครื่องวัดความรู้ว่านักเรียนได้เรียนรู้และสามารถนำไปใช้ได้เพียงไร ผลการสอบอาจใช้สำหรับเปรียบเทียบว่านักเรียนมีระดับความรู้ใกล้เคียงกันหรือต่างกัน และยังเป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น การเฉลยไม่ทำแบบฝึกหัด แต่กลับไปทำเฉพาะข้อสอบ จะทำให้นักเรียนเกิดความสับสน มีความรู้ไม่แน่นและไม่แม่นยำ

หนังสือเรียนหลักภาษาไทยนี้ นักเรียนสามารถอ่านและทำความเข้าใจด้วยตนเองได้ ไม่จำเป็นต้องรอให้ครูอธิบายให้ฟังก่อน หากนักเรียนกระทำเช่นนี้ได้ เมื่อถึงเวลาครูอธิบายก็จะเข้าใจได้รวดเร็ว

บทที่ ๑

คำ

อันคำไทยเรานี้ดีหนักหนา
เป็นเครื่องมือศึกษาวิชาการ
ภาษาไทยดั้งเดิมเริ่มคำโคด
ต่อมาเพิ่มหลายพยางค์ต่างนิยม
คบต่างชาติก้าวหน้าอารยะ
เพิ่มสมาสยลแบบแผนสุนทร
ถ้อยคำใช้ในภาษาน่าพิณ
ภาษาไทยรวมใจไทยพร้อมพรัก

มีคุณค่ายิ่งใหญ่ใช้สื่อสาร
เราลูกหลานคนไทยได้ชื่นชม
อวยประโยชน์สื่อความได้งามสม
อีกคิดสร้างคำประสมและคำซ้อน
คำเทศกละคำไทยแท้แลสลอน
แต่งโคลงกลอนกาพย์ฉันทบรเจดลक्षण
คำใช้แทนความคิดมีน้ำหนัก
อนุรักษวัฒนธรรมล้ำเลิศเย

ในคำกลอนข้างต้นนี้ นักเรียนจะเห็นได้ว่า ได้กล่าวถึงคำไทยประเภทต่าง ๆ ไว้หลายประเภท ได้แก่ คำโคด คำประสม คำซ้อน ตลอดจนคำภาษาต่างประเทศที่ไทยรับมาใช้ รวมไปถึงคำสมาส และคำที่ใช้ในบทร้อยกรอง คือ โคลง ฉันท กาพย์ กลอน คำเหล่านี้ในบทประพันธ์ข้างต้นชี้ให้เห็นว่า ล้วนเป็นเครื่องแทนความคิด มีความหมายต่าง ๆ กันไป และน้ำหนักของความหมายก็แตกต่างกันไปด้วย กล่าวโดยสรุป คำในภาษาไทยซึ่งคนไทยได้ใช้กันมานาน เรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมอันมีค่า ควรแก่การอนุรักษ์และทำความเข้าใจ จึงสมควรที่เรจะต้องเรียนรู้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และได้ชื่อว่ามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

นักเรียนมีพื้นความรู้เกี่ยวกับ คำ ชนิดและหน้าที่ของคำที่ใช้ในประโยคมาแล้วในหนังสือเรียน หลักภาษาไทยเล่ม ๑ และเล่ม ๒ ในชั้นนี้จะแนะนำให้นักเรียนสังเกตเพิ่มเติมว่า บรรดาคำที่

กล่าวมาข้างต้นมีองค์ประกอบและมีรูปลักษณะอย่างไร นักเรียนจะได้มีความรู้เกี่ยวกับลักษณะของภาษาไทยเรามากยิ่งขึ้น และจะสามารถใช้คำได้ถูกต้องเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบของคำ

คำมีองค์ประกอบ ๒ อย่าง ได้แก่ เสียง และ ความหมาย เช่น เมื่อเราพูดคำว่า เรือน กวีเคราะห์ได้ว่า

๑. เราต้องออกเสียงเป็นคำว่า เรือน

๒. เราได้รับความหมายของคำว่า เรือน ว่าเป็นสิ่งปลูกสร้างสำหรับเป็นที่อยู่

เมื่อเขียนเป็นคำ เราก็ต้องใช้ตัวอักษรแทนเสียง เช่น คำว่า เรือน พยัญชนะ ร สระ เอื้อ ตัวสะกด น

ไม่ว่าคำใด ๆ ในภาษาย่อมมีองค์ประกอบ ๒ อย่างที่ว่ามันเสมอไป ฉะนั้นถ้ากลับไปพิจารณา ลักษณะของคำที่คัดไว้เป็นพวก ๆ ข้างต้นแล้ว ก็จะเห็นได้ว่า เราอาจแยกองค์ประกอบของคำได้เป็น เสียง และความหมาย ทั้งสิ้น

รูปลักษณะของคำไทย

คำที่ใช้กันอยู่ในภาษาไทย ทั้งที่ปรากฏและมิได้ปรากฏในพจนานุกรม แต่มีที่ใช้ในชีวิตประจำวันนั้น ถ้าพิจารณาให้ดี จะเห็นว่าบางก็เป็นคำที่เห็นได้ว่าคนไทยใช้กันมาแต่ดั้งเดิม บางก็เห็นชัดว่าเป็นคำที่ได้มาจากภาษาต่างประเทศที่เราติดคอและได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรม บางก็เป็นคำที่บัญญัติขึ้นใหม่เพื่อใช้เป็นศัพท์เฉพาะทางวิชาการ บางคำเราใช้ในการพูดจากันไม่มีแบบแผนพิธี บางคำเราใช้เขียนและพูด บางคำเราใช้เฉพาะเขียน บรรดาคำทั้งหลายที่กล่าวมานี้ ถ้าพิจารณาลักษณะของรูปคำ (รูปลักษณะ) อาจแบ่งออกได้ดังนี้

๑. คำมูล

คำมูลได้แก่คำที่มีความหมายชัดอยู่ในตัว อาจจะเป็นคำชนิดต่าง ๆ ได้แก่ คำนาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์ บุพบท สันธาน อุทาน และอาจเป็นคำไทยแท้แต่ดั้งเดิมหรือเป็นคำที่มาจากภาษาอื่นก็ได้

รูปลักษณะของคำมูล อาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือหลายพยางค์ก็ได้

ตัวอย่างคำมูลพยางค์เดียว

นาม เช่น คน ไก่ ข้าว ไข่ ช้อน (ไทยแท้)

กริม บุญ กรรม กัก (มาจากภาษาอื่น)

สรรพนาม เช่น ฉัน เขา ท่าน ดู ดู (ไทยแท้)

คุณ อ้าว ล้อ (มาจากภาษาอื่น)

กริยา	เช่น	กิน นอน เห็น ยก (ไทยแท้) เดิน แข้ง โกรธ (มาจากภาษาอื่น)
วิเศษณ์	เช่น	แดง ดำ นุ่ม คด (ไทยแท้) ฟรี เก้ เพี้ยน (มาจากภาษาอื่น)
บุพบท	เช่น	ใน นอก เหนือ ใต้ (ไทยแท้)
สันธาน	เช่น	แต่ และ ถ้า (ไทยแท้)
อุทาน	เช่น	โอ๊ย ว้าย (ไทยแท้) ว้าว ไร้ (มาจากภาษาอื่น)

ตัวอย่างคำมูลหลายพยางค์

นาม	เช่น	กระจง ตะไคร้ จิ้งหรีด ตะลุมพุก (ไทยแท้) กุยเฮง โซดา กะลาสี สะดาหมั่น แบดเดอร์ (มาจากภาษาอื่น)
สรรพนาม	เช่น	ดิฉัน กระผม กระหม่อม (ไทยแท้)
กริยา	เช่น	เขม่น กระหิ้ม สะคุด ละล้าละลัก (ไทยแท้) เสวย บรรทม ประสูติ (มาจากภาษาอื่น)
วิเศษณ์	เช่น	ตะลึตะลั่น ถมึงทึง ทะมัดทะแมง (ไทยแท้) ประเสริฐ จรัส ขจี บริสุทธิ์ (มาจากภาษาอื่น)
บุพบท, สันธาน	เช่น	กระทั่ง ฉะนั้น (ไทยแท้)
อุทาน	เช่น	อุเหม่ โอ้โฮ (ไทยแท้) อนิจจา อพิไร ปัดไร (มาจากภาษาอื่น)

๒. คำประสม

คำประสมได้แก่คำที่ประกอบขึ้นจากคำมูล ทำให้เกิดความหมายใหม่ โดยมีเค้าความหมายเดิม ส่วนมากจะเป็นการประสมคำไทยกับคำไทย แต่อาจจะมีคำประสมบางคำที่เป็นการประสมระหว่างคำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น คำประสมอาจจะทำหน้าที่เป็นคำชนิดต่าง ๆ ได้ เช่น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ ฯลฯ

ตัวอย่างคำประสม

นาม	เช่น	กรอบครัว หางเสือ หัวใจ ตาปลา แปรงสีฟัน ขาดับกลิ่น (คำไทยกับคำไทย) คนรถ รถไฟ เข็มทิศ ผู้อำนวยการ ผู้พิพากษา น้ำชุบ โซดาไฟ (คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น)
-----	------	--

สรรพนาม	เช่น	ได้เท่า กระหม่อมฉัน (คำไทยกับคำไทย) ได้ฝ่าพระบาท ข้าพระพุทธเจ้า พ่อคุณ (คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น)
กริยา	เช่น	กันท่า ชักคอ เข้าใจ จับจอง (คำไทยกับคำไทย) ขอโทษ ก่อการ ปรับทุกข์ สวดมนต์ ถ่ายรูป (คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น)
วิเศษณ์	เช่น	ขี้ริ้ว ใจดี น่าเอ็นดู หัวดี น่ารัก (คำไทยกับคำไทย) ขี้เกียจ ใจบุญ (คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น)
บุพบท	เช่น	จนกระทั่ง ตั้งแต่ ต่อเมื่อ โดยเฉพาะ (คำไทยกับคำไทย)
สันธาน	เช่น	เพราะฉะนั้น มิฉะนั้น (คำไทยกับคำไทย) เพราะเหตุว่า (คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น)
อุทาน	เช่น	ตายละวา! (คำไทยกับคำไทย) พุทโธเอ๊ย! (คำไทยกับคำที่มาจากภาษาอื่น)

นอกจากนี้ในภาษาไทยยังมีคำจำพวกหนึ่งซึ่งอาจอนุโลมให้เป็นคำประสมได้ เพราะเกิดจากการประกอบคำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไป ซึ่งบางที่ช่วยขยายหรือไขความหมายของกันและกันให้แน่ชัดขึ้น บางที่ก็ทำให้เสียงของคำกลมกลืนกัน บางที่ก็ทำให้ความหมายของคำแปรไป คำที่ประกอบกันแล้วช่วยขยายและไขความหมายของกันและกัน และทำให้เสียงกลมกลืนกัน นักภาษาบางคนเรียกว่า คำซ้อน ส่วนคำที่ประกอบกันแล้วทำให้ความหมายของคำแปรไป นักภาษาบางคนเรียกว่า คำซ้ำ จะได้แยกอธิบายเป็นพวก ๆ ไป ดังนี้

๓. คำซ้อน

แบ่งออกได้ ๓ ประเภท ดังนี้

ก. คำซ้อนที่ประกอบขึ้นด้วยคำ ๒ คำขึ้นไปที่มีความหมายทำนองเดียวกัน เช่น กักขัง ข่มขู่ ข่มเหง ขัดแย้ง คัดเลือก แจกแจง ใช้จ่าย ชักฟอก ชักใช้ ดูแล เดือดร้อน คิดต่อ ทบตี ทิ้งขว้าง นวดพื้น บุกรุก ปิดบัง ปกครอง ผูกพัน เพ่งเล็ง เพิ่มเติม เลือกเฟ้น เล็กน้อย สดชื่น สดใส หักห้าม เหนินห่าง เหยี่ยวแห้ง อบอ้าว ผลหมากรากไม้ วัฒนาอาราม ภูตผีปีศาจ ถ้วยโถโอชาม ที่ละเล็กที่ละน้อย

ข. คำซ้อนที่ประกอบขึ้นด้วยคำ ๒ คำ ขึ้นไปที่มีความหมายตรงข้าม เช่น ถูกผิด หนักเบา ยากง่าย เร็วช้า ชั่วดี บาปบุญ คีร้าย เปรี้ยวหวาน สูงต่ำ คำขาว ถูกแพง อ้วนผอม เท็จจริง มากน้อย บาปบุญคุณโทษ สูงต่ำคำขาว ชั่วดีดีห่าง สึกเสียเหนือใต้ ดั้นลึกหนาบาง

ค. คำซ้อนที่ประกอบขึ้นด้วยคำ ๒ คำ ขึ้นไปที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะเสียงเดียวกันหรือมี

เสียงสระเข้าคู่กัน เช่น เปรี๊ยะปรี๊ยะ วัยวัย อึกอึก จู้จี้ เปะปะ อะอะ รุ่งรัง จุกจิก โคลงเคลง
คลอนแคลน สะบักสะบอม เติลิดเปิดเปิง สวิงสวาย มากมายกำยกอง อีลุ่ยลุ่ยแลก

๔. คำซ้ำ

แบ่งออกได้ ๒ ประเภท ดังนี้

ก. คำซ้ำ เมื่อเขียนนิยมใช้ไม้ยมกแทนเสียงที่ซ้ำ ในคำมูลอาจคงความหมายเดิมของ
คำมูลคำแรกหรืออาจมีน้ำหนักยิ่งขึ้นหรือเบาลงหรือแสดงจำนวนพจน์มากกว่าหนึ่ง เช่น ไกล ๆ
ใกล้ ๆ โครม ๆ ง่าย ๆ ซ้ำ ๆ กระเตาะ ๆ จัก ๆ จริง ๆ เปรี๊ยะ ๆ ถี่ ๆ เร็ว ๆ สัปดาห์ ๆ
กระทรวง ๆ คำ ๆ ขาว ๆ ผอม ๆ เลข ๆ ดี ๆ เตี้ย ๆ นุ่ม ๆ เบา ๆ เด็ก ๆ พี่ ๆ ลูก ๆ
สาว ๆ หลาน ๆ เพื่อน ๆ กลุ่ม ๆ น้อง ๆ

ข. คำซ้ำในคำซ้อน เมื่อเขียนนิยมใช้ไม้ยมกแทนเสียงที่ซ้ำเช่นเดียวกันอาจมีความหมาย
ของคำซ้อนคงเดิม หรือมีน้ำหนักยิ่งขึ้นหรือเบาลงหรือแสดงพจน์ บางทีความหมายเปลี่ยนไป และ
อาจไม่มีที่ใช้เมื่อไม่ได้ซ้ำคำ เช่น

ผัว ๆ เมีย ๆ	(ความหมายเท่ากับผัว เมีย)
จด ๆ จ้อง ๆ	(ความหมายเบาลงกว่าจดจ้อง)
ปิด ๆ เปิด ๆ	(ความหมายเปลี่ยนไปจาก ปิด เปิด)
ด้อม ๆ มอง ๆ	(ความหมายเบาลงกว่าด้อมมอง)
ออก ๆ แอด ๆ	(ความหมายเท่ากับออกแอด)
หนุ่ม ๆ สาว ๆ	(ความหมายแสดงจำนวนมากกว่าหนุ่มสาว)
พี่ ๆ น้อง ๆ	(ความหมายแสดงจำนวนมากกว่าพี่น้อง)
ดึก ๆ ดื่น ๆ	(ความหมายหนักขึ้นกว่าดึกดื่น)
อึก ๆ อัก ๆ	(ความหมายหนักกว่าอึกอัก)
สด ๆ ร้อน ๆ	(สดร้อนไม่มีที่ใช้)
งู ๆ ปลา ๆ	(งู ปลา ไม่มีที่ใช้)
สุก ๆ ดิบ ๆ	(ความหมายเปลี่ยนไปจากสุกดิบมาก)
เจ็บ ๆ ไข้ ๆ	(ความหมายเปลี่ยนไปจากเจ็บไข้มาก)

ในภาษาไทย ยังมีคำที่เกิดจากการนำคำในภาษาบาลีและสันสกฤตมารวมกันเข้า ทำให้เกิด
คำใหม่มีความหมายใหม่ แต่ก็ยังคงเค้าความหมายเดิมอยู่ เรียกว่า คำสมาส

ตัวอย่าง

กิจกรรม กรรมกร ขันจาสีมา กหกรรม จุลชีวัน จุลทรรศน์ ฉันทลักษณ์ ชีววิทยา
ครุณวัย คาราศาสตร์ ทันตแพทย์ พุทธศักราช บุปผชาติ ปุชนียสถาน ประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย

มัจจุราช มานูชา ยุทธีวิธี รัฐบาล รัตติกาล ราชทัณฑ์ วรรณคดี วสันตฤดู วาดภัย วิทยฐานะ
สังฆราช สุขภาพ สุนทรธรรพ์ หัตถศึกษา อัจฉริยภาพ อิทธิพล อุณหภูมิ อุตสาหกรรม อุดมคติ

ในที่นี้จะแยกคำบางคำให้เห็นลักษณะของการเข้าสมาส ดังนี้

พุทธธรรม	=	พุทธ + ธรรม	(คำสอนของพระพุทธเจ้า)
ทันตแพทย์	=	ทันต + แพทย์	(หมอฟัน)
สังฆเภท	=	สังฆ + เกศ	(การแตกแยกของสงฆ์)
สุนทรพจน์	=	สุนทร + พจน์	(ถ้อยคำอันไพเราะ)
เอกภาพ	=	เอก + ภาพ	(ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน)
บรมศาสตรา	=	บรม + ศาสตรา	(ศาสตราผู้ยิ่งใหญ่)
วงศ์	=	วง + พงศ์	(วงศ์อันประเสริฐ)
สหกรณ์	=	สห + กรณ์	(การกระทำที่ร่วมกัน)
จีรกาล	=	จีร + กาล	(กาลนาน)
วีรชน	=	วีร + ชน	(ผู้กล้าหาญ)

ข้อสังเกต

๑. ความหมายของคำสมาส เราควรสังเกตว่าในคำจำพวกนี้ คำหลักมักจะอยู่หลัง ดังนั้น
ในการแปลศัพท์สมาส ส่วนใหญ่มักจะแปลจากหลังมาหน้า ทั้งนี้เพราะในภาษาบาลี สันสกฤต
คำขยายอยู่ข้างหน้าคำที่ถูกขยาย เช่น

ภาพทวีป	(ทวีปคำ)
สุนทรพจน์	(คำพูดที่ดีงาม)
มหाराชา	(ราชาผู้ยิ่งใหญ่)
รัฐมนตรี	(มนตรีของรัฐ)

๒. คำสมาส มีทั้งที่เป็นคำบาลีสมาสกับคำบาลี คำสันสกฤตสมาสกับคำสันสกฤต เช่น
ประถมศึกษา (สันสกฤต สันสกฤต) อัคริภักย์ (บาลี บาลี) ในภาษาไทยมีคำเป็นจำนวนมากที่ใช้
คำบาลีและคำสันสกฤตสมาสกัน เช่น วัฒนธรรม (บาลี สันสกฤต) กุศลศรัทธา (บาลี สันสกฤต) ฯลฯ
ส่วนคำภาษาอื่น ๆ ที่ประกอบกันขึ้นในลักษณะนี้ ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่ไม่น้อยอันเป็นการผูกคำขึ้นใหม่
จะไม่เรียกกันว่าคำสมาส ถือว่าเป็นคำประสม เช่น ราชวัง พลเรือน ระบาดวิทยา ตะกอนวิทยา
จีนศึกษา ทูนิซียา กรมท่า

มีคำสมาสเป็นจำนวนมากที่พยางค์แรกของคำหลังเป็นสระ มักนิยมทำให้พยางค์หลัง
ของคำแรกกลมกลืนกับพยางค์แรกของคำหลัง การกลมกลืนหรือการเชื่อมเสียงเช่นนี้เรียกว่า การสนธิ
ส่วนคำทั้งคำยังเรียกว่า คำสมาส อาจเรียกคำสมาสนี้ว่า คำสมาสมีสถิ

ตัวอย่าง

กุศโลบาย กรกฏาคม ขีปนาวุธ จราจร จุลินทรีย์ ทรัพยากร ธนาคาร ธนาณัติ นกาลัย
นโยบาย บรรณารักษ์ ประชาธิปไตย ปริมาณ ประกาศนียบัตร มหรรณพ ยุทธโธปกรณ์ รัชดาภิเษก
วชิราวุธ สาธารณูปโภค อภินันทนาการ

ในที่นี้จะแยกคำบางคำให้เห็นลักษณะของการเข้าสนธิ ดังนี้

ราโชวาท	=	ราช + โอวาท	(คำกล่าวสอนของพระเจ้าแผ่นดิน)
พุทธโอวาท	=	พุทธ + โอวาท	(คำกล่าวสอนของพระพุทธเจ้า)
ราชานุสรณ์	=	ราช + อนุสรณ์	(ที่ระลึกถึงพระราชา)
นิราพาน	=	นิร + อาพาน	(ไม่มีความเจ็บป่วย ไม่มีโรค)
สมาทาน	=	สั (สม) + อาทาน	(รับเอาเป็นข้อปฏิบัติ)
สมาคม	=	สั (สม) + อาคม	(มาร่วม)
ราชาธิราช	=	ราช + ธิราช	(ราชาผู้เป็นใหญ่เหนือราชาอื่น)
คิษยานุศิษย์	=	คิษย + อนุศิษย์	(ศิษย์ทั้งใหญ่น้อย ศิษย์ทั้งปวง)
คมนาคน	=	คมน + อาคม	(การไปมา)
ผลานิสงส์	=	ผล + อานิสงส์	(ผลแห่งความดี)
ราชานุเคราะห์	=	ราช + อนุเคราะห์	(การช่วยเหลือของกษัตริย์)
จุฬาลงกรณ์	=	จุฬา + ลงกรณ์	(เครื่องประดับส่วนยอด)
วิทยาธัย	=	วิทยา + อาธัย	(ที่อยู่ของความรู้)
บดินทร์	=	บดี + อินทร์	(ผู้เป็นใหญ่)
นโยบาย	=	นย + อุบาย	(วิธีดำเนินการ)
สุริโยทัย	=	สุริย = อุทัย	(การขึ้นแห่งดวงอาทิตย์)
ราชูปโภค	=	ราช + อุปโภค	(เครื่องใช้สำหรับกษัตริย์)
มโหฬาร	=	มหา + โหฬาร	(ยิ่งใหญ่)
วโรคม	=	วร + อดม	(ประเสริฐ สูงสุด)
ธันวาคม	=	ธนุ (ธันวา) + อาคม	(การเข้าสู่ราศีธนู คือ เดือนธันวาคม)

คำต่าง ๆ ที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำประสมและคำสมาส นักเรียนควรสังเกตไว้เป็นพิเศษเพื่อจะได้เข้าใจแนวการสร้างคำในภาษาไทย ปัจจุบันนี้มีคำใหม่เกิดขึ้นอยู่เสมอในวงการต่าง ๆ ผู้ที่คิดสร้างคำใหม่นั้นก็ได้ใช้หลักคำประสมและคำสมาสนั้นเอง ตัวอย่างคำใหม่ ๆ ที่พบ เช่น การผสมเทียม ผ่นหลวง สวนป่า อุทยานประวัติศาสตร์ ศิลปชีพ ความร้อนแฝง แรงขับเคลื่อน ลีอมวลชน ผู้ลือข่าว นิทรรศการ ฯลฯ

แบบฝึกหัด

๑. ให้นักเรียนแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ละ ๔ - ๕ คน ช่วยกันแยกคำต่อไปนี้ออกเป็น ๓ จำพวก คือ

- ๑) คำมูลพยางค์เดียว
- ๒) คำมูลหลายพยางค์
- ๓) คำประสม

กิน ขนม เสบียง เวลา สถานี กะทัดรัด เกวียน กระจัดกระจาย ไมตรี กระเทียม
เครดิต กระดังงา สบาย ฉวัดเฉวียน เสริม เจริญ ชำระนาถ มะละกอ น้ำใจ ชาวประมง
สารพัด น้ำอัดลม ร่มชูชีพ นักรบ ช่างก่อสร้าง ตะพิดตะพือ เตรียมเพลง ทุเรียน หนังสือพิมพ์
แสรั่ง พระรุงพระรัง ดอกเบี๊ยะ เงินคั้น

แล้วช่วยกันหาตัวอย่างมาเพิ่มจำพวกละ ๑๕ คำ (รวม ๔๕ คำ)

๒. นักเรียนเขียนคำประสมโดยใช้คำต่อไปนี้ขึ้นต้น ข้อละ ๓ คำ

๑) เครื่อง	๒) ช่าง
๓) ชาว	๔) แม่
๕) คู่	๖) ที่
๗) น้ำ	๘) ผู้

๓. ช่วยกันบอกคำซ้อนตัวหลังของคำต่อไปนี้ตามที่นิยมใช้ (อาจมีได้มากกว่าหนึ่งคำ) ดังตัวอย่าง

กิด = กิดขวาง กิดกัน กิดกัน

ครั้ง

ทรัพย์

หมวด

หยูก

จี๊ด

ซึม

กลั่น

ครั้น

ฝอน

พลิก

จิต

พรรค

เรื่อง

ร้อง

วู้

เกลื่อน

ก่อน

นอบ

พื้น

คัด

๔. บอกคำซ้อนตัวหน้าของคำต่อไปนี้ตามที่นิยมใช้ (อาจมีได้มากกว่าหนึ่งคำ)

ขวาง	สร้าง
ร้อง	สั้น
ไล่	เลือก
หมาย	เหลือ
แจ่ง	ฟอก
รุก	เล่า
รน	ป็น
ครอง	โยน

๕. แยกคำสมาสต่อไปนี้ให้เห็นว่าประกอบด้วยคำอะไรบ้าง และให้ความหมายด้วย

สามัคคีเภท	อุดมคติ
มรรคนายก	มหานคร
อัคคีภัย	มหาวาตภัย
ทูตานุทูต	จรรยา
จลาจล	ปรมินทร์
ปรเมนทร์	ราโชบาย
กุศโลบาย	วโรกาส

๖. หาศัพท์มาสมาสเพิ่มเติมข้อละ ๒ คำ โดยดูจากตัวอย่างที่ให้ไว้

- ๑) กรรม อุตสาหกรรม ศิลปกรรม
- ๒) ศาสตร์ อักษรศาสตร์ ศิลปศาสตร์
- ๓) กร จิตรกร กสิกร
- ๔) อาลัย วิทยาลัย ชลาลัย
- ๕) ภัย โจรภัย อุทกภัย
- ๖) ภัณฑ์ สุขภัณฑ์ โภคภัณฑ์
- ๗) ภาพ เอกภาพ ไตรภาพ
- ๘) ศิลป ศิลปกรรม ศิลปศาสตร์
- ๙) เกษตร เกษตรกรรม เกษตรกร
- ๑๐) วิทยา วิทยาลัย วิทยาการ
- ๑๑) เอก เอกสิทธิ์ เอกชน
- ๑๒) ทวี ทวีพนธ์ ทวีบาท

๑๓) ตรี ตรีภพ ตรีคุณ

๑๔) จตุ จตุรพิรพ จตุปัจจัย

๑. นักเรียนชักชวนกันสร้างคำไทยขึ้นโดยวิธีประสมหรือสมาส เพื่อใช้แทนคำภาษาต่างประเทศต่อไปนี้ และเปรียบเทียบกันว่าคำใดเหมาะสม คมคายที่สุด

รถทัวร์ แท็กซี่ กระดาษทิชชู บ๊อย ภาพโปสเตอร์ फिल्म โปรแกรม ปิกนิก คอมพิวเตอร์ ลิปติก แฟชั่น เรดาร์ ท้อปอิด คลิป เมนู ห้องโชว์ เพอร์นิเจอร์ แคชเชียร์

๔. จงเติมคำที่มาจากภาษาอื่นลงในช่องว่าง ให้รับกับเนื้อความที่มีอยู่เดิม

๑) ตา แก่ นุ่งกางเกงขา ใส่เสื้อกุยเฮง นั่งชดน้ำ อยู่ในเรือเอี่ยมจิ้น

๒) พอนักกีฬา ขาดลงสนาม ประชาชนก็ส่งเสียง ดังสนั่นหวั่นไหว กีฬาที่แข่งขันกันในวันนั้นมี

๓) ศัพท์ที่มาจากภาษาขวามีหลายคำ ให้นักเรียนค้นดู ในพระราชนิพนธ์เรื่อง อีเหนา และ พจนานุกรม แล้วเติมคำให้เต็ม

บุ (พระจันทร์)

บุ (นก)

บุ (ดอกไม้)

อู่ตุ (หมั่น)

สะ (สวน)

คะ (เสนา)

บทที่ ๒ กลุ่มคำและหน้าที่ของกลุ่มคำ

การเรียนรู้เรื่ององค์ประกอบของคำ และรูปลักษณะของคำในบทที่ ๑ จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจเรื่องกลุ่มคำได้ง่ายขึ้น ต่อไปนี้เราจะพิจารณากลุ่มคำว่ามีลักษณะอย่างไร และทำหน้าที่อะไรได้บ้าง

กลุ่มคำ

กลุ่มคำเกิดจากการนำคำตั้งแต่ ๒ คำขึ้นไปมาเรียงติดต่อกัน ทำให้เกิดความหมายไปในทางเดียวกัน เพิ่มขึ้น และความหมายนั้นเป็นที่เข้าใจได้ แต่ความยังไม่สมบูรณ์เหมือนประโยค

คำว่า *กลุ่มคำ* ที่ใช้ในหนังสือเรียนหลักภาษาไทยชุดนี้ คล้ายกับ *วลี* ในตำราหลักภาษาไทยทั่ว ๆ ไป แต่จำแนกเป็นชนิดต่าง ๆ ตามหน้าที่ในประโยค มิได้จำแนกตามชนิดของคำที่ใช้ขึ้นต้นวลีหรือกลุ่มคำนั้น ๆ

จงสังเกตคำและกลุ่มคำที่เขียนไว้ให้ดู ดังต่อไปนี้

คำ	กลุ่มคำ		
แก้ว	แก้วใบนี้	แก้วสีต่าง ๆ	แก้วเก็บประการ
ไม้	ไม้ในป่า	ไม้ริมน้ำ	ไม้ประดับต้นเล็ก ๆ
ผ้า	ผ้าพื้นเมือง	ผ้าสำหรับห่อของ	ผ้าผ่อนท่อนสไบ
รู้สึก	รู้สึกรักใคร่	รู้สึกสนุกสนาน	รู้สึกเห็นด้วยแล้ว
เหนือ	น้ำเหนือ	เหนือแผ่นดิน	เหนือสุดของสยาม
ฉลาด	ฉลาดแกมโกง	ฉลาดหลักแหลม	ฉลาดสุขุม

เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า กลุ่มคำมีความหมายเพิ่มขึ้นกว่าคำที่มีเพียงคำเดียว แต่ยังไม่เป็นความหมายที่จบความอันบริบูรณ์เหมือนประโยค

หน้าที่ของกลุ่มคำ

คำจำพวกต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ในตอนต้นนั้น อาจจำแนกเป็นชนิดต่าง ๆ และทำหน้าที่ต่าง ๆ ในประโยคได้ดังที่กล่าวแล้วในหนังสือเรียนหลักภาษาไทยเล่ม ๑ และเล่ม ๒ กลุ่มคำก็อาจจำแนกเป็นชนิดต่าง ๆ และทำหน้าที่ต่าง ๆ ในประโยคได้เช่นเดียวกับคำเหมือนกัน

ในที่นี้จะแสดงให้เห็นกลุ่มคำที่ใช้เหมือนกับคำชนิดต่าง ๆ

๑. กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำนาม

กลุ่มคำ	หน้าที่	ตัวอย่างประโยค
แก้วใบนี้ เศษไม้เล็ก ๆ ผ้าพื้นเมือง ภาพยนตร์สารคดี	ประธาน กรรม ส่วนเติมเต็ม ส่วนขยายคำนาม	แก้ว ใบนี้ใช้ปักดอกไม้ได้ เขามาขอเศษ ไม้เล็ก ๆ ไปเล่น นี่คือผ้าพื้นเมือง อุตสาหกรรมภาพยนตร์สารคดีพัฒนา ไปมาก
ตอนเช้าวันอาทิตย์ พ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย	ส่วนขยายตัวแสดง คำเรียกขาน	เขาออกกำลังตอนเช้าวันอาทิตย์เป็นประจำ พ่อแม่พี่น้องทั้งหลาย โปรดฟังทางนี้

๒. กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำสรรพนาม

กลุ่มคำ	หน้าที่	ตัวอย่างประโยค
เราทุกคน ท่านทั้งหลาย พวกเขาเหล่านั้น ท่านผู้ชม	ประธาน กรรม ส่วนเติมเต็ม คำเรียกขาน	เราทุกคนยินดีต้อนรับท่าน ข้าพเจ้ายินดีช่วยท่านทั้งหลาย คนสำคัญคือพวกเขาเหล่านั้น ท่านผู้ชมครับ โปรดฟังเรื่องราวที่น่าสนใจ ต่อไปนี้

๓. กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำกริยา

กลุ่มคำ	หน้าที่	ตัวอย่างประโยค
ไถ่ค่านับ ก้มลงกราบ คงจะต้องนอนตาก กินจุบกินจิบ โต้แย้งทุ่มเถียง วิ่งกระโดดโถกต้อน	ตัวแสดง ตัวแสดง ตัวแสดง ประธาน ส่วนขยายนาม ส่วนขยายตัวแสดง	นักเรียนไถ่ค่านับครุอย่างนอบน้อม ประชาชนก้มลงกราบพระสงฆ์ เราคงจะต้องนอนตากยุงเป็นแน่ กินจุบกินจิบเป็นสาเหตุของโรคกระเพาะ ขณะนี้ไม่ใช่เวลาโต้แย้งทุ่มเถียงกัน เขาปล่อยเด็กวิ่งกระโดดโถกต้อนตามสบาย

๔. กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำวิเศษณ์

กลุ่มคำ	หน้าที่	ตัวอย่างประโยค
ขาวท้วมบนเวที ทั้งหลายเหล่านั้น สนั่นหวั่นไหว เฉพาะบางครั้งบางคราว	ขยายนาม ขยายสรรพนาม ขยายตัวแสดง ขยายวิเศษณ์	ผู้หญิงขาวท้วมบนเวทีคือใครนะ เขาทั้งหลายเหล่านั้นกำลังรอความช่วยเหลือจากรัฐบาล เสียงฟ้าผ่าดังสนั่นหวั่นไหว เขาคือคนรับเราเต็มที่เฉพาะบางครั้งบาง- คราว

๕. กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำบุพบท

กลุ่มคำ	หน้าที่	ตัวอย่างประโยค
ทางด้านหลัง ในท่ามกลาง	เชื่อมกลุ่มคำกริยากับนาม เชื่อมกลุ่มคำกับนาม	เขายืนรออยู่ทางด้านหลังหอประชุม การแสดงธรรมในท่ามกลางประชาชน เป็นไปด้วยดี
เฉพาะแต่	เชื่อมกลุ่มคำกริยากับ สรรพนาม	เราจัดที่ไว้ให้เฉพาะแต่เขาเท่านั้น
เช่นเดียวกับ	เชื่อมวิเศษณ์กับนาม	เขาทำได้ดีเช่นเดียวกับน้องของเขา

๖. กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำสันธาน

กลุ่มคำ	หน้าที่	ตัวอย่างประโยค
จนกระทั่ง ในระหว่างที่ เพราะฉะนั้น- จึง ถ้าหากว่า	เชื่อมประโยคกับประโยค เชื่อมกลุ่มคำนามกับกลุ่ม คำกริยา เชื่อมประโยคกับประโยค เชื่อมประโยคกับประโยค	ลูกเสือเฝ้าผู้บาดเจ็บไว้จนกระทั่งหมด มาถึง การทำงานหนักเกินไป ในระหว่างที่ เรียนอยู่ทำให้สุขภาพของเขาทรุดโทรม มีคนลอบดักไม้ทำลายป่าเพราะฉะนั้น น้ำจึงท่วม เขาจะไปเรียนต่อที่กรุงเทพฯ ถ้าหากว่า เขาได้รับทุนช่วยเหลือ

๗. กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำอุทาน

กลุ่มคำที่ใช้เหมือนคำอุทาน ไม่ได้ทำหน้าที่ในประโยคเหมือนกับกลุ่มคำชนิดอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว กล่าวคือไม่ได้ขยายนาม ขยายกริยา หรือเชื่อมคำอื่น ๆ ในประโยค แต่ถึงมิได้มีหน้าที่ในประโยค เราก็ต้องใช้ให้สอดคล้องกับเนื้อความที่ตามมา เช่น

กลุ่มคำ	ตัวอย่างประโยค
ตายแล้ว ! พุทโธเอ๋ย ! ตายละวา ! อูแม่เจ้าไว้ย ! อะไรกันนี้ ! อกจะแตก ! ไอ้โฮ !	ตายแล้ว! น้ำมันไม่มีขาย จะทำอย่างไรดี พุทโธเอ๋ย ! ไม่น่าอายุสั้นเลย ตายละวา / ทุ้อคันเสียแล้ว อูแม่เจ้าไว้ย ! นางฟ้าจากสรวงสวรรค์ชั้นไหนเสด็จลงมานะ อะไรกันนี้ ! พูตกันจนอย่างนี้แล้วยังไม่รู้เรื่องอีก จะให้ฉันแรงสี่เบี้ยไปถึงไหนกันนะ อกจะแตก ! พุดออกมาได้ค่อน้ำธารกำนัล ไอ้โฮ ! คนมากันแน่นสนามเลย

แบบฝึกหัด

๑. แต่งประโยคโดยใช้กลุ่มคำต่อไปนี้ และบอกด้วยว่ากลุ่มคำในประโยคนั้น ๆ ทำหน้าที่เหมือนคำชนิดใด

๑) กีฬากลางแจ้ง	๒) แข่งก้าวกระโดด
๓) ปากกาปากทอง	๔) ประตุน้ำบ้าน
๕) ทุนอุทหนูนักเรียนขาดแคลน	๖) เดินสายอาด ๆ
๗) นั่งจ้องมองดู	๘) เตรียมจัดซื้อ
๘) ยายกริ่งให้	๑๐) อมเปรี้ยวอมหวาน
๑๑) พวกเรานักกีฬา	๑๒) ท่านผู้ปกครอง
๑๓) ในทำนองเดียวกัน	๑๔) รวากับว่า
๑๕) ในระหว่างที่	๑๖) เพราะฉะนั้น - จึง

๒. สร้างกลุ่มคำจากคำที่กำหนดให้ต่อไปนี้ และแต่งประโยคโดยใช้กลุ่มคำนั้น ๆ

๑) ความรัก	๒) กระเป๋
๓) ทอด	๔) สังกะ
๕) สงบ	๖) กระดาษ
๗) กาแฟ	๘) ภูมิ
๘) เวลา	๑๐) ภาษา

๓. เติมกลุ่มคำที่มีเสียงสัมผัสกับคำในข้อความที่มีอยู่เดิม

- ๑) ออมทรัพย์วันนี้ เป็น
- ๒) ไม่ควรซื้อของไปฟรุ้งฟริ้ว ให้เป็นมือเป็นคราว.....
- ๓) เมืองไทยอุดมด้วยทรัพย์ในดิน.....
- ๔) อันความคิดวิหาเหมือนอาวุธ ชอนใส่เสียบในฝัก
- ๕) อันเพชรดีมีค่า ส่งให้ถึงจะรู้ค่าราคาหรือ

๔. กลุ่มคำที่ขีดเส้นใต้ในคำกลอนต่อไปนี้ทำหน้าที่เหมือนคำชนิดใด

สิ่งแวววารราวสุวรรณนั้นลงเนตร
 มิใช่ทองของวิเศษไปทั้งสิ้น
 ภาณิตนี้มีไว้ใส่ใจอินต์
 ลองถวิลก็จะเห็นเป็นข้อธรรม
 สิ่งมายาทั่วไปในโลกนี้
 ล้วนคู่ชีชวนใจให้ถลำ
 กว่าจะรู้ความจริงสิ่งเงื่อนงำ
ต้องชอกช้าเพราะหลงผิดเศร้าจิตเอ๋ย

บทที่ ๓

การสังเกตลักษณะของคำที่เป็นคำไทยแท้กับคำที่มาจากภาษาอื่น

คำที่ใช้กันอยู่ในภาษาไทยทุกวันนี้ มีทั้งคำไทยแท้* และคำที่มาจากภาษาอื่น ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานซึ่งทางราชการกำหนดให้ใช้เป็นบรรทัดฐานก็มีคำไทย ซึ่งมาจากภาษาต่างประเทศหลายภาษา เช่น เขมร จีน ขวา ญวน ตะเลง เบงกาลี บาลี สันสกฤต อังกฤษ ฝรั่งเศส และฮินดี คำใดมาจากภาษาใดจะบอกไว้ในวงเล็บข้างท้ายสุดของคำอธิบายแต่ละคำ หากไม่มีบอกไว้ แสดงว่าเป็นคำไทยแต่เดิม หรือมีฉะนั้นก็ยังไม่ทราบแน่ชัดว่าเป็นคำจากภาษาใด

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำภาษาต่างประเทศที่ใช้ในภาษาไทย

เขมร	เจริญ เคน สาทเรก แฆ ถวาย
จีน	เซ่ง กงสี ก้วยเตี่ยว เซ่งจี แซยิด
ขวา	บุหร่ง อูหว่า นุหลัน นุหงา ดันหยง
บาลี	วิชา ชีพ อักษระ สัจจรร ธรรมิ
สันสกฤต	วิทยา ศาส ฤาณี วรรณ มนัส
อังกฤษ	ทัวร์ เทคนิก กอล์ฟ บ๊อบ เช็ค

*คำไทยแท้ หมายถึงคำที่คนไทยหลาย ๆ ถิ่นใช้ร่วมกัน โดยอาจจะเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ เสียงสระ หรือเสียงวรรณยุกต์ แต่มีหลักที่จะชี้ได้ว่าเป็นคำที่มีความหมายเดียวกัน

ถ้าต้องการทราบว่า คำใดมาจากภาษาใด วิธีที่ง่ายที่สุด คือ เปิดพจนานุกรม แต่พจนานุกรมมิได้ให้หลักเกณฑ์ในการสังเกตไว้ ในบทนี้จะได้ประมวลหลักในการสังเกตคำต่าง ๆ ดังนี้

ลักษณะคำไทยแท้

๑. คำไทยแท้ส่วนมากมีพยางค์เดียว มีใช้อยู่ครบทั้ง ๗ ชนิด ตามที่จำแนกไว้ คือ นาม สรรพนาม กริยา วิเศษณ์ บุพบท สันธาน อุทาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นาม	พี่ น้อง ตา หู ไฟ ลม แมว
สรรพนาม	ฉัน เขา ท่าน แกล้ง ข้า เจ้า
กริยา	กิน ดื่ม นั่ง นอน เขียน ทำ ส่ง
วิเศษณ์	สูง ต่ำ คำ ขาว เบี้ยว แจ่ว ยุ่ง
บุพบท	ใน ได้ บน ข้าง ริม หลัง ที่
สันธาน	และ ก็ แต่ ถ้า แม้ เพราะ จึง
อุทาน	อื้อ ว้าย แหม ว้า อ้าว เอ๊ะ ค้าย

อย่างไรก็ดี มีคำไทยแท้ที่อยู่หลายคำที่มีหลายพยางค์ เช่น มะม่วง มะตูม ตะขบ สะไ้ ฉะนั้น ตะวัน คำหลายพยางค์เหล่านี้อาจเกิดขึ้นได้ เพราะสาเหตุต่อไปนี้

ก. การกร่อนของเสียง สันนิษฐานว่าคำ ๒ พยางค์ บางคำแต่เดิมมาจากคำพยางค์เดียว ๒ คำเรียงกัน ภายหลังพูดเร็ว ๆ เข้า เสียงคำแรกจึงกร่อนลง

ตัวอย่าง

มะม่วง	มาจาก	หมากม่วง
มะขาม	”	หมากขาม
มะพร้าว	”	หมากพร้าว
มะตูม	”	หมากตูม
ตะขบ	”	ต้นขบ
ตะกร้อ	”	ต้นกร้อ
ตะเข็บ	”	ตัวเข็บ
ตะวัน	”	ดาวัน
สะไ้	”	สาวไ้
สะคือ	”	สายคือ
สะเอว	”	สายเอว

ข. การแทรกเสียง สันนิษฐานว่าเดิมมีคำพยางค์เดียวเรียงกัน ๒ คำ ต่อมา มีการแทรกเสียงอะ เข้าตรงกลาง กลมกลืนกับเสียงตัวสะกดของคำหน้า คำที่แทรกเข้ามาใหม่จึงกลายเป็นพยางค์หน้าของคำหลัง

ตัวอย่าง

ลูกกระดุม	มาจาก	ลูกดุม
ลูกกระเดือก	”	ลูกเดือก
ผักกะดิน	”	ผักดิน
ผักกะเจด	”	ผักเจด
ผักกะสัง	”	ผักสัง
นกกะจอก	”	นกจอก
นกกะจาบ	”	นกจาบ
นกกะจิบ	”	นกจิบ

หมายเหตุ

คำที่ขึ้นต้นด้วย กะ นี้ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน เป็น กระ แต่ก็ได้ออกไว้ว่าใช้ได้ทั้ง ๒ รูป

ก. การเติมพยางค์หน้าคำมูล คำเหล่านี้มักมีความหมายใกล้เคียงกันทั้งคำที่เติมแล้วและคำที่ยังไม่ได้เติม

ตัวอย่าง

โจน	เป็น	กะโจน	กระโจน
โคด	”	กะโคด	กระโคด
ท่า	”	กระท่า	
จุ่มจุ่ม	”	กะจุ่มกะจุ่ม	กระจุ่มกระจุ่ม
คูกคิก	”	กะคูกกะคิก	กระคูกกระคิก
ถด	”	กระถด	
เดี่ยว	”	ประเดี่ยว	
ห้วน	”	ประห้วน	
ท้วง	”	ประท้วง	
หนึ่ง	”	ประหนึ่ง	

๒. คำไทยที่ไม่มีตัวการันต์ ทั้งคำในมาตรา แม่ ก กา และคำในมาตรามีตัวสะกด

ตัวอย่าง

มาตราแม่ ก กา

แม่ ก กว

เช่น กา จอ งู

มาตรามีตัวสะกด

คำไทยที่ใช้ตัวสะกด ในแม่ต่าง ๆ ดังนี้

แม่ กก	ใช้	ก	สะกด	เช่น	นก	จิก	ฝึก
แม่ กค	"	ค	"	"	จค	กัก	ฝึก
แม่ กบ	"	บ	"	"	พบ	นับ	บับ
แม่ กง	"	ง	"	"	จง	ทาง	ลิง
แม่ กน	"	น	"	"	กิน	นอน	สาม
แม่ กม	"	ม	"	"	ชม	สาม	ชุม
แม่ เกย	"	ย	"	"	เชย	รวย	ซ้าย
แม่ เกว	"	ว	"	"	แจว	สาว	เอว

ถ้าเห็นคำที่มีตัวสะกดต่างออกไปก็ตั้งเป็นข้อสังเกตไว้ก่อนว่าอาจเป็นคำมาจากภาษาอื่น แต่ก็มักเว้นสำหรับคำไทยแท้บางคำที่สะกดไม่ตรงตามหลักดังกล่าวข้างต้น เช่น ดูกร (มาจากดูก่อน) อรชร (มาจากอรชอน)

นอกจากนี้ยังมีคำที่มาจากภาษาอื่นบางคำที่สะกดตรงตามหลักของไทย แต่ไม่ใช่คำไทยแท้ เช่น ขาน (เช่นในคำ จักรขาน) พน (เช่นในคำ มหาพน) ชน (เช่นในคำ ประชาชน) ทั้ง ๓ คำนี้เป็นคำมาจากภาษาบาลี สันสกฤต

๓. ในคำไทยแท้เราจะไม่ค่อยพบพยัญชนะต่อไปนี้ ฉ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ษ ษ ห มีคำยกเว้นบางคำเป็นต้นว่า ฆ่า เขียน ระฆัง สอก ตึก ษ เธอ ฌ ๑๗๗ ใหญ่ หญ้า

๔. คำไทยแท้มีการใช้วรรณยุกต์ทั้งที่มีรูปและไม่มีรูปเพื่อแสดงความหมายของคำ เช่น เสื่อ เสื่อ เสื่อ นา น้า น้า วาง ว่าง มา หม่า ม้า หมา ขอน ส่อน ซ่อน ซ้อน ขา อ่า หย่า ข่าง อย่าง ย่าง และ อยาก ขาก หมด มด

๕. คำไทยแท้ที่ออกเสียงไอ ใช้ประสมด้วยสระ “ไอ” ไม่ม้วน ซึ่งมีอยู่ ๒๐ คำ นอกนั้นใช้ประสมด้วยสระ “ไอ” ไม่ม้วนทั้งสิ้น แต่จะไม่ใช้รูป “อัย” หรือ “ไอย” เลย เช่น ไส ไอ ให้ ไน ไก ไช ฯลฯ

๑. คำไทยที่มีหลายพยางค์มักมาจากภาษาบาลีและสันสกฤต ส่วนมากใช้เป็นคำนาม กริยา และวิเศษณ์ เช่น บิดา มารดา ศีรษะ พญูชนะ ทักษะ พยายาม เมตตา กรุณา อนุเคราะห์ วิเศษ ประเสริฐ ปัจจุบัน นานา (คำนี้ใช้ไม่บ่อยนัก)

อย่างไรก็ดี คำหลายพยางค์ในภาษาไทยก็ไม่ใช่คำบาลี สันสกฤตเสมอไป ทั้งนี้ นักเรียน
ต้องอาศัยการจำรูปศัพท์ให้ได้ เช่น กะละมัง บุหรณ อรชร กะละแม เทคโนโลยี

๒. คำที่สะกดแตกต่างจากคำไทยแต่ตามที่กล่าวมาแล้ว มาจากภาษาบาลี สันสกฤต

ตัวอย่าง

แม่ ก กา	พรี	เลห์	พ่าห์	โพธิ์
แม่ กง	สงฆ์	วงศ์	รงค์	องค์
แม่ กน	สนธิ์	พล	พร	เกณฑ์
แม่ กม	อาร์มณ	ศดมภ์	อภิรมย์	อุปถัมภ์
แม่ เกย	นัยน์	นารายณ์	อาลัย	รัตนดรัย
แม่ กก	อัคร	เมฆ	สุข	ทุกข์
แม่ กค	ยศ	บาท	รัฐ	ฤทธิ
แม่ กบ	นพ	ลาภ	บาป	กษापณ

หมายเหตุ

มีข้อสังเกตเกี่ยวกับคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤตบางประการ คือ

๑) คำบาลี สันสกฤตที่ใช้ในภาษาไทยมักมีตัวการันต์อยู่ด้วย แม้เป็นคำที่อยู่ในมาตรา แม่ ก กา เช่น วีร เลห์ สีห์ และคำในมาตรามีตัวสะกด เช่น กษัตริย์ จันทร์ โจทย์ ทุภย์ นิตย วัฒน สวรรค์ สัตย์ อาทิตย อารมณ ฯลฯ ทั้งนี้เพราะต้องการรักษารูปศัพท์เดิม

๒) ศัพท์ที่มีอักษรควบเป็นตัวละครดก็มี เช่น จักร อัคร

๓) มีคำบางคำที่สะกดตรงกับหลักการสะกดคำไทยแท้ ดังที่กล่าวไว้ในข้อ ๒. หน้า ๒๑
จึงควรพยายามจำรูปศัพท์ให้ได้บ้าง เช่น ชี โลก มน (ใจ) ฯลฯ

๓. คำที่ประสมด้วยตัวอักษร ก ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ฑ ษ ฏ ษ ฎ มักเป็นคำบาลีหรือคำสันสกฤต (ยกเว้นคำไทยแท้ตามที่กล่าวมาแล้ว) เช่น ฌาต มัชฌิม ปัญญา ฐฎา ปฏิเสธ ฐานะ มณโฑ วุฒิ เณร ธวัช ภาค เศรษฐี ฎาภิ จูฬา ฤกษ์ ฤดู (คำที่ประสมด้วย ฑ ษ ฎ ฎา เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต)

๔. คำที่มีรูปวรรณยุกต์และมีไม้ไต่คู้กำกับอยู่ไม่ใช่คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต ยกเว้นคำที่ไทยมาเติมรูปวรรณยุกต์เอกภายหลัง เช่น เล่ห์ ฟาห์ เสน่ห์

ลักษณะคำไทยที่มาจากภาษาเขมร

คำไทยที่รับมาจากภาษาเขมร พอสังเกตได้ดังนี้ คือ

๑. คำที่มาจากภาษาเขมรไม่ใช่รูปวรรณยุกต์ ยกเว้นบางคำซึ่งมีจำนวนน้อยมีวรรณยุกต์เอก เช่น เสน่ง เขม่า

๒. คำที่ใช้ตัวควบกล้ำและคำที่ใช้อักษรนำอักษรตามมักเป็นคำที่มาจากภาษาเขมร เช่น เวลา ไชยทวาร (ประตูลใหญ่ - ไทยใช้หมายถึงประตูป่า) กราน ฉนำ (ปี) ขวนขวาย โดนด ฉนาก ขย้า

คำจากภาษาเขมรนี้ ที่เรานำเอามาใช้เป็นราชาศัพท์ก็มีมาก เช่น เสด็จ เสวย ขนอง ถวาย ทรง ขนง โปรด เพลา (พระเพล)

๓. คำสองพยางค์ขึ้นต้นด้วยคำต่อไปนี้ คือ คำ คำ จำ ชำ คำ คำ ทำ มักจะเป็นคำมาจากภาษาเขมร เช่น กำเนิด กำหนด กำนั บ กำรบ จำหน่าย จำแนก ชำนาญ ชำรุด ดำรง ดำเนิน ดำริ ดำรงดำรา ทำนบ ทำเนียบ

๔. คำที่ขึ้นต้นด้วย บัง บัน บำ บรร มักมาจากภาษาเขมร ตัวอย่าง

บังเกิด	บันดาล	บรรทม	บรรสาน	บำบวง
บังควร	บันเทิง	บรรทุก	บรรจบ	บำราศ
บังคับ	บันดล	บรรทัด	บรรเจิด	บำเพ็ญ
บังอาจ	บันทึก	บรรจง	บรรจุ	บำนาญ

แบบฝึกหัด

๑. อ่านหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดทักษะสัมพันธ์ เรื่องใดเรื่องหนึ่ง แล้วหาคำที่นักเรียนสังเกตว่าเป็นคำที่มาจากภาษาอื่น ไม่ใช่คำไทยแท้ เขียนคำเหล่านั้นลงในสมุด ๒๐ คำ บอกด้วยว่ามาจากภาษาใด โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เรียนมาประกอบการสังเกต
๒. คำในข้อความต่อไปนี้คำใดเป็นคำไทยแท้ คำใดเป็นคำที่มาจากภาษาอื่น
 - ๑) เขียนบันทึกตรงบรรทัดหักไว้หนู ฝึกให้คล้องจองคำวิจิตรรองดู ผิดเป็นครูสังเกตแบบให้แบบขล
 - ๒) พ.ศ. สองพันห้าร้อยสี่ ผู้ใหญ่ตีกลองประชุม ชาวบ้านต่างมาชุมนุม มาประชุมที่บ้านผู้ใหญ่ ต่อไปนี้ผู้ใหญ่จะขอก้าว ถึงเรื่องราวที่ได้ประชุมมา ทางกรเขาสั่งมาว่า ให้ชานาเลี้ยง เป็ดและสุกร ฝ่ายดาตีหัวกลอน ถามว่าสุกรนั้นคืออะไร ผู้ใหญ่ลุกขึ้นตอบทันใด สุกรนั้นไซ้คือหมาน้อยธรรมดา
๓. อภิปรายประเด็นต่อไปนี้ร่วมกันในชั้น
 - ๑) เหตุใดคำในภาษาอื่นจึงเข้ามาอยู่ในภาษาไทย
 - ๒) ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่มีผู้กล่าวว่า “ถ้าเราจะรักษาเอกลักษณ์ของไทยต้องใช้แต่คำไทยเดิมเท่านั้น”
๔. พิจารณาข้อตัวของนักเรียนในชั้นว่า ข้อใดเป็นคำไทยแท้ หรือเป็นคำที่มาจากภาษาอื่น และมีเหตุผลอะไร

บทที่ ๔

การสะกดคำให้ถูกต้อง

การสะกดคำให้ถูกต้อง นับว่ามีความสำคัญในการใช้ภาษาไทย ไม่ว่าจะเป็นการเขียนที่เป็นทางการ การเขียนที่มุ่งเผยแพร่ต่อสาธารณชน หรือการเขียนระหว่างบุคคลที่คุ้นเคยกัน ทั้งนี้เพราะข้อความที่มีถ้อยคำที่สะกดผิด อาจทำให้เกิดความเข้าใจคลาดเคลื่อน เกิดผลเสียต่อการสื่อสารระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ถึงแม้ว่าบางครั้งผู้อ่านจะเดาความได้ ผู้อ่านก็จะต้องเสียเวลาอ่านและมักจะเสื่อมความเชื่อถือผู้เขียนไป

สำหรับภาษาไทย เรามีพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งทางราชการกำหนดให้ใช้เป็นมาตรฐานในการเขียนหนังสือหรือถ้อยคำไทย ตามประกาศของสำนักนายกรัฐมนตรี ดังนี้

“โดยที่ราชบัณฑิตยสถาน ได้จัดตีพิมพ์หนังสือพจนานุกรมขึ้นเสร็จแล้วเสนอว่าทางราชการและโรงเรียนควรมีแบบมาตรฐานสำหรับการเขียนหนังสือไทยเพื่อให้เป็นระเบียบเดียวกัน และควรใช้พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ... เป็นมาตรฐานดังกล่าว... คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้ว ลงมติเห็นชอบด้วย เพราะฉะนั้น...บรรดาหนังสือราชการและการศึกษาเล่าเรียนในโรงเรียนให้ใช้ตัวสะกดตามระเบียบของราชบัณฑิตยสถานเสมอไป ถ้ากระทรวงทบวงกรมใดเห็นสมควรเปลี่ยนอักษรวิธีในคำใด ก็ให้ชี้แจงแสดงเหตุผลไปยังราชบัณฑิตยสถาน ต่อเมื่อราชบัณฑิตยสถานเห็นชอบด้วยแล้ว และสั่งแก้พจนานุกรมแล้ว จึงให้ใช้ได้...”

ในกรณีที่คำใหม่ ๆ บางคำยังไม่ปรากฏอยู่ในพจนานุกรม เราก็ควรสะกดคำนั้น ๆ ตามแบบอย่างในแหล่งอ้างอิงอื่น ๆ ที่เชื่อถือได้ เช่น หนังสือราชกิจจานุเบกษา แดลงการณ์ของคณะสงฆ์ แดลงการณ์ ประกาศ และเอกสารอื่น ๆ ของทางราชการ เป็นต้น

การที่จะสะกดคำให้ถูก ต้องอาศัยการจดจำแบบอย่างจากพจนานุกรม เราต้องใช้ความสังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วน เพราะสาเหตุสำคัญที่ทำให้สะกดกันผิด ๆ นั้นคือ การละเลยไม่ระหนักในความสำคัญของการสะกดให้ถูกต้อง และขาดความสังเกตจนทำให้ใช้แนวเทียบผิดและเขียนผิด เช่น เขียนคำ “สำอว” โดยเติม “ค” เพราะเทียบกับคำ “องค์” เขียนคำ “สังเกต” โดยเติม “สระอุ” เพราะเทียบกับคำ “เหตุ” การสังเกตช่วยให้เราสรุปหลักเกณฑ์ได้ แล้วนำไปใช้เป็นหลักในการสะกดคำให้ถูกต้องต่อไป

ผู้ที่กำหนดวิธีเขียนตัวสะกดในพจนานุกรมนั้น ย่อมมีหลักเกี่ยวกับประวัติของคำ และมีหลักการช่วยให้เกิดการสื่อสารในทางอ่านและเขียนอย่างมีระเบียบแบบแผน แต่นักเรียนระดับนี้อาจเข้าใจหลักต่าง ๆ ได้ยาก ดังนั้นนักเรียนจึงต้องอาศัยการสังเกตและจดจำ เพราะนักเรียนอยู่ในวัยที่มีความจำดี และผู้ที่เขียนตัวสะกดถูกต้องอยู่เสมออีกก็เป็นผู้ที่หมั่นสังเกตการเขียนในหนังสือที่เป็นแบบแผนดังกล่าวแล้วข้างต้น

ต่อไปในบทนี้ จะชี้แจงหลักการเขียนเพื่อให้เป็นความรู้ของนักเรียน เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนในภาษาของชาติเรา เท่าที่พอจะสังเกตได้สำหรับนักเรียนระดับนี้

หลักการเขียนสะกดคำให้ถูกต้อง มีหลายข้อดังจะเสนอตามลำดับต่อไปนี้

๑. การใช้รูปวรรณยุกต์
๒. การเขียนคำที่ออกเสียง อะ
๓. การเขียนคำที่ออกเสียง อำ
๔. การเขียนคำพ้องเสียง
๕. การเขียนตัวการันต์และการใช้ไม้ทัณฑฆาต
๖. การใช้ ช ทร
๗. การใช้ น ณ
๘. การใช้ รร

การใช้รูปวรรณยุกต์

การใช้รูปวรรณยุกต์มีข้อสังเกตที่ควรทราบดังต่อไปนี้

๑. คำไทยผันเสียงวรรณยุกต์ได้ ๕ เสียง ตามที่นักเรียนได้เรียนมาแล้วในเล่ม ๑ การใช้รูปวรรณยุกต์อื่น ๆ ไม่ค่อยมีปัญหา ที่มักใช้ผิดคือ การใช้ไม้ตรีกับอักษรต่ำ ไม้ตรีใช้ได้กับอักษรกลางเท่านั้น เช่น กัก กู้ก เก้ จ๊ะ เจ็บ จีบ โต๊ะ ตุ๊กแก ตักแตน บ๊อง บู้ บ๊วย โป้ เป็บป๊าบ เอ๊ะ ฯลฯ ส่วนคำที่มีเสียงวรรณยุกต์ตรี ซึ่งมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำจะใช้ไม้ตรีไม่ได้ เช่น เช็ด ไน้ด

เพลง รุ่ยวาย โปรดสังเกตว่า ต้องใช้ไม้โท ในคำตายที่ประสมสระเสียงสั้นไม่ต้องมีรูปวรรณยุกต์ ก็จะออกเป็นเสียงวรรณยุกต์ตรี เช่น นะคะ เพียะ เอาวะ จิ นะ

๒. คำที่มาจากภาษาซึ่งมีรูปวรรณยุกต์และเสียงวรรณยุกต์ เช่น ภาษาจีน เวลาเขียนมักจะเขียนตามเสียงที่ออก และถ้ามีรูปวรรณยุกต์ก็ใช้ผันตามหลักไตรยางศ์

ตัวอย่าง

ก้วยเตี้ยว ก้วยจ๊ับ เกี้ยว เก็กฮวย เจาก้วย ฮกเกี้ยน เซ่งจี๋ ขงจื้อ ขงเบ้ง โจ๊ก จุ้นจู้ เซ่งจิม เซียงไฮ้ แด้จัว เต้าหู้ยี้ เต้าส่วน ไต้ก๋ง บะหมี่ บ๊วย อังยี่ เอ๋ยมจุ้น

๓. คำที่มาจากภาษาที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์และเสียงวรรณยุกต์ เช่น ภาษายุโรป บาลี สันสกฤต เขมร มักไม่นิยมใช้รูปวรรณยุกต์ เช่น ยุโรป ยูนิเซฟ ยูเนสโก โถง แข บัณฑิต ปริศนา

นอกจากนี้คำที่มาจากภาษาอังกฤษบางคำที่เป็นศัพท์วิชาการ หรือเป็นชื่อเฉพาะ เช่น ชื่อเมือง ชื่อประเทศ ชื่อนักคิด ไม่นิยมใช้รูปวรรณยุกต์ เช่น เทคนิค เทคโนโลยี นิวยอร์ก วอชิงตัน แอฟริกา ออกซิเจน ไนโตรเจน

มีคำบางคำที่ใช้ในภาษาพูดและยังไม่ได้รับรองเป็นแบบแผน มักจะใช้วรรณยุกต์หรือไม่ได้คู่ตามเสียงที่ออก เช่น แพ้บ บ๊อย น๊อค ล็อค

หมายเหตุ

การอ่านคำที่มาจากภาษาต่างประเทศที่ไม่ใช้รูปวรรณยุกต์นี้มักจะอ่านออกเสียงตามความนิยม ตามหูผู้รู้ ไม่ได้อ่านออกเสียงตามหลักไตรยางศ์ เช่น ยุโรป ออกเสียง ยู-โอรบ อีลิปต์ ออกเสียง อี-หิบ บริษัทฟอร์ด ออกเสียง บอ-ริ-สัด-ฟอด

แบบฝึกหัด

๑. ช่วยกันเติมรูปวรรณยุกต์ที่เหมาะสมลงบนคำที่พิมพ์ตัวเอนในข้อต่อไปนี้

๑) ฉันชอบกินกวยเตี๊ยะ
เพื่อนฉันชอบเซงจี้

อีกทั้งเกี้ยวและบะหมี่
แถมใจโกโก้ก็อีกซาม

๒) เสียงจานตลกดังเพลง
ว้าย ! เด็กตกสะพาน

ระฆังเห่งหวางกังวาน
ออเขาเล่นแผนผาดโผน

๓) นกเอี้ยงเคียงนกเขา
กิงกาเกาะคันไผ่

นกกาเหว่าเผ่าคลึงโคลง
เสียงตุ๊กแกแซ่หนวกรู

๔) สุมไฟเพื่อไถยุง
ควงควาวเข้าถ้ำพอบ

รีบเข้ามุงไม้รังรอ
คำออกบินฉินไพรวัน

๒. ฝึกแต่งประโยค โดยใช้คำที่จัดไว้เป็นคู่ต่อไปนี้ ข้อละ ๒ ประโยค (ใครมีความสามารถเชิงประพันธ์จะลองแต่งเป็นคำคล้องจองกันก็ได้)

๑) เคี้ยว เคี้ยว

๒) คั่น คั่น

๓) ปั่น ปั่น

๔) เก้ เก้

๕) ข้าง ค้าง

๖) ชื่น สิ้น

๗) ช่อม ช่อม

๘) พัน พัน

๓. นักเรียนช่วยกันเติมคำสองพยางค์ที่มีรูปวรรณยุกต์ ลงแทนอักษรย่อในข้อต่อไปนี้ อักษรย่อคือพยัญชนะต้นของแต่ละพยางค์

๑) ชายจีนคนนั้นเคยเป็น ต ก เรือสำเภา (ภาษาจีน)

๒) เด็ก ๆ ส่งเสียง อ อ อยู่กลางแจ้ง

๓) สายฟ้าฟาดลงมาดัง พร พร

๔) ป้ากำลังอุ้ม ต ส บน อ ส (ภาษาจีน)

๕) เพื่อนฉันพูดภาษา ต จ เก่ง (ภาษาจีน)

๖) วันนี้แกงจืดหมูดัม ก ฉ อร่อยจัง (ภาษาจีน)

การเขียนคำที่ออกเสียง อะ

คำในภาษาไทยที่อ่านออกเสียง อะ มีทั้งที่ประวิสรรชนีย์และไม่ประวิสรรชนีย์ และในบางครั้ง คำที่ประวิสรรชนีย์ ก็อ่านออกเสียง อะ เต็มเสียงบ้าง ไม่เต็มเสียงหรือที่เรียกว่ากึ่งมาตราบ้าง เช่น คำว่า ชะนี ตะกร้า เวลาออกเสียง เราก็ไม่ได้ออกเสียงคำที่ประวิสรรชนีย์อย่างเต็มเสียงว่า ชะ - นี หรือ ตะ - กร้า จึงทำให้เกิดปัญหาอยู่เสมอ นักเรียนจะต้องใช้ความสังเกตและจดจำไว้ให้ดี เมื่อมีปัญหาก็คือเปิดพจนานุกรมหรือดูจากเอกสารของทางราชการที่เชื่อถือได้เป็นแบบอย่าง ขออภัยว่าผู้ที่จะแม่นยำในการเขียนจะต้องไม่ละเลยการเปิดพจนานุกรม การประวิสรรชนีย์และไม่ประวิสรรชนีย์นั้น พจนานุกรมใช้หลักที่พอจะสังเกตได้ดังนี้

คำที่ประวิสรรชนีย์

๑. คำบางคำ เดิมมีความหมายแจ่มแจ้ง แต่เมื่อใช้นาน ๆ เสียงก็กร่อนลงเหลือเป็นพยางค์ที่ประวิสรรชนีย์ เช่น ฉะนั้น - ฉะนั้น หมากพร้าว - มะพร้าว ดาววัน - ตะวัน สาวโก้ - สะโก้ สายคือ - สะคือ

๒. คำที่ออกเสียง อะ ในพยางค์กลางมักจะประวิสรรชนีย์ ทั้งนี้อาจเพื่อสะดวกในการอ่าน เช่น การะเกด กำมะถัน จ้าละห้วน ลูกละทุก ช้ามะนาด สับปะรด สารระแน สาละวน อาละวาด

๓. คำที่ใช้ ป/ ในภาษาบาลี และใช้ ป/ร ในภาษาสันสกฤต เมื่อนำมาใช้ในภาษาไทยจะไม่ประวิสรรชนีย์ที่หลัง ป แต่ประวิสรรชนีย์ที่หลัง ปร เช่น ปทุม - ประทุม ปทีป - ประทีป ปฐม - ประถม ปชา - ประชา ปฏิมา - ประติมา (ประติมากรรม)

๔. คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต ที่มีพยางค์ท้ายออกเสียง อะ เต็มเสียง มักจะประวิสรรชนีย์ เช่น คณะ จีระ ชาตะ เถระ ทักษะ ชูระ พละ พาหนะ ภาชนะ มรณะ รัตนะ ลักษณะ วิริยะ วิสาขะ ศิลปะ ศีรษะ หิมะ อังคริยะ อวิหะ

คำที่ไม่ประวิสรรชนีย์

๑. ในคำสมาส พยางค์ที่มีเสียง อะ กึ่งมาตรา ไม่ประวิสรรชนีย์ เช่น กิจกรรม คณบดี จักรยาน ทักษสัมพันธ์ ธุรกิจ นาคราช พลศึกษา ภารกิจ มัชฌิมวัย รัตนดรัย วาทศิลป์ วิหรณ ศิลปกรรม สาธารณสุข อีสราภาพ อุณภูมิ

๒. คำที่อ่านออกเสียง อะ ไม่เต็มเสียง หรือ กึ่งมาตรา ที่มาจากภาษาเขมร ส่วนมากมักจะ ไม่ประวิสรรชนีย์ เช่น ขจร ขจัด ขนำ ขโมย จมูก จรวด ฉาก ฉกรรจ์ ฉับ ขโมย ถก ถน ถก ถน ผกา ถก สก

๓. คำไทยพยางค์เดียวที่ใช้พยัญชนะตัวเดียว และอ่านออกเสียง อะ โดยไม่ประวิสรรชนีย์ มี ๒ คำ คือ อ อ

ตัวอย่าง

คำที่ประวิสรรชนีย์

กะเจ้ากะงอด กะจ้อยร้อย กะแซ่ กะทกรก กะทัดรัด กะทิก กะปลกกะเปลี้ย กะปะ
กะละปึงหา กะละมั่ง

กะมุกกะมอม กะมักกะมั้น

กะนอง กะนึ่ง กะเน กะมำ กะยันกะยอ

กะแซ่ กะงอย กะละเม็ด

กะฉาน กะนั้น กะนี้ กะอื่น

กะจัก กะโจก กะจ๋อน กะแจ้ กะล่า กะลอม กะลุด กะพลู กะมด กะมวง กะตา กะเอม

กะกร้า กะกุกกะกัก กะเกียบ กะแกรง กะโก กะไกร กะخاب กะขีดกะขวง กะกรั้นกะกรอ

กะนง กะน่าน กะมัดกะเมง กะลวง กะลัก กะลาย กะลิ่ง กะเลาะ กะเล้น กะเขยกะขาน

ปะการัง ปะขาว ปะติดปะต่อ ปะทะ ปะทั้ง ปะทุ ปะรำ ปะแล่ม

พะงา พะทามะรง พะเนิน พะแนง พะยง พะยอม พะรุงพะรัง พะว่าพะวัง พะอืดพะอม

มะกา มะขวิด มะคำ มะงุมมะงาหรา มะแม มะระ มะเร็ง มะรุมมะตุ้ม มะลิ มะละกอ

ระกำ ระกำ ระแคะระคาย ระงับ ระทศระทวย ระแทะ ระนาด ระแนง ระบบะ ระบิล

ระย้อม ระตำระสาย ระหกระเหิน

ละคร ละบอง ละมั่ง ละมุด ละเม็ด ละโมบ ละเมียด ละวาด ละลาบละล้า ละแวก

ละเอียด

สะกด สะแก สะคราญ สะตุ สะท่อน สะบัก สะบ้า สะพัง สะพัด สะพรั่ง สะเพร่า

สะระแห่น สะตาง สะอาน สะอิดสะเอียน สะโอดสะอง

อะเคื้อ อะคร้าว อะร้าวร่าม อะลุ่มอล่วย อะไหล่

คำที่ไม่ประวิสรรชนีย์

กบิล กบี่ กนก กนิษฐ์ กมด กลาโหม กษัตริย์ กษาปณ์

ขนม ขนัด ขน่าน ขโมย ขมุกขมัว ขยักขยอน ขยอก ขยุกขยิก

กณิต กติ กติ คณนา กณศ กรุ กหบดี กษาธาร

จตุ จมูก จราจร จเร จลาจล จริต จรุง จรัล

ฉมัง ฉับ ฉนวน ฉน ฉมวก ฉนำ ฉลาม ฉวัดเฉวียน

ชฎา ชฎิต ชนก ชนนี้ ชนั๊ก ชบา ชวติต ชวเลข ชม้อย ชม้าย

ตจิต ตถาคค ตนุ ตระณี โตนด ตลิ่ง ตลิ่ง ตวัด เตลิด

ทนาย ทบวง ทมอ ทมิฬ ทโมน ทยอย ทแยง ทลาย ทว้าย ทวาร ทวีป

ปกิณกะ ปฏุล ปฏัก ปฐม ปณิธาน ปทุม ปัทสธาน ปนัคคา

พญา พนักงาน พนัน พนัส พยศ พยัก พยับแดด พยากรณ์ พยาบาล พยาขาม พยางค์

พเย็บ พลัง

มกุฏ มคธ มติ มธุรส มนิลา (เชือก) มนุษย์ มหาคไทย มยุรา มฤค มฤตยู มลาย
มล้างเมลิอง มหரசพ มหาบัณฑิต

มจิต มติ มพี มวี มหัส มโหราน

ลมาค ลตนา ลหุ ลออ ลดาวัลย์

สกัก สกาว สดมภ์ สดับ สด้า สดางค์ สดानी สด่าปนิค สดอุป สดิติ สดธิยร สมุฏฐาน
เสน่ง สบง สไบ สบู่ สขาม

อรุ่น อญ อติเรก อธรรม อธิก อนงค์ อนันต์ อนาคต อนิจจัง อนามัย อนุญาติ อนุรักษ
อเนก อเนจอนาต อปมงคต อมาตย์ อมร

แบบฝึกหัด

๑. จงเติมพยางค์หน้าของคำลงในช่องว่าง ให้เป็นพยางค์ที่ออกเสียงใดเสียงหนึ่งจากเสียงต่อไปนี้
 ะ ละ ะ ะ ะ ะ ให้ถูกต้องและรับกับพยางค์ที่มีอยู่เดิม
 - ๑) การแก่งแย่งเพื่อเอา นะ เป็น นวน นิดหนึ่งที่ทำให้เกิดการแตกสามัคคี
 - ๒) เธอเป็นคนนุ่มนวล นุน ไม เอียด ออ
 - ๓) เขารู้สึก ว่า วัง อืด อม ต่อการ เน้า นอเต็มทนแล้ว
 - ๔) เขาพูดจา ฉาน ป่าน นี นั้น คนจึงพากันสรรเสริญเขา
 - ๕) หนังสือพิมพ์ บัสนั้นลงข่าวว่านายอำเภอปราบผู้ร้ายใจ กรรมกรกลุ่มนั้นสำเร็จ
 - ๖) คำตรวจพยายาม จัด พวก โมย โจรอย่าง มักเขม้น
๒. จงเขียนคำที่ถูกต้องจากคำอ่านในวงเล็บลงในช่องว่างในข้อต่อไปนี้
 - ๑) ในสวน (สา - ทา - ระ - นะ) นั้นมีดอกไม้สีต่าง ๆ บานสะพรั่ง
 - ๒) หนังสือเรียนภาษาไทยชุด (ทัก - สะ - ตำ - พัน) มุ่งฝึก (ทัก - สะ) ต่าง ๆ ให้สัมพันธ์กัน
 - ๓) ความมีสติ (ตำ - ปะ - ชัน - ะ) และมี (ตำ - มา - คา - ระ - ะ) เป็น (ลัก - สะ - หนะ) ของคนดี
 - ๔) วันนี้มีการแสดง (นิ - ทัด - สะ - ก่าน) เกี่ยวกับ (สิน - ละ - ปะ - วัด - ทะ - นะ - ทำ) ที่โรงเรียน
 - ๕) คนไทยเป็นคนรัก (อิด - สะ - หาระ - พาบ) และชาติไทยสามารถดำรงรักษา (เอก - กะ - ราด) มาจนตราบเท่าทุกวันนี้
 - ๖) เด็ก ๆ ชอบพูดคำ (กะ - นอง) เพราะเห็นเป็นของ (สะ - หนุก)
๓. แข่งขันตอบปริศนาในข้อต่อไปนี้ เขียนคำที่สะกดถูกต้องลงในสมุดของนักเรียนให้รับกับความหมายของคำในกลอนแต่ละวรรค โดยใช้คำที่ออกเสียง สะ กิ่งมาตรา ไม่ประวิสรรชนีย์
 - ๑) “สะ” อะไรคนนำไปถวายพระ
 - ๒) “สะ” อะไรใช้ชำระฟอกล้างถู

- ๓) “สะ” อะไรคือใจрінชั้นชู
- ๔) “สะ” อะไรยอดพฐหม่วไล
- ๕) “สะ” ไคเป็นวิธิจับผู้ร้าย
- ๖) “สะ” ไคหมายความว่าขาวและสคไส
- ๗) “สะ” ไคแปลว่าฟังอย่างตั้งใจ
- ๘) “สะ” คำไหนแปลว่าข้างขวาเอย

๔. จงเติมคำสองพยางค์ลงในช่องว่างในโคลงสี่สุภาพต่อไปนี้ โดยสะกดให้ถูกต้องและได้รับสัมผัส หรือให้เข้ากับความในโคลงแต่ละวรรค ให้พยางค์แรกของคำขึ้นต้นด้วย สะ

..... ใช้ทอดข้าม	ธรา
..... ตรงเอวพา	
..... จิตวาจา	กายก่อ สุขเฮย
..... มีม่านมุ้ง	จัดไว้รับรอง

๕. ก. เติมคำพยางค์หน้าสองพยางค์ของคำมูลสี่พยางค์ลงในช่องว่างของกาพย์สุรางคนางค์ต่อไปนี้

..... กระดิ่ง	 สะปั้ง
..... ขยุย	 กระจาย
..... ฉงาย	 ตะกาย
	 พะวัง

ข. เติมพยางค์หลังสองพยางค์ของคำมูลสี่พยางค์ลงในช่องว่างของกาพย์สุรางคนางค์ต่อไปนี้

กระชั้น	ตะกรัน
ระกะ	ละถ้ำ
ระไว	ปะทะ
	ละเมียด

การเขียนคำที่ออกเสียง อ่า

ให้นักเรียนสังเกตคำต่อไปนี้

กำ คำ จำ กัมพล กำป็น กำหนด กรรมการ กำพร้า คำรง คำนาน คำบล คำมะหง คำรับ
ทำนอง ชำมรงค์ ชรรณเนียม บำเพ็ญ ประำ ปรัมปรา พะทำมะรง ระกำ รำพึง ลำเจียก ลำดับ ลำแดง
ลำปั่น สัมผัส สัมพันธ์ ลำภา สัมมนา ลำเร้ง อำพราง อำพะนำ อำไฟ อำมาดย์ อัมพาค อัมรินทร์
อำนวย อำเกอ อำนหิต อาลา สุนหนา

นักเรียนจะเห็นว่า พยางค์แรกหรือพยางค์ที่สองของคำเหล่านี้ออกเสียง สระอ่า เหมือนกัน
แต่เขียนต่างกัน คือใช้รูปสระ อ่า บ้าง อัม บ้าง - รม บ้างแล้วแต่กรณี

หลักที่ใช้ในการเขียนต่างกัน คือ

๑. คำที่มาจากภาษาอื่น โดยเฉพาะบาลีสันสกฤตที่ออกเสียง อะ และ ม สะกด ใช้ อัม
เช่น สัมผัส สัมพันธ์ สัมมนา ปรัมปรา

๒. คำที่เป็นภาษาเดิมใช้ ุ (ร เรอะ) และมี ม ตามใช้ - รม เช่น กรรม มาจาก กรุม
กรรม มาจาก ฐรม

๓. คำที่เป็นคำไทยใช้ อ่า และคำที่มาจากเขมร คำแผลง และคำจากภาษาอื่น ๆ ที่เรานำมา
ใช้ในภาษาไทย เราใช้ อ่า คำเหล่านี้มีเป็นจำนวนมาก เช่น

คำไทย	- จำ คำ คำ
คำแผลง	- ชำร่วย (ช่วย) อำนวย (อวย)
คำมาจากภาษาเขมร	- ลำราญ ลำเร้ง
คำมาจากภาษาอื่น ๆ	- คำมะหง ชำมรงค์ อำนหิต

หมายเหตุ

มีคำบางคำที่เป็นภาษาเดิมใช้พยัญชนะเรียงกัน เช่น อมาดย์ อมฤต ไทยเราเขียน อ่ามาดย์
อ่ามฤต ก็ได้ นอกจากนี้ คำ อมรินทร์ เราเขียน อัมรินทร์ อ่ามรินทร์ ในบทร้อยกรองก็มี

การเขียนคำพ้องเสียง

ในภาษาไทยเรามีคำจำนวนมากที่ออกเสียงเหมือนกัน แต่เขียนสะกดตัวไม่เหมือนกัน (เขียน
ไม่เหมือนกัน) คำที่เขียนไม่เหมือนกันโดยที่ออกเสียงเหมือนกัน อาจแบ่งได้เป็นหลายหมวด เรามัก
นิยมเขียนให้แปลกจากกัน เพื่อแสดงว่า ความหมายของคำไม่เหมือนกัน แต่คำที่พ้องกันด้วยเสียง
และเขียนสะกดตัวเหมือนกันก็มีได้ เช่น

ชั้น แปลว่า ภาชนะชนิดหนึ่งก็ได้ หรือแปลว่า กิริยาการออกเสียงร้องของไก่ก็ได้

กัน อาจใช้เป็นคำกริยา แปลว่า ปกป้องก็ได้ หรือเป็นคำสรรพนาม แปลว่า ร่วมกระทำ

สิ่งใด เช่น เค้กทะเลาะกัน หรือสุนัขกัดกัน ก็ได้

ต่อไปนี้จะนำคำที่พ้องเสียง แต่เขียนต่างกันมาแสดงให้เห็นดังนี้

๑. คำต่อไปนี้มีที่มาต่างกัน บางคำมาจากภาษาไทยดั้งเดิมของเรา บางคำเรานำมาจากภาษาอื่น มีภาษาบาลีและสันสกฤต เป็นต้น เราเขียนสะกดตัวต่างกัน เพื่อรักษาประวัติของคำเอาไว้ ในการออกเสียง เราดัดแปลงเสียงเดิมให้สะดวกแก่การออกเสียงของเรา หรือให้เข้ากับควาณิยมในอักษรวิธีของเรา

ตัวอย่าง

การ	=	งาน
กาล	=	เวลา
ภาพ	=	คำ
การณ	=	เหตุ เค้า มูล
กาญจน์	=	ทอง
กานต์	=	เป็นที่รัก
กานท์	=	บทกลอน
กัน	=	ร่วมกระทำระหว่างฝ่ายหนึ่งกับอีกฝ่ายหนึ่ง เช่น ดีกัน
กรรม	=	บุญ
กัณฑ์	=	เรื่อง หมวด ตอน ส่วนของเรื่อง
กัณฐ์	=	คอ
กัลย์	=	งาม
กัลป์	=	ระยะหนึ่งในช่วงเวลาอันยาวนาน เช่น กัลป์กัลป์พุทธันดร
ขัน	=	ภาชนะชนิดหนึ่ง หรือกิจการออกเสียงร้องของไก่
ขันฑ์	=	เขต
ขันธ	=	ส่วน กอง เช่น ขันธทั้งห้า
ขรรค์	=	อาวุธชนิดหนึ่ง
จัน	=	ชื่อต้นไม้ และใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำเจจัน แปลว่า อัดแอ เบียดเสียด
จันทร	=	ชื่อดาวบริวารของพิภพ
จันทน์	=	ชื่อไม้หอมชนิดหนึ่ง
จันฉ์	=	น้ำเมา น้ำจันฉ์
จรรย	=	ความประพฤติ มักใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ เช่น พรหมจรรย

ทัน	=	เสร็จหรือถึงตามที่กำหนด
ทันต์	=	โทษ
ทันต์	=	ฟัน
ธัญ	=	ข้าวเปลือก
ธรรม	=	ธรรม ธรรม มักพบในบทร้อยกรอง
บาด	=	ทำให้มีแผลด้วยของมีคม
บาท	=	ตก ใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ อสนีบาต คือ พ้าผ่า อุกาบาต ลูกไฟที่ตกมาจากอากาศ
บาท	=	ดิน (ราชาศัพท์) น้ำหนักทองเท่ากับ ๑๕ กรัม
บาท	=	บ่วง
บาทก์	=	ลูกเต๋า
พัค	=	เครื่องใช้ทำให้เกิดลม
พัฒน์	=	วัฒน์ เจริญ ชัยยืน
พัทท์	=	ผูก ดิด ใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ พัทธสีมา
พัศตร์	=	เครื่องนุ่งห่ม
ภัตต์	=	อาหาร ใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ ภัตตาคาร ภัตตาคาร
ภัตม์	=	ฝุ่น ถั่ว ใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ ภัตมธุลี
พัชร	=	วัชร แปลว่า แก้ว มักพบในชื่อบุคคล เช่น สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ
พัน	=	ผูก มัด
พันซ์	=	มีความเกี่ยวเนื่อง มักใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ เช่น กุมภาพันธ สัมพันธภาพ
พันธุ	=	ผู้สืบเชื้อสาย ผู้อยู่ในวงศ์ตระกูล ผู้สืบวงศ์ตระกูล
พรรค	=	พวก หมู่
พรรณ	=	วรรณ แปลว่า สี
ภณท์	=	สิ่งของ มักใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ เช่น พิพิธภณท์
มาด	=	คาดหวัง ใช้ในบทร้อยกรอง เช่น มาดหมาย

มาตร	=	เครื่องวัด เช่น มาตรวัดน้ำ
มาส	=	เดือน
มาศ	=	ทอง
ตัน	=	ส่วนสำคัญที่หนักสูง เช่น ตันเขา
ตันต์	=	ความสงบ พบในบทร้อยกรอง เช่น เกษมตันต์
สรร	=	เลือก อาจใช้เป็นคำซ้อน เช่น เลือกสรร
สรรค์	=	สร้าง
สรรพ	=	สรรพ แปลว่า ทั้งหมด ใช้ในบทร้อยกรอง เช่น ทุกสิ่งสรรพ
ศัลย์	=	ลูกศรหรือของมีปลายแหลม ใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ เช่น ศัลยกรรม หรือใช้ในบทร้อยกรอง โศกศัลย์
ศาส	=	ใช้ของเหลวชนิดใดคนผู้ใดหรือสิ่งใด เช่น ศาสน้ำ ศาตโคลน
ศาส	=	ตำราญ ยินดี เป็นที่พอใจ
สารท	=	เทศกาลทำบุญเดือนสิบ
ศาสน์	=	คำตั้งสอน ใช้เป็นส่วนหนึ่งของคำ เช่น พุทธศาสน์ อนุศาสน์
ศาสตร์	=	ความรู้ วิชาการ
สิน	=	ทรัพย์ ตัด
สัญญาณ	=	รถน้ำมันค์ ตรึงน้ำ
ศิลป์	=	การช่างทั่วไป การฝีมือ

๒. คำพ้องเสียงจำพวกหนึ่ง คนไทยเขียนให้ต่างกัน เพื่อให้แลเห็นความหมายที่ต่างกันให้เด่นชัด โดยใช้อักษรคู่ คือ อักษรสูงกับอักษรต่ำ ต่างวรรณยุกต์กัน

ตัวอย่าง คำพ้องเสียงต่างวรรณยุกต์

ข้า	คำ	มา
ชี	คี	
ข้าง	ค่าง	
ขัน	คั่น	
เขี้ยว	เกี้ยว	
ข้อย	ค้อย	

ฝั่ง

ฟุ้ง

บทร้อยกรองคำพ้องเสียง (ใช้วรรณยุกต์ต่างกัน)

ข้าไม่ฆ่าเพราะรู้ค่าชีวาสัตว์
 เด็กช้เกิยงไม่หัดเขียนเลขคี
 โนนลึงค่างอยู่ข้างในไร่ชะนี้
 ชันตอนตีมียึดคั่นฉันขอชม
 อัมแบกเขี้ยวเคี้ยวน้ำตาลหวานอร่อย
 ตัวของข้อย ค่อยทำไปไม่ขึ้นชม
 หมวกผู้ขายใส่หูไม่รู้นิยม
 ผังใช้ดมเกสรผกาฟุ้งพากัน

๓. คำที่เขียน ใ (ไม้มีว่น) ใ (ไม้มีลาบ) และ อัย กับ ไอย

มีคำที่พ้องเสียงแต่ต่างความหมาย ซึ่งคนไทยเราเขียนให้ต่างกันอีกพวกหนึ่ง ดังจะเห็น
 จากตัวอย่างต่อไปนี้

ใ - ใ - นัย - ไนย

ภายใน ลองใ ความนัย ภูวไนย

ไช - ชัย - ไชย

ชอนไช ชัยชนะ ไชยานุภาพ

ไพ - ภัย

อำไพ โรคภัย อภัย อุภัย

ไย - ชัย - ไชย

แก้ไย อายุชัย อสงไชย

ใจ - ใจ - จัย

จิตใจ ใจไหม วิจัย

ไฉ - ฉัย

เฉไฉ ไฉไล วินิจฉัย

โค - โค

ฉั่นโค โค ๆ สก๊ตโค บันโค

ไค - ลัย - ไคย

วิไล วลัย อาลัย วัดป่าเลไลยก์

ไส - ไส - สัย - ไสย - ศัย - ศรีย

สดไส ไสไม้ สงสัย ไสยศาสตร์ อัยาศัย ปราศรัย

ไท - ทัย - ไทย - ไธ - ไธย

อรไท อุทัย ไทยทาน พุทไธสวรรย์ นามากิไธย

ไทร - ตรีย

ไทรยางศ์ ไตรรัตน์ รัตนตรีย ตรียตรีงศ์

จะเห็นว่าคำที่อ่านออกเสียง “ไอ” นี้ เราเขียนสะกดตัวเป็น ๒ แบบก็มี ๓ แบบก็มี และที่มีถึง ๔ หรือ ๕ แบบก็มี การเขียนเป็นแบบต่าง ๆ กันไปนั้น ถ้าคำไหนเป็นคำที่มาจากภาษาอื่น เช่น บาลี สันสกฤต เรามักยึดหลักของภาษาเดิมไว้ ถ้าเป็นคำในภาษาไทยบางคราวเราก็รักษาวิธีเขียนเพื่อรักษาประวัติของคำ เช่น คำไทยที่ใช้ไม้ม้วนกับไม้มลาย คำที่ใช้ไม้ม้วนนั้น ในสมัยโบราณเราออกเสียงผิดกับคำที่ใช้ไม้มลาย แต่เสียงในภาษาเปลี่ยนแปลงจนเราออกเสียงเหมือนกัน แต่เรายังรักษาไม้ม้วนไว้เป็นการรักษาประวัติของคำ

คำที่มาจากบาลี สันสกฤต มีคำที่เราเขียนสะกดด้วย อัย เช่น อภัย อุทัย คำที่สะกดเช่นนี้ ในภาษาเดิม เขามักเขียนพยัญชนะเรียงกัน เช่น อุทัย เขาเขียนเป็น อุทย อภัย เขาเขียนเป็น อภย คำที่เราใช้ไม้มลาย + ย เช่น ประชาธิปไตย ในภาษาเดิมเขามักเขียนเป็นเสียง เอยย สำหรับนักเรียนระดับนี้ จะเรียนที่มาของคำมากนัก คงเป็นการยาก แต่นักเรียนระดับนี้อยู่ในวัยที่มีความจำดี จึงควรฝึกหัดตนดั่งได้กล่าวไว้ให้เป็นคนช่างสังเกตวิธีการสะกดที่เราได้เห็นในหนังสือเรียนทุก ๆ วิชา และพยายามจดจำไว้ให้แม่นยำ ถ้าเราได้ยินคำหนึ่งคำใด โดยไม่ได้เห็นตัวหนังสือ และไม่แน่ใจว่าจะสะกดได้ถูกต้อง เช่น ได้ยินข่าว หรือประกาศทางวิทยุกระจายเสียง หรือวิทยุโทรทัศน์ เราควรสนใจรีบเปิดพจนานุกรมวิธีการเขียน การสะกดการันต์ หรือถามครู หรือถามผู้มีความรู้ที่เราไว้วางใจ

คำพ้องเสียงที่เขียนผิดกัน อาจจะจัดเข้าหมวดเพิ่มเติมได้อีกมาก แต่นักเรียนจะเขียนคำโดยถูกต้องได้ ย่อมต้องอาศัยความช่างสังเกตและความพยายามจดจำตลอดไป

ต่อไปนี้จะยกตัวอย่างคำที่อ่านออกเสียงเป็นสระเดียวกัน แต่เขียนไม่เหมือนกันมาให้ดู เพื่อให้นักเรียนสังเกตคำอื่น ๆ ที่พ้องเสียงกัน แต่เขียนต่างกันด้วยเหตุที่มีความหมายต่างกันหรือมีที่มาต่างกัน

บทร้อยกรองคำพ้องเสียง (คำที่ใช้ ไอ - โอ)

อย่าหลงใหล นอนผวน้ำตาไหล
 เร่งหาในกรอฝ้ายภายในห้อง
 ริมธารใสใครใสไม่ได้เป็นกอง
 ไหม โฉนี้ ให้น้องของชอบใจ
 ดูใยไหมมิใช่คิสีไม้สด
 ไฟดับหมดจุด ใต้ดูของอยู่ใต้
 ปีนบันไดไม่ประสบพบผู้ใด
 ตะใคร้น้ำมีที่ไหนจะใครดู

แบบฝึกหัด

๑. ให้นักเรียนเลือกคำที่อยู่ในวงเล็บท้ายข้อ มาเติมลงในช่องว่างในประโยคแต่ละข้อให้มีความหมายถูกต้อง

- ๑) คนนั้น ได้รับของ จากคนในหมู่บ้าน (ก้านัด กำนัน)
- ๒) ทศ ในเรื่องรามเกียรติ์ มีน้องชื่อกุมภ (กรรม กัณห์ กัณฐ์)
- ๓) พระรามทรงโสก เมื่อทราบว่านางสีดาอา ในไพร (สัจจ์ ศัลย์ สัจ)
- ๔) การแข่งขันกีฬา เมื่อวัน คนสนใจเข้าชมเต็ม อัฒ เป็นที่ อัศ (จรรย จัณห์ จันทร)
- ๕) คุณศรี เดินนวย เหมือนลีลาของผู้ชำนาญ ศิลป์ (นาฏ นาด นาค)
- ๖) ทุกวัน ฉันทเก็บดอก ไปร้อยมาลัยบูชาพระ รูป (พุทฺธ พุค พุช)
- ๗) เขาใส่หมวก หิ้วกระบี่เป่า เอก ไปว่าความที่ (สาร สาล ซาน)
- ๘) เขาซื้อด้ายสาย ไปให้ผู้มีทรัพย์ ทำพิธีที่บ้านใกล้ร้านช่าง (สิน ศิลป์ ลินจน)

๒. นักเรียนช่วยกันหาคำอื่นมาเติมข้างหน้าหรือข้างหลังคำพ้องเสียงต่อไปนี้ พร้อมทั้งบอกความหมายของคำที่เติมเรียบร้อยแล้วด้วย

ตัวอย่าง กาล การ การณ์

กาลเทศะ หมายถึง เวลาและสถานที่

กรรมการ หมายถึง บุคคลที่ร่วมกันทำงานบางอย่าง

เหตุการณ์ หมายถึง เรื่องราวที่เกิดขึ้น

- ๑) พัด พัฒน์ ภัทร
- ๒) สัน สรรค์ สรรพ์ สันต์ สันจ
- ๓) พัน พันธุ์ พันธุ์ พรรณ ภัณจ

๓. นักเรียนนำพยัญชนะในวงเล็บประสมกับสระ โอ โอ อัย หรือ โอย แล้วแต่กรณี ให้มีความหมายเข้ากับประโยค

- ๑) อย่างยืนตรง บัน (ค) รด เพราะมีอันตราย
- ๒) เขาหลง (หล) ดารานักร้อง จนประพาศติตัวเหลว (หล)
- ๓) เครื่องหมาย ฯลฯ นี้ เรียกว่า (ไปยาลใหญ่)

- ๔) เธอช่างคิดอุปมาอุป (ม) ได้ตั้งจริง ๆ นะ
 ๕) เว (น) สัตว์ หมายถึงผู้ที่ฟังสอนได้
 ๖) อสง (ข) เป็นจำนวนนับสมัยโบราณ
 ๗) การที่จะวินิจฉัย (ณ) ว่า คนใดมี วิ (น) หรือไม่นั้น ให้ดูที่ความประพฤติ
 ๘) เด็ก ๆ ดี (จ) ที่ได้รู้จักค้น (ม) ราว
 ๙) จะเขะเข็ย (ย) (พ) (ป) (ย) เล่า
 ๑๐) ภาคิ (น) แปลว่า ลูกของภคินี (อ) ยิกา แปลว่า ย่า หรือยายก็ได้

๔. นักเรียนแข่งขันกันรวบรวมคำที่ใช้สระ ไอ ตามที่กำหนดให้

- ๑) คำพยางค์เดียว ใช้เป็นคำนาม ๕ คำ คำกริยา ๕ คำ
 ๒) คำสองพยางค์ พยางค์แรกประสมสระไอ ๕ คำ
 ๓) คำสองพยางค์ พยางค์หลังประสมสระไอ ๕ คำ
 ๔) คำประสมชนิดประสม ๒ คำ พยางค์หลังประสมสระไอ ๓ คำ (เช่น กลไก)
 ๕) คำสามพยางค์ เป็นคำมาจากภาษาสันสกฤต พยางค์หน้าประสมสระไอ ๓ คำ (เช่น ไวยากรณ์)

๕. ช่วยกันรวบรวมคำที่ใช้ อัย ให้ได้อย่างน้อย ๒๐ คำ จะเป็นคำที่พยางค์ก็ได้

๖. เติมคำที่มีพยางค์ประสมสระ ไอ ไอ โดย หรือ อัย ในร้อยกรองต่อไปนี้

มิ่งม้า.....	วังไกลใกล้กลาง.....วัน
ชิง.....ให้เกียรติกัน	คามวิ.....นักกีฬา
ถิ่น.....กว้าง.....ศาล	อย่าเกียจคร้านทำ.....นา
อา.....สายธารา	หล่อเลี้ยง.....ไม่ขาดแคลน

การเขียนตัวการันต์และการใช้ไม้ทัณฑฆาต

นักเรียนสังเกตการเขียนและการอ่านคำต่อไปนี้

การณ	อ่านว่า	กาน	รัตน	อ่านว่า	รัด
โจทย	”	โจด	อาทิตย	”	อา - ทิด
ทุกข	”	ทุก	หัตถ์	”	หัด
สงฆ์	”	สง	อุปถัมภ์	”	อุป - ปะ - ถ่า
เมล์	”	เม	คอลัมน์	”	คอ - ล่า

จะเห็นได้ว่าคำเหล่านี้ไม่อ่านออกเสียงตัวอักษรท้ายคำ ทั้งนี้เพราะว่ามี ไม้ทัณฑฆาต (ˆ) กำกับไว้ข้างบน ตัวอักษรท้ายคำที่ไม่ออกเสียงเพราะมีไม้ทัณฑฆาตกำกับนี้เรียกว่า ตัวการันต์

การใช้ตัวการันต์มีประโยชน์เพื่อรักษารูปศัพท์เดิม และเพื่อให้อ่านออกเสียงง่าย ตามความถนัดของคนไทย คำที่มีตัวการันต์เหล่านี้เป็นคำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต และภาษายุโรป ในการเขียนตัวการันต์ควรสังเกตดังต่อไปนี้

๑. คำที่มีพยัญชนะหลายตัวอยู่หลังพยัญชนะที่เป็นตัวสะกด ถ้าไม่ต้องการออกเสียงพยัญชนะเหล่านั้นจะใช้ไม้ทัณฑฆาตไว้บนพยัญชนะตัวสุดท้าย เช่น พักตร์ กษัตริย์ กาญจน์ อาถรรพณ์ ลักษณะ อินทร์

๒. คำที่มาจากภาษาอังกฤษ บางคำเมื่อนำมาเขียนในภาษาไทยมักใส่ไม้ทัณฑฆาตลงบนตัวอักษรที่ไม่ต้องการออกเสียงนั้น เพื่อรักษารูปศัพท์เดิม และสะดวกในการออกเสียง เช่น

ฟิล์ม	อ่านว่า	ฟิม
ซอลัก	”	ซ็อก
ฟาร์ม	”	ฟาม
การ์ตูน	”	กา - ตุน

อนึ่ง คำภาษายุโรปที่เรานำมาใช้ในภาษาไทย โดยเฉพาะที่เป็นชื่อบุคคลหรือสถานที่ ตามความนิยมเราพยายามเขียนตัวอักษรให้ใกล้เคียงกับคำเดิม ไม่นิยมใช้รูปวรรณยุกต์ แต่ปัจจุบันมีผู้ใช้รูปวรรณยุกต์ในการเขียนคำที่มาจากภาษายุโรป เช่น ไวตามิ้ลค์ มักใช้ในทางการค้า ในการเขียนโฆษณาซึ่งในวงการศึกษายังมิได้รับรองแบบแผน นักเรียนควรใช้ตามแบบแผนที่ได้กล่าวไว้

ในการออกเสียงคำที่มาจากภาษาต่างประเทศ มีประเพณีนิยมในประเทศอื่น ๆ ทั่วไปว่า มีการออกเสียงเป็นสองแบบ สมมติว่า คนอังกฤษนำเอาคำฝรั่งเศสมาใช้ การออกเสียงแบบหนึ่งก็คือ อนุโลมไปตามอังกฤษ อีกแบบหนึ่งออกเสียงคล้ายคลึงกับคนฝรั่งเศสออกเสียงคำนั้น ในประเทศไทย

ก่อนไปตามที่กล่าว เราจะเห็นคำมาจากภาษายุโรป เช่น เคลนิวิสต์ ซึ่งคนไทยบางคนไม่ออกเสียง ๕ เพราะเราถือเป็นตัวการันต์มีไม้ทัณฑฆาตกำกับ แต่คนไทยบางคนก็ออกเสียง ๕ คล้ายคลึงกับที่ออกเสียงในภาษาอังกฤษ การออกเสียงดังกล่าวนี้นิยมกันว่า เป็นการออกเสียงที่รับรองกันในหมู่ผู้มีการศึกษา เป็นเช่นนี้ในชนชาติที่เจริญก้าวหน้าแล้วทั่วไป

๓. คำบางคำออกเสียงเหมือนกันเป็นคู่ ๆ ถ้ามีการันต์จะทำให้มีความหมายต่างไปจากเดิม เวลาเขียนจะต้องสังเกตให้ดี และใช้ให้ถูกต้องกับความหมาย เช่น

กรณี (เหตุ เรื่องราว)	กรณีย์ (กิจที่พึงกระทำ)
การ (กิจ งาน ธุระ)	การณ (เหตุ เค้า มูล)
สรร (เลือก กัด)	สรรค์ (สร้าง)
พาณิช (พ่อค้า)	พาณิชย์ (การค้าขาย)
สุรี (ผู้กล้าหาญ)	สุริย์ (ดวงอาทิตย์)
นิเทศ (ชี้แจง แสดง จำแนก)	ศึกษานิเทศก์ (ผู้ทำหน้าที่ชี้แจงเรื่องวิชาการ)

๔. รูปศัพท์เดิมทำให้เราเขียนคำบางคำมีตัวการันต์ บางคำไม่มี เช่น

เปอร์เซ็นต์	ต้องมี ต์ เพราะมาจากศัพท์เดิม Percent
เซ็นชื่อ	ไม่ต้องมีตัวการันต์ เพราะมาจากศัพท์เดิม Sign
ดำรง	ไม่ต้องมี ัก เพราะมาจากคำว่า ตรง
จางง	ไม่ต้องมี ัก เพราะมาจากศัพท์เดิม งง
ไตรยางศ์	ต้องมี ัส เพราะมาจากศัพท์เดิม ไตร + องค์
ดุล	ไม่ต้องมี ย์ คำนี้แปลว่า ความเท่ากัน เช่น ดุลการค้า

หมายเหตุ

คำ เซ็นชื่อ ในการเขียนที่เป็นแบบแผน เราใช้ลงลายมือชื่อ หรือ ลงชื่อ

๕. คำที่มีตัวสะกดเป็นตัวควบ ไม่ใช้ไม้ทัณฑฆาต เช่น สมัคร จักร มิตร เพชร บุตร (ยกเว้นคำว่า สุกร ที่เป็นชื่อวัน)

แบบฝึกหัด

๑. นักเรียนเติมตัวการันต์ของคำในร้อยกรองต่อไปนี้

ผู้มีเขา.....อายุเขา.....เราประจักษ์.....
 อาจารย์.....รักหมั่น.....เห็นจันท.....ฉาย
 ถือพระขรร.....แก้อาถรร.....สิ้นอันตราย
 อภิรม.....นั่งสบายไม่ปรารม.....
 เห็นพระสง.....ท่านรุดง.....อยู่ในป่า
 มอนัย.....ดา เธอจาบัล.....ฉ้นขึ้นชม
 ศรีสวัสดิ.....อภิสิทธิ์.....ได้ชิดชม
 ปราช.....นิยม รามเกียรติ.....เขียนคัมภี.....
 แม่น้ำใน.....ชาวก็ไม.....ใครรู้บ้าง
 ถึงอยู่ห่างโทรศัพท์.....รับเร็วรี
 อานิสง.....สงเคราะห์.....มิตรจิตเปรมปรี.....
 เรื่องอุทธร.....สองคดีโจท.....มีชัย

๒. นักเรียนเขียนคำที่ถูกต้องลงในช่องว่างให้ออกเสียงตรงกับที่กำหนดไว้ในวงเล็บ

เมื่อวัน.....(ตุก) ฉันทพาน้องไป.....(สะ - หมัก) เรือนคั้เข็บเสื้อผ้าที่ถนน
(จัก - กระ - หวัด) รุ่งขึ้นวัน.....(เสา) ฉันทไปซื้อ.....(จัก) เข็มผ้าไว้ให้น้องใช้
 พอดีพบคุณ.....(รัง - สะ - หริด) กับคุณ.....(กะ - นิด) เดินมาด้วยกัน เขาทั้งสองเพิ่ง
 กลับจากการให้.....(สำ - พาด) ที่สถานี.....(โท - ระ - ทัด) ช่อง ๕ ในรายการของ
 ชมรม.....(อะ - นุ - รัก) สิ่งแวดล้อมซึ่งมีการฉาย.....(พาบ - พะ - ขน) ประกอบ เป็น
 รายการที่ให้.....(ประ - โยค) มาก

๓. ช่วยกันรวบรวมคำที่มีตัวการันต์ซึ่งเป็นคำที่มาจากภาษาอังกฤษมาให้ค้อยอย่างน้อย ๑๕ คำ เช่น คำว่า เมล์

การใช้ ช ทร

ให้นักเรียนสังเกตคำต่อไปนี้

ทราบ ทราบ ทราบ ททรัพย์ ชิม ทรุคโทรม ไชรม ไชร์ ทรวคทรง (โบราณใช้ ชวดทรง)
ชอกแซก ไซ นนทรี มัทรี อินทรี

จะเห็นว่า พยัญชนะต้นซึ่งออกเสียงอย่างเดียวกัน แต่เขียนเป็น ๒ รูป คือ “ช” อย่างหนึ่ง และ “ทร” อีกอย่างหนึ่ง มีหลักสังเกตดังนี้

๑. คำไทยแท้ที่ออกเสียง “ชอ” มักใช้ “ช” เสมอ เช่น ชาก ชวดเซ ชอกแซก ชับซาบ ชม ชบ ชิม ซาบซ่าน ซาบซึ้ง มียกเว้นบางคำ ได้แก่ ไชรม (แปลว่า รุมกัน) ไชร์

หมายเหตุ

ชิมซาบ เป็นคำไทยแท้ หมายถึง เอิบอาบเข้าไปทั่วถึง

๒. คำที่รับมาจากภาษาเขมร ซึ่งในภาษาเดิมใช้ ชร ไทยเราใช้รูป “ทร” และออกเสียงเป็นเสียง “ชอ” เช่น ทราบ ไทร ทรุคโทรม แทรก ฉะเชิงเทรา ทรวง ทรง (ชิมทราบ เป็นคำประสม หมายถึง รู้ละเอียด)

๓. คำที่รับมาจากภาษาสันสกฤต ซึ่งในภาษาเดิมใช้ ทร ทว ไทยเราใช้รูป “ทร” และบางคำออกเสียงเป็นเสียง “ชอ” เช่น มัทรี ททรัพย์ อินทรี นนทรี

ร้อยกรองช่วยความจำ

ไทรเทริดทราบทราบทรง

“ทร” คงออกเสียง “ชอ”

มัทรีอินทรี “ชอ”

ปลาอินทรีมีทรัพย์หลาย

แทรกแซงฉะเชิงเทรา

ในทรวงหงาพุทราทราย

ทรุคโตรมนนทรีราย

ชอกแซกทรวคทรงชบเซา

การใช้ น ณ

การใช้ น ณ นี้ มีวิธีการใช้ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ต้องอาศัยการสังเกต และการจำเพื่อจะได้สามารถเขียนศัพท์ต่าง ๆ ให้ถูกต้อง

ตามปกติแล้ว คำไทยไม่ใช้ ณ ทั้งที่ต้นพยางค์และตัวสะกด มียกเว้นเฉพาะตัว ณ ที่กล่าวไว้แล้วในตอนทีกล่าวถึง การออกเสียง อะ

น ใช้เป็นพยัญชนะต้น เป็นตัวสะกด และเป็นตัวการันต์ ในคำซึ่งมีที่มาหลายทาง ทั้งคำที่เป็นคำไทยเดิม คำที่มาจากภาษาบาลี สันสกฤต คำที่มาจากภาษาอื่นในทวีปเอเชีย และคำที่มาจากภาษายุโรป

ตัวอย่าง

การใช้ น

๑. ใช้เป็นพยัญชนะต้น เช่น นก นคร นับ นาฏ นานา นิทาน นุช เนตร เนาว์ ไนโตรเจน
๒. ใช้เป็นตัวสะกด เช่น กัน ขาน จัน ชน เดือน ประชาชน ปฏิทิน คุณาหงัน สถาบัน กันยานันทา อนันต์ ศูนย์ ราชันย์ อภิวันท์ อินทร์
๓. ใช้เป็นตัวการันต์ เช่น กาญจน์ จันทน์ เขาวนั นัยน์ตา รัตน์ โทรทัศน์ ศาสน์ คอถัมน์

การใช้ ณ

๑. ใช้เป็นพยัญชนะต้น เฉพาะที่เป็นพยัญชนะต้นของพยางค์แรก มีคำ ๓ คำ (ตัดมาจาก ฌรณก์) ณ (ใน ที่) เณร (ตัดมาจาก สามเณร) แต่มีที่ใช้เป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองหรือที่สามอยู่หลายคำ เช่น คณะ ครูณิ พาณิश्य มรณะ ไปรษณีย์ อรรถณพ ปริณายก ปาณาติบาต ปราณี (ความหมายต่างกับ ปราณิ) มาณพ
๒. ใช้เป็นตัวสะกด เช่น กรรม คุณ คำนวน ญาณ ครูณ ดิน ปราณ พิน อรุณ กัณห์ เกณท์ ฤณชาล ขัณช์ บัณจิต พรรณนา มณฑา
๓. ใช้เป็นตัวการันต์ เช่น กษาปณ์ นารายณ์ พราหมณ์ ราพณ์ พยากรณ์ สังฆรณ์ ปฏิสังขรณ์ สัมภาณณ์ อุทธรณ์ อาภรณ์ อารมณณ์ เหตุการณ์

การใช้ รร (ร หัน)

ในภาษาไทย เราใช้ รร (ร หัน) แทนเสียงสระ อะ ในมาตราต่าง ๆ และแทน อัน ในแม่กน การใช้ รร (ร หัน) ก็เช่นเดียวกับเรื่องอื่น ๆ ที่ได้กล่าวมาแล้ว เราใช้เพื่อรักษาประวัติของคำ หรือเพื่อความไพเราะก็มี เมื่อนักเรียนเรียนขึ้นไประดับสูง นักเรียนจะเข้าใจหลักซึ่งจะช่วยความจำมากขึ้น ทุกที ในระดับนี้ก็ต้องอาศัยการสังเกตจากหนังสือและเอกสารต่าง ๆ ที่เชื่อถือได้

ในแม่กน รร (ร หัน) ใช้แทนเสียง อัน ดังจะเห็นในคำต่อไปนี้ สรร ขรรค์ สรรค์ กรรโชก กรรไกร กรรภิรมย์ กรรไล บรรจง บรรยาย บรรลุ บรรดา

เราอาจสังเกตว่า รร (ร หัน) ใช้ตามหลักต่อไปนี้

๑. ใช้ในคำแผลง ซึ่งเราอาจพบในสำนวนภาษาสามัญที่ใช้อยู่ทั่วไป หรือบางคำก็พบแต่ในบทร้อยกรองเท่านั้น

ตัวอย่าง

ครรรไล	มาจาก	กระไล	มาจาก	ไคล
บรรจง	”	ประจง	”	ผจง
บรรทัด	”	ประทัด	”	—
ครรรโลง	”	กระโลง	”	ไคลง
บรรจบ	”	ประจบ	”	—
บรรทม	”	ประทม	”	ผทม
บรรสถาน	”	ประสถาน	”	ผสถาน

๒. คำที่ใช้ รร (ร หัน) บางคำแผลงมาจากคำที่สะกดตัวเป็นอย่างอื่น

ตัวอย่าง

ภรรยา	แผลงมาจาก	ภารุยา (ศ)
บริษัท	”	บริษัท (ปริญทุ-ศ)
บรรยาย	”	ปรียาย (ปรุยาย-ศ)
บรรหาร	”	บริหาร
จรรยา	”	จรุยา (ศ)

๓. คำที่รับมาจากภาษาสันสกฤต ซึ่งรูปศัพท์เดิมมี รุ (เรผะ) รร (ร หัน) จะออกเสียงเหมือนประสมสระอะ

ตัวอย่าง

กรรม	ออกเสียง	คำ	ศัพท์เดิม	กรุม
ธรรม	”	ท่า	”	ชรุม
วรรค	”	วัค	”	วรุค
มรรค	”	มັค	”	มารุค
บรรพ	”	บัน (ก่อน เช่น บรรพบุรุษ)	”	ปุรว
บรรพ	”	บบ (ตอน เช่น กฎหมายแพ่ง บรรพหก)	”	ปรวนุ
สรรพ	”	สับ	”	สรว
วรรณ	”	วัค	”	วรุข

จะเห็นได้ว่าคำที่ใช้ รร (ร หัน) บางคำออกเสียงเป็นสองแบบ เช่น

สรรพ ออกเสียง สัป ในคำ สรรพนาม สรรพคุณ

ออกเสียง สัน ในคำ แพร่งสรรพศาสตร์ (ตามพระนามกรมหลวงสรรพ-
ศาสตร์ศุภกิจ โดยที่วังของท่านตั้งอยู่ ณ คำบลนี้)

ชื่อเฉพาะบางชื่อออกเสียง สัป เช่น นายสง่า สรรพศรี

การออกเสียงสองแบบเช่นนี้ ไม่ถือว่าแบบไหนผิดหรือถูก นักเรียนควรยึดตามพจนานุกรม
คำใดที่พจนานุกรมไม่ได้ระบุให้ออกเสียงแบบใดแบบหนึ่ง หมายความว่าเป็นที่รับรองทั้งสองแบบ

ร้อยกรองช่วยความจำ

กรรชิงกรรชิดกรรไกร

กรรเชิงเรือใบ

กรรโชกกรรแซงกรรบิด

กรรแทรกกรรพุมไฟจิตร

กรรทบทกรรชิต

กรรโลงกรรโลจรรยา

จรรโลงบรรทัดบรรดา

บรรจบพรรณนา

บรรเจิดบรรจงบรรยาย

บรรทุถึงบรรลัษคาย

บรรเลงเครื่องสาย

บรรโลมบรรณัทบรรสาร

บรรทุกบรรเทาบรรหาร

บรรเทืองตระการ

บรรจบบรรจบบรรสม

บรรยงบรรทับบรรทม

บรรสขันธ์ชม

บรรพตพรรดิกพรรษา

พรรเอิญสรรเสริญภรรยา

มรรยาทภรรดา

มรรคาพรรณาอรณพ ฯลฯ

ยังมีอีกมาก ไม่ครบ

หาอีกคงพบ

คำเหล่านี้ใช้ รหัน

แบบฝึกหัดระคน

๑. แข่งขันกันหาคำที่มีตัวการันต์ต่อไปนี้ให้ได้อย่างน้อย ข้อละ ๓ คำ

๑) ก้ เช่น องค์	๒) ข้ เช่น สังข์
๓) ค้ เช่น ศวรรค์	๔) จ้ เช่น จกรรจ
๕) ฐ้ เช่น โขจรุ้	๖) ท้ เช่น ศัพท
๗) น้ เช่น ศาสน์	๘) ณ์ เช่น อารมณ
๘) ป้ เช่น ศิลป์	๑๐) พ้ เช่น สรรพ
๑๑) ต้ เช่น อาณิสส	๑๒) ย้ เช่น อาทิตย

๒. ในข้อต่อไปนี้ ให้นักเรียนเติมพยางค์ที่ขาดไป ให้มีความหมายตามที่กำหนดไว้ในวงเล็บ

- ๑) ประ.....(เกิด) ประ.....(ต้องการ) ประ.....(อาชีพหาปลา) ประ.....
(กะเน)
- ๒) บัน.....(ที่สำหรับขึ้นลง) บรร.....(ทำให้เกิด) บรร.....(พูด) บัน.....
(ผลิตผลิต)
- ๓) ขุร.....(เดินไป) พ.....(สัตว์ที่อาศัยอยู่ในร่างกายสัตว์อื่น) อนุ.....(ยอม)
มรร.....(กริยาที่ดี)
- ๔) อำ.....(โหดเหี้ยม) อัม.....(โรคที่ทำให้ร่างกายเคลื่อนไหวไม่ได้) อัม.....
(ปามะม่วง) อำ.....(ไม่ตาย)
- ๕) ขยุก.....(ไม่อยู่นิ่ง) ขะ.....(ตั้งอกตั้งใจ) ข.....(ทำ ๆ
หยุด ๆ) ขะ.....(สกปรก)
- ๖) กำ.....(ของทำเทียม) กำ.....(ธาตุสี่เหลี่ยม) กัม.....(เสียงกึกก้อง) กัม.....
(ผ้าขนสัตว์)
- ๗) อัน.....(คนกะกะระราน) ขัซ.....(สว่างไสว) กัง.....(เสียงก้อง) ประ.....
(หน่อ, แขนงคันไม้) ประ.....(แก้วสีแดง)
- ๘) เหตุ.....(เรื่องที่เกิดขึ้น) พฤติ.....(เรื่องราวที่เป็นไป) แผน.....(ขั้นตอนที่
กำหนดไว้ล่วงหน้า) สถาน.....(สภาพที่กำลังเป็นอยู่)

๓. จงเติมพยัญชนะ ทร หรือ ช ลงในช่องว่างให้เป็นคำที่สมบูรณ์ มีสัมผัสและมีความหมายรับกับข้อความที่มีอยู่เดิม

- ๑) ร้องหา มั..... กัณหาชาติ
 ร่อนเร่..... สงสาร ามวัย
 น้ำตาหลังไหล ไปยังคั่นไ.....
 ชิม..... าบอาบ..... วัง
- ๒) อย่าตีปลาหน้าไ..... ให้ปลาตื่น
 เขาหิบบ่..... พยัให้อใจहरणा
 ผลทานไ..... คลใจขึ้นรินอุรา
 าบ ึ่ง กว่ากรับน้บนันด์
- ๓) เราควรหมั่นออกกำลังเพื่อ..... วด..... ึ่งจะได้ไม..... คไ..... ม
- ๔) ไม่ควรถาม..... ออก..... ก เดียวเขาจะหาว่าเราไป..... ก..... ึ่งกิจการของเขา
- ๕) ปุ๋ยอิน..... ึ่งมีประโยชน์สำหรับดินปน..... าย

๔. ช่วยกันเติมพยัญชนะ ณ หรือ น ในช่องว่างในข้อต่อไปนี

๑) ปักนิ.....	๒) ไปรษ.....
๓) ช้...าสกร	๔) ปริ...ายก
๕) กรร...กา	๖) ท้...าสถาน
๗) กริ...ทร์	๘) อารธ...า
๘) นิม....ต์	๑๐) พฤ....ท์
๑๑) กร....ท์	๑๒) วารุ....
๑๓) กั....ท์เทศน์	๑๔) สุบรร....
๑๕) ตฤ....มัย	๑๖) อุ...หภูมิ
๑๗) สีนบริก....ท์	๑๘) เขตซ์....ท์
๑๘) พรร...นา	๒๐) บริเว.....
๒๑) ปฎิส...ริ	๒๒) ปฎิภา.....
๒๓) ธนา....ติ	๒๔) ปฎิสั....ถาร

๕. แข่งขันกันเติมตัวการันต์ของคำต่อไปนี้ให้ถูกต้อง

๑) สหกร.....	๒) นิทรารม.....
๓) เพชรรัต.....	๔) รุ่งโรจ.....

๕) บริบูรณ์.....	๖) บรรจกร.....
๗) ประวัติการ.....	๘) ปฏิสังขร.....
๘) ประสาท.....	๑๐) ไทรทัต.....
๑๑) พยากร.....	๑๒) ปรากฎการ.....
๑๓) เจตนารม.....	๑๔) ปีถันธ.....
๑๕) สายสัญญาณ.....	๑๖) พิสุจ.....
๑๗) เชาว.....	๑๘) จุลทรรศ.....
๑๘) โสคทัสนูปกร.....	๒๐) พรหม.....
๒๑) ศุภลักข.....	๒๒) จวงจันท.....
๒๓) สุพรรณภาษ.....	๒๔) กาญจ.....

๖. ช่วยกันหาคำที่ใช้ รร มาเติมลงในช่องว่างในข้อต่อไปนี้

- ๑) ข.....ชาติในฤดูเข้า.....มาชวนใจให้.....มา
- ๒) หญิงมี.....ภ ที่อยู่บ้านจัด..... เป็น.....ยาของคุณ.....เจ็ด
- ๓) เขาเชื่อนุญ.....และประพจน์.....ตามแนวคำสอนในศาสนาอยู่เสมอ
- ๔) คุณ.....จง.....ขาย.....คุณของยานี้ให้.....พวกฟุ้งอย่างขี้ดียว
- ๕)มรุษของไทยได้ต่อสู้
ปราบศัตรู จน.....ด้วยใจหาญ
เราเด็กไทยควร.....เสรีเกียรติตระกูล
.....เลงเพลง.....สาน.....โลงใจ
- ๖)อากาศในการตั้ง.....ค้ของคณะ.....การ.....ย้เงินทุนเป็นไปอย่าง
ครึกครื้นรื่นเริง
- ๗) ในงานนี้.....การศิลปวัฒนธรรม.....ไทย มีการแสดงละครดึกดำ.....ไฟให้
.....คานักท่องเที่ยวชมด้วย
- ๘) สรรวลสันต์จำ.....จา สาวโสภามิพ้อง.....ณ งามราวสาวส.....ค้ที่หยาดฟ้า
ลงมาดิน

ให้นักเรียนดูภาคผนวก เรื่อง

๑. ชื่อเฉพาะต่าง ๆ

๒. คำที่มักเขียนผิด

บทที่ ๕ ประโยคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

ในหนังสือเรียนวิชาหลักภาษาไทยชุดเดียวกัน เล่ม ๑ และเล่ม ๒ ได้อธิบายเรื่องประโยคไว้มากพอสมควรแล้ว ได้แยกประโยคออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๑. ประโยคความเดียว หมายถึง ประโยคที่มีข้อความอันบริบูรณ์บรรจุอยู่เพียงหนึ่งข้อความเท่านั้น ประโยคชนิดนี้ตำราหลักภาษาไทยแต่เดิมเรียกว่า *เอกัตถประโยค* (เอก - หนึ่ง อัตถ - ข้อความ) ซึ่งแปลว่า ประโยคที่มีข้อความเพียงหนึ่งข้อความ

๒. ประโยคความรวม หมายถึง ประโยคที่รวมเอาประโยคความเดียวตั้งแต่ ๒ ประโยคขึ้นไปเข้าไว้ด้วยกัน โดยมีคำสันธานเชื่อมประโยคความเดียวเหล่านั้น

ประโยคชนิดนี้ ตำราหลักภาษาไทยแต่เดิมเรียกว่า *อนเอกัตถประโยค* (อนเอก - มากกว่าหนึ่ง) ซึ่งแปลว่า ประโยคที่มีข้อความอันบริบูรณ์มากกว่าหนึ่งข้อความ

๓. ประโยคความซ้อน หมายถึง ประโยคซึ่งประกอบด้วยประโยคหลักหรือประโยคสำคัญ และมีประโยคย่อยซึ่งเป็นประโยคความเดียวซ้อนอยู่ ประโยคย่อยที่ซ้อนอยู่อาจทำหน้าที่เป็นประธาน บทขยายประธาน ส่วนเติมเต็ม กรรม หรือบทขยายกรรมของประโยคหลักนั่นเอง

ประโยคความซ้อนนี้ ตำราหลักภาษาไทยแต่เดิมเรียกว่า *สังกรประโยค* (สังกร อ่าน สัง - กอ - ระ แปลว่า แต่งปรุง) ซึ่งแปลว่า ประโยคที่แต่งหรือปรุงด้วยประโยคย่อย ๆ อีกชั้นหนึ่ง ประโยคหลักซึ่งเป็นประโยคสำคัญ เรียกว่า *मुख्यประโยค* และประโยคย่อยที่เป็นส่วนของประโยค เรียกว่า *อนุประโยค*

ในบทเรียนนี้ จะกล่าวถึงเรื่องประโยคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ประโยคที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น หมายถึง

๑. ประโยคความเดียวที่ตัวประธานหรือตัวแสดงของประโยคถูกขยายด้วยคำหรือกลุ่มคำที่ขยาย

๒. ประโยคที่เป็นประโยคความรวมอันประกอบขึ้นด้วยประโยคย่อยหรือประโยคเล็กหลาย ๆ ประโยคเกาะเกี่ยวกันอยู่อย่างสลับซับซ้อน

๓. ประโยคความซ้อนซึ่งประกอบด้วยประโยคหลักและประโยคย่อยที่ซับซ้อน

ประโยคทั้ง ๓ ชนิดนี้อาจทำให้ผู้รับสารคือผู้ที่ได้อ่านหรือได้ฟังเกิดความสับสนได้ถ้าไม่พิจารณาให้ดี

คำ *ตัวประธาน* และ *ตัวแสดง* หมายถึง ส่วนที่สำคัญที่สุดของภาคประธาน และภาคแสดงในประโยคนั้น ๆ ตามลำดับ (ตัวประธานและตัวแสดงที่กล่าวถึงนี้ ส่วนมากจะเป็นคำเพียงคำเดียว) ต่อไปนี้จะได้แยกอธิบายเป็นเรื่อง ๆ ตามลำดับ

ประโยคความเดียวที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

แม้ว่าประโยคความเดียวจะมีข้อความอยู่เพียงข้อความเดียว บางทีภาคประธานและภาคแสดงของประโยคก็อาจจะมีส่วนขยายที่เป็นกลุ่มคำขยายซับซ้อน หรือต้องบรรจุถ้อยคำลงไว้จำนวนมาก อันเป็นผลให้ประโยคความเดียวกลายเป็นประโยคซับซ้อนไปได้ ดังจะชี้ให้เห็นต่อไป

๑) ความซับซ้อนในภาคประธาน

ก. ตัวประธานมีส่วนขยายเป็นกลุ่มคำที่มีคำบุพบทนำหน้า ซึ่งในบางกรณีบุพบทอาจจะไว้อย่าง

ที่ของเพื่อนของพี่ฉันเห็นมากับตาของเขา

เครื่องหมายที่หักมุมทางตามทางหลวงในแผนที่บนฝาผนังข้างหน้านี้ ถูกลบไปเสียแล้ว

หัวหน้าของกลุ่มผู้ร้ายตามหลักฐานในบัญชีของเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้หลบหนีออกนอกประเทศไปแล้ว

ข้อความที่พิมพ์ตัวเอนเป็นกลุ่มคำมีบุพบท ของ นำหน้าและทำหน้าที่ขยายตัวประธานที่ *เครื่องหมาย* (ละคำว่า ของ) และ *หัวหน้า* การที่มีบุพบทขยายขยายเช่นนี้ทำให้เกิดความซับซ้อนในภาคประธานของประโยคเหล่านั้น

ข. ประธานเป็นกลุ่มคำที่นำหน้าด้วยคำว่า การ ความ

ตัวอย่าง

การส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศจะช่วยลดภาวะการขาดดุลการค้า

การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเราเป็นคุณธรรมอย่างหนึ่ง

การส่งเสริมสวัสดิภาพของเยาวชนอยู่ในแผนพัฒนาของชาติ

การส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเป็นนโยบายสำคัญอย่างหนึ่งของรัฐบาล

ความเป็นธรรมในสังคมไทยเป็นสิ่งพึงปรารถนา

ความเห็นอกเห็นใจกันในยามยากแสดงถึงความเป็นมิตรแท้

ข้อความที่พิมพ์ตัวเอนไว้นั้น คือ ภาคประธานของประโยค จะเห็นว่าประธานเป็นกลุ่มคำที่ขึ้นด้วย การ หรือ ความ นำหน้า ทำให้ประโยคซับซ้อนขึ้น จึงควรพิจารณาให้ดีว่าประธานสิ้นสุดที่คำใด

ก. ตัวประธานมีส่วนขยายเป็นคำ และกลุ่มคำปนกัน

ตัวอย่าง

ภาพห้องฟ้าทิศตะวันตกในยามใกล้ค่ำฝีมือจิตรกรหน้าใหม่นี้ คงจะได้รับรางวัลเป็นแน่

ในประโยคนี้นี้ ตัวประธานคือ ภาพ

ห้องฟ้า	ขยายคำ	ภาพ
ทิศตะวันตก	ขยายคำ	ห้องฟ้า
ในยาม	ขยายคำ	ห้องฟ้า
ใกล้ค่ำ	ขยายคำ	ยาม
ฝีมือ	ขยายคำ	ภาพ
จิตรกร	ขยายคำ	ฝีมือ
หน้าใหม่	ขยายคำ	จิตรกร
นี้	ขยายคำ	ภาพ

๒) ความซับซ้อนในภาคแสดง

ก. ตัวแสดงเป็นกลุ่มคำกริยาหลาย ๆ คำ

ตัวอย่าง

ทุกคนพยายามจ้องมองวัตถุประหลาดชิ้นนั้น

เครื่องบินบินจู่โจมเข้าไปทิ้งระเบิดลงสู่จุดยุทธศาสตร์

ข้อความที่พิมพ์ตัวเอนไว้นั้น คือ คำกริยาหลายคำเรียงกันเป็นกลุ่มซึ่งทำหน้าที่เป็นกริยา
ของประธานทุกคน และ เครื่องบิน ตามลำดับ

ข. ตัวแสดงมีส่วนขยายอยู่หลายแห่งในประโยค

ตัวอย่าง

ภายในสัปดาห์นี้ เราจะต้องทำงานให้เสร็จสิ้นด้วยความเรียบร้อยทุกประการ
ในประโยคนี้ ตัวแสดงคือ ทำงาน

ภายในสัปดาห์นี้ ขยายตัวแสดงและอยู่นำประธานของประโยค

ให้เสร็จสิ้นด้วยความเรียบร้อยทุกประการ ขยายตัวแสดงและอยู่หลังตัวแสดง

ด้วยเหตุผลสมควร ผู้เยาว์โดยความยินยอมของบิดามารดาอาจย้ายภูมิลำเนาได้โดย
ถูกต้องตามกฎหมาย

ในประโยคนี้ ตัวแสดงคือ ย้าย

ด้วยเหตุผลสมควร ขยายตัวแสดง ย้าย และอยู่นำประธานของประโยค

โดยความยินยอมของบิดามารดา ขยายตัวแสดง ย้าย อยู่ระหว่างประธานกับตัวแสดง
โดยถูกต้องตามกฎหมาย ขยายตัวแสดง ย้าย อยู่หลังตัวแสดง

ค. ตัวแสดงมีส่วนขยายต่อเนื่องกันหลายทอด

ตัวอย่าง

พ่อค้า ๆ หีบถูกกระสุนปืนออกจากถุงย่าม ได้ผู้ตรงหน้า
ในประโยคนี้ ตัวแสดงคือ หีบ

พ่อ ๆ เป็นคำวิเศษณ์ขยาย หีบ

ออก เป็นคำกริยาขยาย หีบ

จากถุงย่าม เป็นกลุ่มคำที่นำหน้าด้วยบุพบทขยาย หีบออก

จะเห็นได้ว่าตัวแสดงถูกขยายต่อ ๆ กันไปอย่างซับซ้อนมาก

ประโยคความรวมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

เราได้เห็นในข้อ ๑ แล้วว่าประโยคความเดียวอาจเป็นประโยคที่ซับซ้อนได้ ดังนั้นประโยค
ความรวมก็ยังมีโอกาสที่จะซับซ้อนได้ยิ่งขึ้น

ในการสังเกตประโยคความรวมที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นนี้ เราควรแยกประโยคความรวมออกเป็น
ประโยคความเดียวเสียก่อน โดยอาศัยสันธานหรือตัวเชื่อมเป็นเครื่องกำหนด ต่อจากนั้นจึงแยกส่วน
ต่าง ๆ ของประโยคความเดิมนั้น ๆ อีกทีหนึ่ง การสังเกตประโยคที่ซับซ้อนเหล่านี้ เราควรค่อย ๆ
ทำไปทีละขั้น จากชั้นหยาบไปสู่ชั้นละเอียดตามลำดับ ก็จะทำให้ไม่สับสน ดังจะแสดงให้เห็นต่อไปนี้

๑. ประโยคความรวมซึ่งส่วนประกอบเป็นประโยคความเดียวที่ซับซ้อนตั้งแต่ ๒ ประโยค ขึ้นไป

ตัวอย่าง

การอ่านหนังสือมิได้ให้ประโยชน์เฉพาะด้านความรู้เท่านั้น แต่ยังเป็นเครื่องมือสำหรับ
แสวงหาความรู้ตลอดชีวิตอีกด้วย

ประโยคนี้เป็นประโยคความรวม มีสันธาน แต่ เป็นตัวเชื่อม

ประโยคที่หนึ่ง คือ การอ่านหนังสือมิได้ให้ประโยชน์เฉพาะด้านความรู้เท่านั้น

ประโยคที่สอง คือ (การอ่านหนังสือ) ยังเป็นเครื่องมือสำหรับแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต

อีกด้วย

ทั้ง ๒ ประโยค เป็น ประโยคความเดียวที่มีความซับซ้อน และนำมารวมกันเป็น ประโยค
ความรวม

๒. ประโยคความรวมซึ่งมีส่วนประกอบเป็นประโยคความรวมตั้งแต่ ๒ ประโยค ขึ้นไป

ตัวอย่าง

เขาถือว่าฉันก่อน ฉันจึงตอบโต้เขาบ้าง แต่คนอื่นได้ยื่นเฉพาะคำตอบโต้ของฉัน คนเหล่านั้น
จึงหาว่าฉันพาล

ประโยคนี้สามารถแยกได้ตามตารางดังนี้

ประโยคความรวม			ตัวเชื่อม	ประโยคความรวม		
เขาถือว่าฉันก่อน ฉันจึงตอบโต้เขาบ้าง			แต่	คนอื่นได้ยื่นเฉพาะคำตอบโต้ของฉัน คนเหล่านั้นจึงหาว่าฉันพาล		
ประโยคความเดียว	ตัวเชื่อม	ประโยคความเดียว		ประโยคความเดียว	ตัวเชื่อม	ประโยคความซ้อน
เขาถือว่าฉันก่อน	จึง	ฉันตอบโต้เขาบ้าง		คนอื่นได้ยื่นเฉพาะคำตอบโต้ของฉัน	จึง	คนเหล่านั้นหาว่าฉันพาล

๓. ประโยคความรวมซึ่งมีส่วนประกอบเป็นประโยคความซ้อนตั้งแต่ ๒ ประโยคขึ้นไป
ตัวอย่าง

เขาพูดอืดยาวจนคนฟังเบื่อ แต่เราก็ก็นฟังเขาพูดไปจนจบ เพราะเกรงใจประธานในที่ประชุม

ประโยคความรวมนี้อาจแยกได้ตามตารางข้างล่างนี้

ประโยคความซ้อน			ตัวเชื่อม	ประโยคความซ้อน				
เขาพูดอืดยาวจนคนฟังเบื่อ				แต่...ก็	เราทนฟังเขาพูดไปจนจบเพราะเกรงใจประธานในที่ประชุม			
ประโยคหลัก	ตัวเชื่อม	ประโยคย่อย			ประโยคความซ้อน		ตัวเชื่อม	ประโยคย่อย
					ประโยคหลัก	ประโยคย่อย		
เขาพูดอืดยาว	จน	คนฟังเบื่อ		เราทนฟัง	เขาพูดไปจนจบ (นามานุประโยค)	เพราะ	(เรา) เกรงใจประธานในที่ประชุม	

ประโยคความซ้อนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น

ประโยคความซ้อนอาจมีความซับซ้อนเพิ่มมากยิ่งขึ้นในกรณีต่อไปนี้

๑. ประโยคหลักหรือประโยคย่อยมีความซับซ้อนเพราะมี คำ หรือกลุ่มคำมาขยายอืดยาว

ตัวอย่าง

เขาทุ่มก่อนหินก้อนโตอย่างสุดแรงเกิดเข้าไปในพุ่มไม้ที่มีขโมยซ่อนอยู่

ประโยคความซ้อนประโยคนี้อาจแยกได้ดังนี้

ประโยคหลัก		ตัวเชื่อม	ประโยคย่อย	
เขาทุ่มก่อนหินก้อนโตอย่างสุดแรงเกิดเข้าไปในพุ่มไม้		ที่	มีขโมยซ่อนอยู่	
ภาคประธาน	ภาคแสดง		ภาคประธาน	ภาคแสดง
เขา	ทุ่มก่อนหินก้อนโตอย่างสุดแรงเกิด เข้าไป ในพุ่มไม้		(พุ่มไม้)	มีขโมยซ่อนอยู่

๒. ประโยคความซ้อนมีส่วนประกอบเป็นประโยคความรวม

ตัวอย่าง

ข้าวเธอสอบชิงทุนไปต่างประเทศได้ และเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นเลี้ยงฉลองให้อย่างหรูหรา
ที่โรงแรมแม่น้ำเจ้าพระยา ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับ

ประโยคความซ้อนประโยคนี้อาจแยกได้ดังนี้

ประโยคหลัก	ประโยคย่อย (ประโยคความรวมที่ซ้อนอยู่)		
ข้าว...ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับ	เธอสอบชิงทุนไปต่างประเทศได้ และเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นเลี้ยงฉลองให้อย่างหรูหราที่โรงแรมริมแม่น้ำเจ้าพระยา		
	ประโยคความเดียว	ตัวเชื่อม	ประโยคความเดียว
	เธอสอบชิงทุนไปต่างประเทศได้	และ	เพื่อน ๆ ร่วมรุ่นเลี้ยงฉลองให้อย่างหรูหราที่โรงแรมริมแม่น้ำเจ้าพระยา

๓. ประโยคความซ้อนมีส่วนประกอบเป็นประโยคความซ้อน ซ้อนอยู่อีกชั้นหนึ่ง

ตัวอย่าง

เขาคือว่าฉันโดยเขารู้เท่าไม่ถึงการณ์ เพราะเขาอาจได้รับฟังมาจากผู้ที่ไม่ชอบฉันว่าฉัน
ได้ค่านายหน้าจากการซื้อของครั้งนี้

ประโยคความซ้อนประโยคนี้ อาจแยกได้ดังนี้

ประโยคหลัก (เป็นประโยคความซ้อน)			ตัวเชื่อม	ประโยคย่อย (เป็นประโยคความซ้อน)				
เขาคือว่าฉันโดยเขารู้เท่าไม่ถึงการณ์			เพราะ	เขาอาจได้รับฟังมาจากผู้ที่ไม่ชอบฉันว่าฉันได้ค่านายหน้าจากการซื้อของครั้งนี้				
ประโยคหลัก	ตัวเชื่อม	ประโยคย่อย		ประโยคความซ้อน			ตัวเชื่อม	ประโยคย่อย
				ประโยคหลัก	ตัวเชื่อม	ประโยคย่อย		
เขาคือว่าฉัน	โดย	เขารู้เท่าไม่ถึงการณ์		เขาอาจได้รับฟังมาจากผู้	ที่	(ผู้) ไม่ชอบฉัน	ว่า	ฉันได้ค่านายหน้าจากการซื้อของครั้งนี้

นอกจากนี้ยังมีประโยคอีกชนิดหนึ่งซึ่งอาจสับสนเคราะห้เข้าเป็นประโยคความรวม หรือประโยคความซ้อนก็ได้ เรียกว่า **ประโยคแสดงเงื่อนไข** ซึ่งเรายังไม่ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรียนหลักภาษาไทย เล่ม ๑ และ เล่ม ๒ แต่เป็นประโยคที่มีความสำคัญมากเพราะมีที่ใช้อยู่เสมอในชีวิตประจำวัน จำเป็นที่นักเรียนจะต้องเข้าใจและสามารถแต่งประโยคได้

ประโยคแสดงเงื่อนไข

ประโยคแสดงเงื่อนไขในที่นี้หมายถึง ประโยคที่มีเนื้อความแบ่งออกได้เป็น ๒ ส่วน ส่วนหนึ่งเป็น**ตัวเงื่อนไข** อีกส่วนหนึ่งเป็น**ผลที่ตามมา**

ตัวอย่าง ถ้าเธอขยันเธอจะสอบไล่ได้

ในประโยคนี้จะเห็นว่าความขยันเป็นเงื่อนไขของการสอบไล่ได้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าการสอบไล่ได้เป็นผลของเงื่อนไขคือความขยัน

ถ้าดินฟ้าอากาศอำนวย พวกเราจะไปเที่ยวสวนพฤกษชาติกัน

ในประโยคนี้ การที่ดินฟ้าอากาศอำนวย เป็นเงื่อนไขของการที่พวกเราจะไปเที่ยวสวนพฤกษชาติกัน หรืออีกนัยหนึ่ง การที่พวกเราจะได้ไปเที่ยวสวนพฤกษชาติกันเป็นผลอันเนื่องมาจากเงื่อนไขที่ว่าสภาพดินฟ้าอากาศอำนวยให้

ถ้าเราไม่ต้องการให้ประเทศของเรากลายเป็นทะเลทราย เราต้องไม่ทำลายป่าไม้

ในประโยคนี้การไม่ต้องการให้ประเทศกลายเป็นทะเลทรายเป็นเงื่อนไขของการสรุปว่าเราต้องไม่ทำลายป่าไม้ หรืออีกนัยหนึ่ง การสรุปว่า เราต้องไม่ทำลายป่าไม้เป็นผลของเงื่อนไขที่ว่าเราไม่ต้องการให้ประเทศของเรากลายเป็นทะเลทราย

ประโยคนี้ อาจเขียนให้ต่างไปจากข้างต้น เป็นว่า

ถ้าเราไม่ทำลายป่าไม้ ประเทศของเราจะไม่กลายเป็นทะเลทราย

ในประโยคนี้ การไม่ทำลายป่าไม้ เป็นเงื่อนไขของการที่ประเทศจะไม่กลายเป็นทะเลทราย หรือการที่ประเทศไม่กลายเป็นทะเลทราย เป็นผลของการไม่ทำลายป่าไม้

จากตัวอย่างข้างต้น ประโยคที่แสดงเงื่อนไขล้วนเชื่อมด้วยสันธาน **ถ้า** ทั้งสิ้น ข้อความที่อยู่ข้างหลัง **ถ้า** เป็นตัวเงื่อนไข ส่วนข้อความอีกประโยคหนึ่งเป็นผล

นอกจากสันฐาน ถ้า ยังมีสันฐานอื่น ๆ หรือกลุ่มคำทำหน้าที่สันฐานอีกมากที่เชื่อมประโยค แสดงเงื่อนไขได้ เช่น

เมื่ออ่านจบแล้ว ขอให้ส่งคืนด้วย
ในประโยคนี้ อ่านจบ เป็นเงื่อนไขของการที่ต้องส่งคืน

ในกรณีที่มีคนสนใจมาก เราจะขยายวันแสดงออกไป
ในประโยคนี้ การที่มีคนสนใจมาก เป็นเงื่อนไขของการขยายวันแสดงออกไป

เราจะจ่ายค่าจ้างก็ต่อเมื่องานเสร็จตามที่ตกลงกัน
ในประโยคนี้ การที่งานเสร็จตามที่ตกลงกัน เป็นเงื่อนไขของการจ่ายค่าจ้าง

หากสยามยังอยู่ยัง	ยืนยง
เราก็เหมือนอยู่คง	ชีพด้วย

ในประโยคนี้ การที่สยามคงอยู่ เป็นเงื่อนไขของการคงอยู่ของเรา

ถ้าหากว่าทีมของเราเล่นได้ดีเหมือนวันนี้ วันแข่งขันจริงต้องได้ครองถ้วยแน่
ในประโยคนี้ การเล่นได้ดีเหมือนวันนี้ เป็นเงื่อนไขของการที่จะได้ครองถ้วยในวันแข่งขันจริง

นักเรียนจะเลือกอ่านหนังสือเล่มใดก็ได้ ทั้งนี้ต้องเป็นหนังสือในบัญชีนี้
ในประโยคนี้ หนังสือตามบัญชี เป็นเงื่อนไขของการเลือกหนังสือของนักเรียน

นอกจากนี้ประโยคแสดงเงื่อนไขอาจอยู่ในรูปอื่น เช่น
ข้าพเจ้าช่วยเหลือเฉพาะผู้ที่ยากลำบากเท่านั้น
ในประโยคนี้ ความยากลำบากของบุคคล เป็นเงื่อนไขของการช่วยเหลือของข้าพเจ้า หรือ
อีกนัยหนึ่ง การช่วยเหลือของข้าพเจ้า เป็นผลของการที่มีผู้ยากลำบาก

นักเรียนที่เรียนดีและมีความประพฤติเรียบร้อย จะมีโอกาสได้รับทุนการศึกษา
ในประโยคนี้ การเรียนดีและการมีความประพฤติเรียบร้อย เป็นเงื่อนไขของการมีโอกาสด
ได้รับทุนการศึกษา หรืออีกนัยหนึ่ง การมีโอกาสดได้รับทุนการศึกษาคือผลของการที่เรียนดีและ
การที่มีความประพฤติเรียบร้อย

สรุปแล้วจะเห็นว่า ประโยคที่แสดงเงื่อนไขนั้นอาจเป็นประโยคที่ใช้สันธาน หรือประพันธ
สรพนามทำหน้าที่เชื่อมประโยคก็ได้ จึงไม่จัดประโยคที่แสดงเงื่อนไขเข้าไว้ในประโยคความรวม
หรือประโยคความซ้อนให้ตายตัวลงไป

ประโยคแสดงเงื่อนไขที่กล่าวมานี้ก็อาจมีความซับซ้อนได้เช่นเดียวกันทั้งในส่วนที่เป็นเงื่อนไข และส่วนที่เป็นผลของเงื่อนไข

ตัวอย่าง

ประโยคเงื่อนไขธรรมดา

ถ้าเธอขยันเธอจะสอบไล่ได้

ประโยคเงื่อนไขที่ซับซ้อนยิ่งขึ้นจะเป็นได้หลายแบบ เช่น

ถ้าเธอขยันขึ้นอีกสักนิด เธอจะสอบไล่ได้อย่างแน่นอน

ภาคแสดงของส่วนเงื่อนไขและส่วนผลถูกขยายให้ซับซ้อนยิ่งขึ้น โดยกลุ่มคำขึ้นอีกสักนิด และอย่างแน่นอน

ถ้าเธอขยันและข้อสอบไม่ยากเกินไป เธอจะสอบไล่ได้อย่างแน่นอน

ส่วนเงื่อนไขเป็นประโยคความรวม ประกอบด้วย เธอขยัน ประโยคหนึ่ง และ ข้อสอบไม่ยากเกินไป อีกประโยคหนึ่ง

ถ้าเธอขยันและข้อสอบไม่ยากเกินไป เธอจะสอบไล่ได้อย่างแน่นอน หากเธอไม่
โชคร้ายจนเกินไป

ประโยคข้างต้นนี้ เพิ่มเงื่อนไขเข้ามาอีกประโยคหนึ่ง คือ เธอไม่โชคร้ายจนเกินไป

แบบฝึกหัด

๑. แต่งประโยคลักษณะต่อไปนี้ อย่างละ ๒ ประโยค
 - ๑) ประโยคความเดียวที่ซับซ้อนในภาคประธาน
 - ๒) ประโยคความเดียวที่ซับซ้อนในภาคแสดง
 - ๓) ประโยคความรวมที่ซับซ้อน
 - ๔) ประโยคความซ้อนที่ซับซ้อน
 - ๕) ประโยคเงื่อนไขที่ซับซ้อน
๒. รวมประโยคที่กำหนดไว้ในข้อต่าง ๆ ต่อไปนี้ให้เป็นประโยคที่ซับซ้อนเพียงประโยคเดียว โดยใช้ตัวเชื่อมให้เหมาะสมและไม่ให้เสียความเดิม
 - ๑) นักเรียนเรียนดี มีความประพฤติดี ทำประโยชน์ให้แก่โรงเรียน อาจารย์ทุกคนทราบดี ในที่สุดโรงเรียนตัดสินใจให้ได้รับทุนการศึกษา
 - ๒) น้ำท่วม พายุกระหน่ำ แมลงกินพืชผลเสียหาย โจรชุกชุม ชาวบ้านเดือดร้อน
 - ๓) เขาโยนหนังสือ หนังสือตกลงบนโต๊ะอย่างแรง โต๊ะกระเทือน เขาเป็นคนไม่มีมารยาทเลย
 - ๔) เธอวางมือลงบนไหล่ฉัน ฉันไม่รู้สึกรู้สีก ฉันมองคุณก นกอยู่บนกิ่งไม้ ฉันกำลังใจลอย
 - ๕) น้ำมันขึ้นราคา ค่ารถแพง ค่าขนส่งแพง สินค้าแพง รายจ่ายสูงขึ้น เหล่านี้คือปัญหา ปัญหาเหล่านี้ยากแก่การแก้ไข
๓. เติมข้อความลงในช่องว่างให้ได้ความบริบูรณ์
 - ๑) ความเพียร.....ให้ผล.....
 - ๒) ดินฟ้าอากาศ.....การปลูกพืชไร่.....ที่.....
 - ๓) ทั้ง ๆ ที่.....จนได้
 - ๔) ถ้า.....ท่าน.....เพราะ.....
 - ๕)และ.....แต่.....ทางราชการ.....โดยเร็ว

บทที่ ๖

ราชาศัพท์ที่จำเป็นต้องทราบ

ในการเรียนราชาศัพท์ขั้นพื้นฐาน นักเรียนได้ศึกษาถึงกฎเกณฑ์การเปลี่ยนคำสามัญให้เป็นคำราชาศัพท์ และศึกษาถึงระเบียบการใช้ถ้อยคำที่จำเป็นบางคำสำหรับพระภิกษุสงฆ์และสุภาพชนแล้ว ในขั้นนี้มุ่งให้นักเรียนได้รู้จักระเบียบวิธีการใช้ราชาศัพท์ในขั้นที่สูงขึ้นมา คือ การใช้ถ้อยคำสำหรับการกราบบังคมทูล (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ และกราบทูลหรือทูลพระบรมวงศานุวงศ์) ด้วยวาจา รวมทั้งระเบียบแบบแผนการเขียนหนังสือถึงบุคคลในระดับต่าง ๆ ทั้งนี้มุ่งให้นักเรียนศึกษาถึงความหมายและการใช้ราชาศัพท์บางคำที่ใช้ในสังคมไทยปัจจุบันนี้ มิได้มีเจตนาจะให้นักเรียนท่องจำ หรือหวังให้ใช้ได้ถูกต้องทุกอย่าง แต่ประสงค์จะให้นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมไทยในด้านภาษา ในโอกาสต่อไป ถ้านักเรียนจะต้องใช้ระเบียบแบบแผนที่ปรากฏนี้ นักเรียนก็จะรู้ว่าควรหาความรู้ได้ที่ไหน และควรปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิทุกครั้งไป

การใช้คำขึ้นต้น คำสรรพนาม และคำลงท้ายในการพูด

ตามระเบียบสำนักพระราชวัง การกราบบังคมทูล ทูล และการพูดอย่างเป็นทางการในงานพิธีต่าง ๆ มีแบบแผนในการใช้คำขึ้นต้น คำสรรพนาม และคำลงท้ายตามฐานันดรศักดิ์ของบุคคล ควรสังเกตดังต่อไปนี้

ใช้กับ	คำขึ้นต้น	คำสรรพนาม	คำลงท้าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ขอพระฝ่าละอองธุลีพระบาท ปกเกล้าปกกระหม่อม	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าละอองธุลี พระบาท	ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอพระ
สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระยุพราช สมเด็จพระบรมราชกุมารี	ขอพระราชทานกราบบังคมทูล ทรมานฝ่าละอองพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าละอองพระบาท	ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม หรือ ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
สมเด็จพระเจ้าฟ้า	ขอพระราชทานกราบทูลทรมาน ฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม
พระบรมวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า	ขอประทานกราบทูลทรมาน ฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม
พระอนุวงศ์ชั้นพระเจ้าน้องยาเธอ และพระวรวงศ์เธอ (ทรงกรม)	กราบทูลทรมานฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - (ชาย) เกด กระหม่อม - (หญิง) เกด กระหม่อม บุรุษที่ ๒ - ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
พระอนุวงศ์ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ทรงกรม) และหม่อมเจ้า	ทูลฝ่าพระบาททรงทราบ	บุรุษที่ ๑ - (ชาย) กระหม่อม - (หญิง) หม่อม บุรุษที่ ๒ - ฝ่าพระบาท	แล้วแต่จะโปรด
สมเด็จพระสังฆราชเจ้า	ขอประทานกราบทูลทรมาน ฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม
สมเด็จพระสังฆราช	ทูลฝ่าพระบาททรงทราบ	บุรุษที่ ๑ - (ชาย) เกด กระหม่อม (หญิง) เกด กระหม่อม บุรุษที่ ๒ - ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

ในการกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ถ้าผู้กราบบังคมทูลไม่เป็นที่รู้จักคุ้นเคย ผู้กราบบังคมทูลควรจะได้กราบบังคมทูลให้ทรงทราบถึง ชื่อ สกุล ตำแหน่งหน้าที่การงานของคนด้วย คือใช้คำกราบบังคมทูลว่า

“ขอเคาะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า.....”

(ชื่อ สกุล และตำแหน่งหน้าที่การงาน)

การกล่าวคำขึ้นต้นและกล่าวลงท้ายตามแบบในตารางข้างต้นนี้ ใช้กันอย่างเป็นทางการและใช้เฉพาะเมื่อเริ่มคำพูดครั้งแรก แต่ถ้าเป็นการตอบพระราชปวงฯ พระปวงฯ อาจไม่ต้องขึ้นต้นลงท้ายเต็มตามแบบ อาจใช้คำพูดที่สุภาพ แต่ถ้าสามารถ ก็ควรใช้ราชาศัพท์ให้ถูกต้องเหมาะสมกับฐานันดรศักดิ์ของผู้ที่เราพูดด้วย

ในการกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น บางกรณีใช้ข้อความขึ้นต้นตามแบบแผนที่กำหนดไว้แต่เดิมดังนี้

๑. ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงความสะดวกสบายหรือการรอดพ้นอันตรายให้ใช้คำนำว่า “พระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม” แล้วจึงกราบบังคมทูลข้อความต่อไป

๒. ถ้าจำเป็นจะต้องกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงข้อความอันไม่น่าชื่นชมต่าง ๆ เช่น สกปรก หรือน่าเกลียดให้ใช้คำนำว่า “ไม่ควรจะกราบบังคมทูลพระกรุณาหาได้” แล้วจึงกราบบังคมทูลข้อความนั้นต่อไป

๓. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงสิ่งที่ได้ทำพลาดทำผิดหรือการกระทำอันไม่เหมาะสมให้ใช้คำนำว่า “พระราชอาญาไม่พินเกล้าพินกระหม่อม” แล้วจึงกราบบังคมทูลถึงข้อความนั้น ๆ

๔. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาข้อความซึ่งเป็นการขอร้องต่าง ๆ ให้ใช้ข้อความนำว่า “ขอพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม” หรืออาจใช้ข้อความนี้ตอนท้ายหลังจากกราบบังคมทูลข้อความที่ต้องการแล้ว

๕. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาเป็นการรำลึกในพระคุณให้ใช้ว่า “เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม”

๖. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาเป็นความกลาง ๆ เพื่อจะได้ทรงเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งให้ใช้ว่า “การจะควรมิควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม”

๗. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาเป็นการขออนุญาตกระทำการใด ให้ใช้ว่า “ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต”

๘. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงสิ่งที่ตนได้รู้ ให้ใช้ว่า “ทราบเกล้าทราบกระหม่อม”

๙. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาถึงการกระทำสิ่งใดด้วย ให้ใช้ว่า “สนองพระมหากรุณาธิคุณ” หรือ “สนองพระเดชพระคุณ”

๑๐. ถ้าจะกราบบังคมทูลพระกรุณาขอเฝ้า หรือขอลวาสสิ่งใด ให้ใช้ว่า “ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส”

ข้อความที่กล่าวมาข้างต้นแต่เดิมกำหนดให้ใช้กับพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเท่านั้น แต่ในปัจจุบันนี้นิยมกราบบังคมทูลสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเช่นเดียวกับพระบาทสมเด็จพระ

พระเจ้าอยู่หัว ยกเว้นไม่ใช่คำว่า “บรม” เช่นข้อความว่า “ขอพระราชทานพระบรมราชานุญาต” และ “ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาส” จะต้องเปลี่ยนเป็น “ขอพระราชทานพระราชนุญาต” และ “ขอพระราชทานพระราชวโรกาส”

ส่วนเจ้านายอื่น ๆ นั้น คำราชาศัพท์ไม่ได้กำหนดไว้ว่า ในกรณีดังกล่าวข้างต้นควรใช้อย่างไร ทั้งนี้ได้ห้ามใช้ถ้อยคำเหล่านี้กับเจ้านาย ฉะนั้นถ้าจะนำถ้อยคำเหล่านี้มาใช้กับเจ้านายที่ทรงศักดิ์สูง ก็ถือว่าเป็นการเกิดพระเกียรติ โดยตัดหรือเปลี่ยนแปลงถ้อยคำให้ลดหลั่นลงบ้างมาน้อยตามพระเกียรติยศของเจ้านายแต่ละพระองค์ ดังเช่นในกรณีต่อไปนี้

๑. ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงความสะดวกสบายหรือความรอดพ้นอันตราย สำหรับสมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช สมเด็จพระบรมราชกุมารี หรือสมเด็จพระเจ้าฟ้าก็อาจใช้ว่า “ด้วยพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม”

๒. ถ้าจะกล่าวถึงการรำลึกในพระคุณของสมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช หรือสมเด็จพระบรมราชกุมารี ใช้ว่า “พระกรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม” หรือจะใช้เหมือนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระบรมราชินีนาถว่า “พระมหากุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม” ก็ได้

สำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้า ควรใช้ว่า “พระกรุณาธิคุณล้นเกล้า ฯ หรือ พระกรุณาล้นเกล้า ฯ”

๓. ถ้าจะกล่าวเป็นเชิงขอพระราชทานอภัยโทษสำหรับการกระทำผิดพลาด กราบบังคมทูล สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช หรือสมเด็จพระบรมราชกุมารี ควรใช้ว่า “พระราชอาญาไม่พ้นเกล้า” สำหรับสมเด็จพระเจ้าฟ้า ควรใช้ว่า “พระอาญาไม่พ้นเกล้า”

๔. ถ้าจะกราบบังคมทูลขออนุญาตกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช หรือสมเด็จพระบรมราชกุมารี ใช้ว่า “ขอพระราชทานพระราชนุญาต” สมเด็จพระเจ้าฟ้าใช้ว่า “ขอพระราชทานพระอนุญาต” เจ้านายอื่น ๆ ใช้ “ขอประทานพระอนุญาต”

๕. ถ้าจะกราบบังคมทูลขอโอกาสกระทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใด สมเด็จพระบรมราชชนนี หรือสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ใช้ว่า “ขอพระราชทานพระราชวโรกาส” สมเด็จพระเจ้าฟ้าใช้ว่า “ขอพระราชทานพระวโรกาส”

หมายเหตุ

ในรัชกาลปัจจุบัน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดลำดับพระราชอิสริยยศศักดิ์พระบรมราชวงศ์ดังนี้

สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระบรมราชินี

สมเด็จพระบรมราชชนนี

สมเด็จพระบุพราข

สมเด็จพระบรมราชกุมารี

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ

สมเด็จพระเจ้าภคินีเธอ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างคำกราบบังคมทูลด้วยวาจาของครูใหญ่โรงเรียนแห่งหนึ่ง เนื่องในวโรกาสที่ได้เสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรกิจกรรมของนักเรียน

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

เนื่องในวโรกาสอันเป็นมหามงคลที่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ พร้อมด้วยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาสยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมาทอดพระเนตรกิจการของโรงเรียนในครั้งนี้ ข้าพระพุทธเจ้า นาย.....ครูใหญ่โรงเรียน.....และบรรดาครูและนักเรียนของโรงเรียนทุกคนรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อมหาที่สุดมิได้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูลรายงานถึงกิจการของโรงเรียนโดยสังเขปดังนี้ นับแต่โรงเรียนแห่งนี้ได้ตั้งขึ้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณในได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท เมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๔ เป็นต้นมา ด้วยเดชพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม บรรดาครูอาจารย์ และผู้ปกครองได้ร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าโดยต่อเนื่องกันมาตามแนวทางที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชกระแสแนะนำไว้ โดยเต็มสติกำลังความสามารถ ทำให้โรงเรียนแห่งนี้มีนักเรียนและครูเพิ่มมากขึ้น จากเริ่มต้นเพียงครู ๒ คน และนักเรียน ๑ ชั้นเรียน จำนวน ๒๘ คน มาเป็นครู ๒๕ คน และนักเรียน ๕๐๐ คน ในปีการศึกษานี้ จากอาคารเรียน ๑ หลัง ขนาด ๔ ห้องเรียน มาเป็นอาคารเรียน ๒ ชั้น ๓ หลัง มีห้องเรียนรวมทั้งสิ้น ๓๖ ห้องเรียน ซึ่งรวมทั้งห้องเรียนวิชาเฉพาะทุกสาขาวิชา มีบริเวณให้นักเรียนได้ฝึกงานเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ด้านหลังโรงเรียนเนื้อที่ประมาณ ๑ ไร่ มีสนามสำหรับเล่นฟุตบอล และกีฬากลางแจ้งอื่น ๆ อีก ๑ สนาม นอกจากนี้ยังมีโรงฝึกงานสำหรับนักเรียนเรียนวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพอีก ๑ หลัง มีนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วจำนวน ๒ รุ่น ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าขอกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทด้วยว่า ด้วยเดชพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม นักเรียนที่เรียนจบไปแล้ว ส่วนหนึ่งประมาณ ๓๐% ได้ออกไปประกอบอาชีพในท้องถิ่นเป็นกำลังสำคัญให้แก่ครอบครัว และทำประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นด้วยดี อีก ๗๐% ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อในชั้นมัธยมศึกษาปรากฏว่านักเรียนที่จบไปจากโรงเรียนนี้มีความผูกพันกับโรงเรียนเป็นอย่างดี ได้กลับมาเยี่ยมเยือน

โรงเรียน และเข้าร่วมกิจกรรมของโรงเรียนอยู่เสมอ ในวันนี้ก็ได้มีศิษย์เก่ามาชุมนุมเฝ้าทูลละออง
ธุลีพระบาทด้วย จำนวนประมาณกว่า ๑๐๐ คน

ในลำดับต่อไปนี้ ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสเบิกผู้อุปถัมภ์โรงเรียน
ครูอาจารย์ ตัวแทนนักเรียนปัจจุบัน เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และต่อจากนั้นก็จะได้ขอพระราชทาน
อัญเชิญเสด็จพระราชดำเนินทอดพระเนตรการแสดงผลงานฝีมือของนักเรียนชั้นต่าง ๆ ณ อาคารเรียน
หลังใหญ่และที่โรงฝึกงาน เพื่อความเป็นสิริมงคล และเป็นเกียรติประวัติแก่โรงเรียนสืบไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

หมายเหตุ

ในการเฝ้ารับเสด็จ ถ้าไม่สามารถจะใช้คำศัพท์ในการกราบบังคมทูล เมื่อพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมราชินีนาถ มีพระราชดำรัสถาม ก็ให้กราบบังคมทูลด้วยถ้อยคำ
ที่สุภาพ

การใช้คำขึ้นต้น คำสรรพนาม และคำลงท้ายในการเขียนหนังสือ

การใช้ราชาศัพท์ในการเขียนมีแบบแผนการใช้คำขึ้นต้น คำสรรพนาม และคำลงท้ายที่กำหนด
ไว้ดังนี้

ใช้กับ	คำขึ้นต้น	คำสรรพนาม	คำลงท้าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาท ปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า (ออกชื่อ เจ้าของหนังสือ) ขอพระราชทาน พระบรมราชวโรกาสกราบ บังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่า- ละอองธุลีพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ใต้ฝ่าละอองธุลี พระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระ- กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ ข้าพระพุทธเจ้า..... (ลงชื่อ) (หรือจะเอาคำว่า ขอเดชะมาไว้ ท้ายชื่อเจ้าของหนังสือก็ได้)

ใช้กับ	คำขึ้นต้น	คำสรรพนาม	คำลงท้าย
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ขอพระฝ่าละอองธุลีพระบาท ปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า (ออกชื่อ เจ้าของหนังสือ) ขอพระราชทาน พระราชวโรกาสกราบบังคมทูล ทูลฝ่าละอองธุลีพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าละอองธุลี พระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระ- กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอพระ ข้าพระพุทธเจ้า..... (ลงชื่อ) (หรือจะเอาคำว่า ขอพระมาไว้ ท้ายชื่อเจ้าของหนังสือก็ได้)
สมเด็จพระบรมราชินี สมเด็จพระบรมราชชนนี สมเด็จพระพุทธราช (สยาม มกุฎราชกุมาร) สมเด็จพระบรมราชกุมารี	ขอพระราชทานกราบบังคม ทูล..... (ออกพระนาม) ทูลฝ่าละอองพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าละอองพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระ- กรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า..... (ลงชื่อ)
สมเด็จพระเจ้าพี่	ขอพระราชทานกราบทูล..... (ออกพระนาม).....ทูล ฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า..... (ลงชื่อ)
พระบรมวงศ์ชั้นพระองค์เจ้า	ขอประทานกราบทูล..... (ออกพระนาม).....ทูล ฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - ข้าพระพุทธเจ้า บุรุษที่ ๒ - ได้ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้า..... (ลงชื่อ)
พระเจ้าวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ ทรงกรม) พระอนุวงศ์ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่ทรงกรม)	กราบทูล..... (ออกพระนาม).....ทูล ฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - (ชาย) เกด กระหม่อม (หญิง) เกด กระหม่อมฉัน บุรุษที่ ๒ - ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
พระอนุวงศ์ชั้นพระวรวงศ์เธอ (ที่มีได้ทรงกรม)	ทูล.....(ออกพระนาม)..... ทูลฝ่าพระบาท	บุรุษที่ ๑ - (ชาย) กระหม่อม (หญิง) หม่อมฉัน บุรุษที่ ๒ - ฝ่าพระบาท	ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด
พระอนุวงศ์ชั้นหม่อมเจ้า	ทูล..... (ออกพระนาม)	บุรุษที่ ๑ - (ชาย) กระหม่อม (หญิง) หม่อมฉัน บุรุษที่ ๒ - ฝ่าพระบาท	แล้วแต่จะโปรด

ตัวอย่าง หนังสือกราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยผ่านทางราชเลขาธิการ

โรงเรียน.....

วันที่.....

เรื่อง ขอพระราขทานพระบรมฉายาลักษณ์และภาพถ่าย

เรียน ราชเลขาธิการ

ด้วยบรรดาคณาจารย์และนักเรียนในโรงเรียน.....ต่างมีความรู้สึกซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงห่วงใยในความเป็นอยู่ของพสกนิกรในท้องถิ่นทั่วราชอาณาจักร ได้ทรงพระราชอุตสาหะตรากตรำพระวรกายเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมเยียน และทรงได้ถามถึงความเป็นอยู่ พร้อมทั้งได้ทรงแนะนำการประกอบอาชีพพิเศษเป็นการเพิ่มพูนรายได้ ตลอดจนได้พระราชทานพระมหากรุณาให้แพทย์หลวงในกระบวนเสด็จตรวจรักษาราษฎรผู้เจ็บไข้ได้ป่วยแทบทุกท้องถิ่นในพระราชอาณาจักร ความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าว บันดาลใจให้บรรดาคณาจารย์และนักเรียนทั้งหลายคำริที่จะจัดนิทรรศการ “ร่วมเกล้า” ขึ้นในวันอันเป็นมหามงคลสมัยคล้ายวันพระบรมราชสมภพในปี นี้ เพื่อเป็นเครื่องระลึกในพระมหากรุณาและเทิดทูนพระเกียรติคุณ

ในการจัดนิทรรศการครั้งนี้ โรงเรียน.....ใคร่ขอพระราขทานพระบรมฉายาลักษณ์ ขณะทรงประกอบพระราชกรณียกิจเพื่อประโยชน์สุขของพสกนิกร และภาพบรรดาผลงานอันเนื่องมาแต่โครงการโดยพระราชประสงค์ในท้องถิ่นทั่วไป ทั้งนี้เพื่อจะได้นำออกแสดงในงานนิทรรศการ “ร่วมเกล้า” เป็นการเผยแพร่พระราชกรณียกิจอันเป็นพระมหากรุณาธิคุณแก่ประชาชน เป็นที่ชื่นชมจารึกอยู่ในจิตใจของพสกนิกรยิ่งขึ้น

ฉะนั้นจึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดนำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท การทั้งนี้จะควรมิควรประการใดสุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

ขอแสดงความนับถือ

(ลายมือชื่อ)

(นาย, นาง, นางสาว.....)

(ตำแหน่งผู้เขียนหนังสือ)

ตัวอย่างราชศัพท์ที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน

ตัวอย่างที่ ๑ หมายถึงการของสำนักพระราชวัง

(สำเนา)

ที่ ๑๔/๒๕๒๒

หมายกำหนดการ

พระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลวันปิยมหาราช พุทธศักราช ๒๕๒๒

เลขาธิการพระราชวัง รับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ สั่งว่า การพระราชพิธีทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทักษิณานุปทานในวัน “ปิยมหาราช” ซึ่งเป็นอภิลักขิตสมัยคล้ายวันสวรรคตพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดดังรายการต่อไปนี้

วันอังคาร ที่ ๒๓ ตุลาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งจากพระตำหนักจิตรลดารโหฐานพระราชวังดุสิต ไปยังพระบรมราชานุสรณ์ ที่พระลานพระราชวังดุสิต

เวลา ๑๖ นาฬิกา ๓๐ นาที ทรงวางพวงมาลาแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แล้วเสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย ในพระบรมมหาราชวัง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการ แล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงจุดธูปเทียนเครื่องราชสักการะ กราบถวายบังคมพระบรมอัฐิพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระศรีพัชรินทราบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระศรีสวรินทิราบรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า พระสงฆ์ ๕๑ รูป สวดพระพุทธมนต์ จบแล้ว ทรงจุดธูปเทียนเครื่องทรงธรรม พระราชาคณะถวายศีลและถวายพระธรรมเทศนา กัณฑ์ ๑ จบแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประเคนจตุปัจจัยไทยธรรมบูชา กัณฑ์เทศน์ แล้วทรงทอดผ้าพระสงฆ์ที่สวดพระพุทธมนต์ ๕๑ รูป และพระราชาคณะที่ถวายพระธรรมเทศนา สดับปกรณ์ถวายอนุโมทนา ถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เสด็จพระราชดำเนินกลับ

การแต่งกาย แต่งเครื่องแบบครึ่งยศ

สำนักพระราชวัง

วันที่ ๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๒๒

หมายเหตุ

ถ้า “หมายกำหนดการ” เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานพระราชพิธีโดยเฉพาะ ลักษณะของเอกสารจะต้องอ้างพระบรมราชโองการ คือขึ้นต้นด้วยข้อความว่า “นายกรัฐมนตรีหรือเลขาธิการพระราชวังรับพระบรมราชโองการเหนือเกล้าฯ ตั้งว่า” เสมอไป และในทางปฏิบัติเจ้าหน้าที่จะต้องส่งคืนหมายกำหนดการดังกล่าวนี้ เสนอนายกรัฐมนตรีลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ เพื่อให้เป็นพระบรมราชโองการที่ถูกต้องตามรัฐธรรมนูญ

ส่วน “กำหนดการ” เป็นเอกสารแจ้งกำหนดขั้นตอนของงานโดยทั่วไปที่ทางราชการหรือส่วนเอกชนจัดทำขึ้นเอง แม้ว่าจะเป็นงานที่เกี่ยวเนื่องถึงเบื้องพระยุคลบาท เช่นเป็นงานที่เสด็จพระราชดำเนินแต่ถ้างานนั้นมิได้เป็นงานพระราชพิธีซึ่งกำหนดขึ้นโดยพระบรมราชโองการแล้วเรียกว่ากำหนดการทั้งสิ้น เช่นขั้นตอนของงานสวนสนามสำแดงความสามัคคีของทหารรักษาพระองค์ใช้ว่ากำหนดการ เพราะงานนี้มีใช้พระราชพิธีที่มีพระบรมราชโองการให้จัดขึ้น หากแต่เป็นทางราชการทหารจัดขึ้นเพื่อสำแดงความสามัคคีต่อเบื้องพระยุคลบาท

ตัวอย่างที่ ๒ ข้าว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน พระราชทาน
พระบรมราชวโรกาสให้.....เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท.....

สมาคมโรงพยาบาลเอกชนตรวจรักษาโรคโดยไม่คิดมูลค่าเป็นกรณีพิเศษเพื่อโดยเสด็จ
พระราชกุศล เนื่องในวันโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

สมเด็จพระบรมราชินีนาถทรงใช้ฉลองพระองค์ที่ตัดเย็บด้วยผ้าไหมมัดหมี่ในวโรกาสต่าง ๆ
จนในปัจจุบันนี้สตรีไทยทั่วไปดำเนินตามรอยพระยุคลบาท (หรือจะใช้ดำเนินตามพระราชนิยมก็ได้)
ใช้ผ้าไหมมัดหมี่ตัดเย็บเสื้อผ้าไปงานต่าง ๆ เป็นประจำ

สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์ อัครราชกุมารี เสด็จเยือนประเทศออสเตรเลีย
และนิวซีแลนด์ อย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ ๒๓ สิงหาคม ถึงวันที่ ๒๗ กันยายน พุทธศักราช
๒๕๓๕

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรงบาตรเนื่องในเทศกาลเข้าพรรษา

สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ ฯพณฯ นายธานินทร์
กรัยวิเชียร องคมนตรี เป็นผู้แทนพระองค์ในงาน “ราตรีสดุคิมหาราชนิ” เมื่อวันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๓๕

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จพระราชดำเนินถวายผ้าพระกฐิน
ณ วัดราชาธิวาส มีพสกนิกรเฝ้าทูลละอองพระบาท รับเสด็จชื่นชมพระบารมีจำนวนมาก

สมาคมแม่บ้านทุกเหล่าทัพจัดอาหารเลี้ยงเด็กถวายเป็นพระราชกุศล วันเฉลิมพระชนมพรรษา
สมเด็จพระบรมราชินีนาถ

สมาคม.....เลี้ยงอาหารกลางวันเด็กที่บ้านปรานี เป็นการบำเพ็ญกุศล
เนื่องในวันเฉลิมพระชนมพรรษาสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออก ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ทรงเจิมเทียนพรรษา
ที่จะทรงอุทิศพระราชทานไปจุดบูชาพระรัตนตรัยตามพระอารามหลวงต่าง ๆ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนาเสด็จไปทรงเยี่ยมและประทานเครื่องอุปโภค
แก่ราษฎรบ้าน.....จังหวัด.....

เจ้าฟ้าหญิงแอนน์แห่งอังกฤษจะเสด็จเยือนเมืองไทย ในฐานะพระราชอาคันตุกะของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้ประทับ ณ พระที่นั่งบรมพิมาน

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นประธานในการประชุมคณะกรรมการสภาภาษา

พระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา เสด็จเป็นประธานในพิธีมอบรางวัลและเปิดงานนิทรรศการศิลปกรรม ปตท. ครั้งที่ ๑ ณ หอศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

สมเด็จพระสังฆราชจะเสด็จในพิธีเปิดโครงการพัฒนาเด็กของสภาสตรีแห่งชาติ

ธนาคารกรุงเทพจำกัด อาราธนาสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดสามพระยา เป็นประธานในพิธีเปิดสาขาธนาคารแห่งใหม่

นายกรัฐมนตรีเข้าเฝ้าสมเด็จพระสังฆราช ถวายเครื่องสักการะเนื่องในวันเข้าพรรษา

หมายเหตุ

การราชศัพท์ที่ปรากฏในสื่อมวลชนนั้น ผู้เขียนอาจมีเวลาน้อยในการเตรียมตัวและตรวจสอบเพื่อให้ถูกต้อง ดังนั้น ก่อนที่นักเรียนจะนำราชศัพท์ที่ปรากฏในสื่อมวลชนไปใช้ ควรตรวจสอบกับคำราชศัพท์ที่เชื่อถือได้ หรือสอบถามผู้รู้ให้เข้าใจถ่องแท้เสียก่อน

แบบฝึกหัด

๑. ในข้อความต่อไปนี้ คำใดเป็นราชาศัพท์ ให้นักเรียนยกคำราชาศัพท์เหล่านั้นไปเขียนลงในสมุด และบอกความหมายด้วย

ในการที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์ การพระราชทานเพลิงศพ นายเนียน จันทร์ตรี ตลอดจนทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระมหากรุณาให้พิมพ์หนังสือที่จะเป็นบรรณาธิการในการพระราชทานเพลิงศพ ข้าพระพุทธเจ้า ผู้บุตร รู้สึกปลาบปลื้มปิติและสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม ตลอดเวลาที่ข้าพระพุทธเจ้าได้รับราชการสนองพระเดชพระคุณในหน้าที่ราชองครักษ์ ก็สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณพระเมตตาคุณในได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทอยู่เป็นนิตย์ และเมื่อพระมหากรุณาธิคุณนี้ได้แผ่ไปถึงบิดาอีก ยิ่งทำให้เกิดความปิติโสมนัสแก่ข้าพระพุทธเจ้าและวงศ์สกุลสุดที่จะพรรณนาได้ ข้าพระพุทธเจ้าและสกุลจันทร์ตรีจะสนองพระมหากรุณาธิคุณด้วยความจงรักภักดีและซื่อสัตย์ สุจริตตลอดนิรันดร์กาล*

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พลตรี นवल จันทร์ตรี
ราชองครักษ์ ประจำกรมราชองครักษ์

๒. เดิมคำราชาศัพท์ลงในช่องว่างในข้อต่อไปนี้ตามความหมายของคำหรือข้อความที่กำหนดไว้ในวงเล็บหลังช่องว่าง

- ๑) (สรรพนามบุรุษที่ ๑) นาย (ชื่อบุคคล) ประธานนักเรียน
โรงเรียน (ชื่อโรงเรียน) ขอ (โอกาส) (รายงาน)
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว) ถึงการประดิษฐ์งานหัตถกรรมของนักเรียนโรงเรียนนี้
- ๒) ผู้จัดการธนาคารออมสิน (ได้กล่าวรายงาน) ถึงการดำเนินงานของ
ธนาคารแค่สมเด็จพระสังฆราช

*ม.ล. ปีย์ มาลากุล, ระเบียบสำนักพระราชวังที่เกี่ยวกับข้าราชการและประชาชน กิจการมารยาทและการใช้ถ้อยคำในราชสำนัก และการพระราชพิธีส่วนภูมิภาค (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ท่าพระจันทร์, ๒๕๑๓) (ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พิมพ์ในการพระราชทานเพลิงศพ นายเนียน จันทร์ตรี ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันเสาร์ที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๓)

- ๓)(สรพนามบุรุษที่ ๑) เป็นนักเรียนโรงเรียน.....(ชื่อโรงเรียน)
.....(คำขานรับ)
- ๔)(สรพนามบุรุษที่ ๑) แนะนำตนต่อพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าโสมสวลี
พระวรราชาทินัดดามาตุ)
- ๕)(กล่าวขอบคุณสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ) ที่.....
(ให้ความเมตตา) แก่.....(สรพนามบุรุษที่ ๑)
๓. จงเปลี่ยนข้อความที่กำหนดให้เป็นราชาศัพท์ที่ถูกต้องตามฐานะบุคคลต่าง ๆ
- ๑) กล่าวขอบคุณที่ได้บริจาคเงินเพื่อเป็นทุนทรัพย์แก่นักเรียนที่ยากจน
- ใช้กับผู้ว่าราชการจังหวัด
 - ใช้กับประธานคณะกรรมการอำนวยการมูลนิธินักเรียนขาดแคลน
- ๒) ถิ่นและครอบครัวยศชายดี
- ใช้กับสมเด็จพระราชาคณะ
 - ใช้กับพระราชาคณะ

ภาคผนวก

๑. ชื่อเฉพาะต่างๆ

ชื่อเฉพาะที่นักเรียนจำเป็นต้องทราบ และควรสังเกตเพื่อใช้ให้ถูกต้อง ได้แก่ ชื่อประเทศ
ชื่อเมืองหลวงของชาติต่าง ๆ ตลอดจนชื่อทวีป เกาะ ตามที่ทางราชการได้ประกาศให้ใช้ดังนี้

ทวีป

เอเชีย
แอฟริกา
ออสเตรเลีย
แอนตาร์กติกา

ยุโรป
อเมริกาเหนือ
อเมริกาใต้

ประเทศและเมืองหลวง

ประเทศ
พม่า
อัฟกานิสถาน
บาห์เรน
บังกลาเทศ
อินเดีย
อินโดนีเซีย
อิหร่าน
อิสราเอล
ญี่ปุ่น
กัมพูชา
เกาหลีเหนือ
เกาหลีใต้
คูเวต
มาเลเซีย
มองโกเลีย
เนปาล

เมืองหลวง
ย่างกุ้ง
คาบูล
มานามา
ธากา
นิวเดลี
จาการ์ตา
เตหะราน
เยรูซาเลม
โตเกียว
พนมเปญ
เปียงยาง
โซล
คูเวต
กัวลาลัมเปอร์
อูลานบาตอร์
กาฐมาณฑุ

ประเทศ

ปากีสถาน

ฟิลิปปินส์

ซาอุดีอาระเบีย

สิงคโปร์

ศรีลังกา

เวียดนาม

ออสเตรเลีย

นิวซีแลนด์

แอลเบเนีย

ออสเตรีย

เบลเยียม

บัลแกเรีย

เช็กและสโลวัก

เดนมาร์ก

ฟินแลนด์

ฝรั่งเศส

เยอรมนี

กรีซ

อิตาลี

ลักเซมเบิร์ก

เนเธอร์แลนด์

นอร์เวย์

โปแลนด์

โปรตุเกส

สเปน

สวีเดน

สวิตเซอร์แลนด์

เอธิโอเปีย

กินี

เคนยา

เมืองหลวง

อิสลามาบัด

มะนิลา

ริยาด

สิงคโปร์

โคลัมโบ

ฮานอย

แคนเบอร์รา

เวลลิงตัน

ติรานา

เวียนนา

บรัสเซลส์

โซเฟีย

ปราก

โคเปนเฮเกน

เฮลซิงกิ

ปารีส

เบอร์ลิน

เอเธนส์

โรม

ลักเซมเบิร์ก

อัมสเตอร์ดัม

ออสโล

วอร์ซอ

ลิสบอน

มาดริด

สตอกโฮล์ม

เบิร์น

แอดดิสอาบาบา

โกนากรี

ไนโรบี

ประเทศ

โมร็อกโก

ไนเจอร์

ไนจีเรีย

แทนซาเนีย

เมืองหลวง

ราบาต

นีอามะ

ลากอส

ดาร์-เอส-ซาลาม

ชื่อเกาะ

เกาะบอร์เนียว

เกาะเซลิบีส

หมู่เกาะฟิลิปปินส์

หมู่เกาะแคโรไลน์

เกาะแทสเมเนีย

เกาะชิจิ

เกาะไอซ์แลนด์

เกาะนิวฟันด์แลนด์

เกาะเซนต์วินเซนต์

เกาะปรินซ์ออฟเวลส์

เกาะซัมเมอร์เซต

ชื่อบุคคล สถานที่ และวิสามานยนามอื่น ๆ

ชื่อบุคคล สถานที่และวิสามานยนามอื่น ๆ เป็นเอกสิทธิ์ของผู้ตั้งว่าจะให้สะกดอย่างไร เราควรสังเกตและจดจำไว้ และสะกดให้ถูกต้องตามนั้น เช่น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ จังหวัดยโสธร นายจันทน์ นางสาวเบญจ

๒. คำที่มักเขียนผิด

คำต่อไปนี้ เรามักเขียนผิด ขอให้นักเรียนสังเกตและเขียนให้ถูกต้องตามนี้

ก

กงสุล

กบฏ

กรณีศึกษา

กระถิน

กิริยาอาการ

กลับกลอก

กัณฐก

กฎหมาย

กบฏ

กรณี

กระแสด

กฐินสถาน

กอบประดัย

กัญชา

กฐิน

กรณีพิพาท

กัมมะลอ

กฐินพิเศษ

กฐินทัฬ

กะลาสี

ทางกันดาร

ก

กันแสง (ร้องไห้)

กากบาท

เหตุการณ์

กำนันผู้ใหญ่บ้าน

กำพืด

กัมภาพันธ์

เกสร

เกษียรสมุทร

แกงบัวด

ในพระบรมโกศ

กะเพรา

กรรแสง (สไบ)

น้ำมันก๊าด

การเวก

ของกำนัล

กำสรดกำสรวล

เกร็ดความรู้

เกษียณอายุ

ผู้มีเกียรติ

แสนล้านโกฏิ

โกลาหล

กัปตัน

โครงการ

การะเกด

กำเนิด

กฤษั้

เกล็ดปลา

เกษียณข้อความ

รวมเกียรติ

โกฐ (เครื่องยาไทย)

กระเพาะ

ข

ขบวน

ขะมุกขะมอม

ข้าวโพด

ขะยุกขะยิก

ขโมย

ขึ้นบันได

เขยื้อนเขย่ง

ขยุกขยิก

ขะมุกขะมอม

ขึ้นตอน

ไข่มุก

ค

ขนมครองแครง

คอนกรีต

กะยั้นกะยอ

คำรณ

กลางแคลงสงสัย

ก้อนดอกตะปู

ก้น (ก้น)

คลุมเครือ ครมเครือ

กะนึ่ง

คำนวณ

จ

จระเข้

จักจั่น

จัญไร

จระไนความ

กล้องจุลทรรศน์

โจษจันเล่าลือ

จลาจล

จักรพรรดิ

จัญทาล

เจียรไนพลอย

โจทก์จำเลย

จะละเมิด

จราจร

จักรวาล

จตุรัส

จำนง

โจทย์เลข

ณ

ณบึง
ณน่าน
เคียดฉันท

ณบับ
ณนี้
เฉพาะ

น้อณล
ฉันมิตร

ช

ชมคชม้อย
ชโลม
ชะง่อน
ชะนี
ชะลอ
ชัชวาล
ชันสูตร

(ลี) ชมพู
ชอถัก
ชะงัก
ชะมด
ชะล่า
ป่าช้า
ชุลมุน

(ผล) ชมพู
ชอุม
ดวงชะตา
ชะลอม
ชะลุค
ชันนะตุพพอง
เช็ด

ช

ชวดทรง
ทราบซึ่ง
ชากศพ
แซ่ซ้อง

ทรวดทรง
ช่อมแซม
ชาบชาน

ชาบซึ่ง
ชาห์ริม
ไช้ชน

ณ

ณาน

ญ

ญาณ

ด

ดำรง
ดุลย์

ดำริ
คุษฎี (ชื่นชม)

คุลทินิจ
คุษณิ (นั่ง)

ด

ตระเวน	รัตนตรัย	ตรัยตริงศ์
ไตรรัตน์	ไตรยางศ์	ไต้ฝุ่น
ตอรัปโค	ตะกรุมตะกราม	ตะกละตะกลาม
คุกตะราง	ตะลือตะลาน	ตะลึงจ้งจ้ง

ค

ตะลุง	ตะลุย	คานขโมย
ตาลโตนด	เตรีดเตร์	เคล็ด

ถ

เถน (อรัชชี)	เถระ (พระผู้ใหญ่)	เถาวัลย์
ไถ่ถอน		

ท

ทแก้วทหาร	ทครองชัย	ทคลองท่า
ทบวง	ทโมน	ทยอย
	ทแยง	ทรุดโทรม
พังทลาย	ทะลายหมาก	เมืองทวาย
มะม่วงทะวาย	ทะนง	ทะนาน
ทะนุบำรุง	ทะเบียน	ทะยาน
ทะลวง	ทะลัก	ทะลึง
(ไว) ทายาด	ทาส	(ถือ) ทิฐิ
ทุกรกิริยา	ทุพพลภาพ	ทุพภิกขภัย
ทุค	ทุนหัว	ทุลกระหม่อม
เทิดทูน	เทคนิค	แทรกซ้อน
แทรกแซง	(กล้อง) ไทรทรรศน์	ไทรทศน์

ธ

ธัญญาหาร	ธารก้านัด	ธำมรงค์
ธำรง	ธุรการ	ธุรกี

น

นนทรี
 นวลระหง (รูปทรงงาม)
 นวลหง (สีนือนวลงาม)
 นัคยา
 นัชนา
 ต่าง ๆ นานา
 เนรนาค
 โน้ต

นฤมิต
 นวลดอ
 นักขัตฤกษ์
 ขานัตถ์
 เข็มขัตติก
 นิจศีล
 เน้าเหม็น

นลาฏ
 นวลละออง
 นักษัตร
 นัยน์ตา
 นาที
 นิมนวล
 หนุ่มเหน้า

บ

บบาน
 บรรเทา
 กล้วยบวชชี
 บัณฑิต (ใหม่)
 บันได
 บันลือ
 ดักบาดร
 บาทหลวง
 บำเหน็จ
 เบญจเทศ

บรรทัด
 บรรเลง
 บอระเพ็ด
 ราชบัณฑิตยสถาน
 บันทึก
 บาทะยัก
 บิณฑบาต
 บ่วงบาท
 บุคคล
 เบญจศีล

บรรทุก
 บริภาพ
 บังสกุล
 บันดาล
 บันเทิง
 อำนาจบาตรใหญ่
 บาทบงส์
 ลูกบาทศก
 บุคลิกภาพ
 เบียดเบียน

ป

ปฏิภาณ
 ประกายพริก
 ประณาม
 ประนีประนอม
 ประภาษ (พูด)
 ประสบพบเห็น
 ปริมปรา
 ปราณี่ (เอ็นดู)

ปฏิสันถาร
 ประกาศนียบัตร
 ประณีต
 ประพาด (พัด)
 ประภาส (แสง)
 ประสบการณ์
 ปรางกุ
 ปรางค์เปรี๊ยะ

ปรอท
 ประกาศิต
 ประณมมือ
 ประพาส (เที่ยว)
 ประมวล
 ปริกหักพัง
 ปราณี่ (ผู้มีชีวิต)
 ปรางมาศ

ป

ปรารภ
ปริศนา
แปรพักตร์

ปรารมภ์
ลูกบิด
ปาฏิหาริย์

ปราศรัย
ปิด (หน้าปิด)
ปิยมหาราช

ผ

ผลัดเปลี่ยน
ผลุด (มุดเร็ว)
ผาสุก
ผเอิญ

ผัดวันประกันพรุ่ง
ผุด (โผล่ขึ้น)
ผेत
ไผท

ผลานิสงส์
ผอบ (ผะ - อบ)
ผอเรือ

ฝ

ฝักฝ้าย (พวก)

ฝักใฝ่ (ใส่ใจ)

ฝิดาษ

พ

พญาไท
พยาธิ
พรรณนา
พลา (ขำเนื้อดิบ)
พะเนงไก่อ
พะวง
พัลวัน
พาณิช (พ่อค้า)
นกพิราบ
พิสดาร
พุดซ้อน
พุทรา
เพชร
เพริศพริ้ง
โพระดก

พณฯ
ผิวพรรณ
พันพัว
พะทามะรง
พะยอม
พะวักพะวน
พัศดี
พาณิชย์ (การค้า)
พิลาปคร่ำครวญ
พิสมัย
พุดตาน
พุ่กัน
เพ็ดทูล
แพทย (หมอ)
ดันโท (โททะเลขึ้นตามริมน้ำ)

พยักพเข็ด
พืชพันธุ์
พรา (ทำลาย)
พหูสูต
พะยุง
พะอืดพะอม
พาหุรัด
พิศวาส
พิสูจน์
พุทราชาด
เพชฌฆาต
เพนียด
แพศย์ (วรรณะพ่อค้า)
พระศรีมหาโพธิ์

ฟ

ฟันเขือก

ภ

ภาคภูมิ

ภาวะจำยอม

ภูมิใจ

ม

มนเทียร
มักกะสัน
มัสมัน
มาตรแมน

มลทิน
มัลลเทศก์
มานพ (ชายหนุ่ม)
มุงมด

มิดมน
มัธยัสถ์
มานพ (คน)
แม่มา่ย

ย

ยโส
ห้วงโย

ราคายา
โยคี

ผู้เยาว์

ร

รหัส
รังสฤษฏ์
รัดประคด
รำมะนาด
อารมณ
เรือดไร

รโหฐาน
รังสี
เครื่องราง
ริษยา
อภิรมย์

ระลอก (ทะลอก)
รัญจวน
รำพัน
เริงรมย์
เจदनารมณ

ด

ดะกร
ดะออง
ด้าเก็ญ
บางด้าพู

ดะม้าย
ดะเอี้ยดลออ
ด้าโย
เลือนราง

ดะเมี้ยดละโม
ผลดัพพ์
คั้นด้าพู
ไล่

ว

วงศ์วาน

วลัย (กำไลมือ)

วัณโรค

วิถดถาร
เวจ
เวรยวม

วถลย (สลาข)
เวทมนตร
เวรกรรม

วถล (งวม)
เวนค่น

ค

ศรขะ
ศูนย สูน

วันศุกร
ศรทธา

ศรฐาศอก

ค

สกนธกัถ
สถถ
สมุฏฐาน
สมุนพร
สร้งสรรค
สรวมชพ
ปล่นสคม
สคควกสขาย
ส้งเกด
สัณฐาน
สัปประด
สัปเหร่อ
สัปสรร
สาร์
สยสญจน
เคร่องส่าอง
ส่นบน
ผ่องส

สกลลอก
สภถสขาน
สมุทธ
สมุถแวง
สัังสรรค
สวมส
เสาสคมก
สคค
สัังวร
สัันคณ
สัปคณ
ทะเลสข
สาร์พค
สาร์สนสมคัง
สัามะนครว
สถค
สถรมกค
สัอมช่อน

สคมวร (วันครบร่อข)
สมเพช
สมค
เลือกสรร
สัสัน
สคคราญ
สัักหลาค
สัังवल
สัันนขฐาน
สััปหงค
สขบสญ
สขระแน
รขสสาร์สน
สัามะหา
สถง
สั้าม้า
ผลัักส

ค

หงส
หยบหย่ง

หยักศก
หลงลล

หยักไย
เหลวลล

หายนะ
โหระพา

หิงหวง

หิงสา

อ

ละครองค์เดียว
อนุญาต
อโนดาต
อรไท
อลหม่าน
อวสาน
อชฌาสัย
อับปาง
อศักรรย์
อานิสงส์
อาถรรพเวท
อาละวาด
อำมหิต
อินทรธนู
อิสราภาพ
อุณาโลม
อุตุลุด
อุปมาอุปไมย
อุโมงค์

เอาจองค์
อเนก
อุปโลกน์
อลวน
อลังฉ่าง
อะลุ่มอล่วย
อชฌาศัย
อประมาณ
อาคนัย
อาณัติสัญญาณ
อาชัค
อาวรณ์
อิริยาบถ
อีสาน
อุคพิค
อุคสาหะ
อุปฌาย์
เอรีคอรอย
โอกาส

อริษฐาน
อนาจอนาถ
อมพะนำ
อลเวง
อสิ่งถึง
อะไหล่
อัมจันทร์
อัมพาด
อาจิณ
อาถรรพณ์
อาเศียรพาท
อินทผลัม
อิสระ
อุกฤษฏ์
อุตรดิตถ์
อุทยาน
อุปัทฐาก
เอิกเกริก

คณะกรรมการจัดทำหนังสือเรียนหลักภาษาไทย เล่ม ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑

หม่อมหลวงบุญเหลือ เทพยสุวรรณ
นางสาวช่อนกลิ่น พิเศษสกุลกิจ
นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ
นางบุญชื่น ทองอยู่
นางยุพา ส่องศิริ
นายสวณิต ขมาภัย
นางนิศยา มาสะวิสุทธิ
นางสมศรี ทักษ์รัตนศรี
นางสาววลัยรัตน์ อติแพทย์
นางปราณี บุญชุ่ม

นางบุญนาค คำเมือง
นางประคอง นิมมานเหมินท์
นางสายใจ อินทร์ทรัพย์
ร.ค.ไพโรจน์ อุปพงศ์
นายอภิวัฒน์ ปรีชาประศาสน์
หม่อมหลวงเสริมแสง พันธุมสุต
นางสาวกฤษณา รัตนวงศ์
นางสาวประณม กนิษฐนาคะ
นายสุระ ดามาพงษ์
นางสาววันเพ็ญ พงษ์จินดา

คณะกรรมการปรับปรุงหนังสือเรียนหลักภาษาไทย เล่ม ๓ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓
ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓)

นายสวณิต ขมาภัย
นางฐะปะนีย์ นาครทรรพ
นางสาววลัยรัตน์ อติแพทย์
นางยุพา ส่องศิริ
นางมาลินี ศโลประการ

นางจารุดี ศโลประการ
นางคารณี วงษ์อยู่น้อย
นางสวณันทพร พวงแก้ว
นางปราณี ปราบริปู
นางสุทิน ทองไสว

ผู้ออกแบบปก

นายไพฑูรย์ บุญกานนท์

บรรณาธิการ

นางปราณี ปราบริปู

นางสุทิน ทองไสว

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้ปรับปรุงหนังสือเรียนภาษาไทย ท ๓๐๕ ท ๓๐๖ หลักภาษาไทย เล่ม ๓
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ซึ่งจัดทำตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ ให้สอดคล้อง
กับหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช ๒๕๒๑ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๓) ยื่นขึ้น กระทรวง
ศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ในโรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕

(นางสาวจุไร ลียากาศ)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

หลักภาษาฯ ล.3 ม.3
ISBN 974-01-2483-6

9 789740 124832
ราคา 18.00 บาท

ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์
พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว
นายวิชัย พยัคฆโส ผู้พิมพ์และดูแลโฆษณา
๔๕๐๐๒๔๕

